NULLUM JUS

PONTIFICIS MAXIMI
IN REGNO NEAPOLITANO

DISSERTATIO

HISTORICO-JURIDICA

ALITHOPOLI,

Superiorum permissu.

Καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς.

Et cognoſcetis veritatem, & veritas liberabit vos.

Johann. cap. VIII. 32.

A U C T O R
Lectori benevolo S.P.

ANimadverti ego quoque, sed serò, quaedam in hoc scripto prolixiùs esse explicata, quae paucis erant expedienda; quaedam strictim, in quibus erat fortasse magis immorandum; quaedam, tametsi sine caussae detrimento, omnino esse praetermissa. Sed factum infectum fieri non potest, in maxima, qua laboratur, temporis angustia. Johannis XI. aetate primam expeditionem Pontificiam in Regnum Neapolitanum contigisse scripsi; & meritò in dubium quispiam revocabit. Sed bella, quae antiquiora occurrunt in historiis, si expendere velimus, inveniemus aut cum Langobardis finitimis de jure finium fuisse gesta, aut aliorum potiùs Principum opem Ecclesiae ferentium, quàm Pontificum copiis. Adde quod ad summam praesentis controversiae nihil faciunt: uti neque Caroli Calvi, & aliorum donationes, Ecclesiae factae, quas fuisse à me praetermissas opponet aliquis. In locis quibusdam auctorum, quos citatos invenies, cùm ocium ad fontes ipsos semper inspiciendos non suppeteret, secutus sum aliorum probatorum auctorum fidem; exceptis rerum nostrarum scriptoribus, quibus paucis sed melioris notae usus sum. Quod si adversarii stimulos hac in re addent, habeo jam materiam non levi amplius myoparoni, sed magnis fabricandis navigiis idoneam; & sylvae passim occurrunt caeduae. Vale & typographica graviora

ERRATA sic CORRIGITO

pag. lin.		
15. *in marg.*	*Sinosp.*	*Synops.*
34. 27.	isthae	isthaec
59. 7.	XXXVII.	XXXIII.
60. ult.	Fiscum.	Fiscus.
79. 8.	IL	XLXI.
80. 25.	habenus	habemus.

IU multumque cogitanti mihi, atque animo revolventi vetus illud ſapientiſſimorum philoſophorum monitum, beatas tunc demum eſſe, ac tranquillas Reſpublicas, cùm ſinguli civium probè intelligunt, ſe patriae natos eſſe, non ſibi; & privata commoda, utilitatemque, niſi Republicâ ſalvâ, & incolumi, diu ſtare, ac conſervari non poſſe; commodùm tandem venit in mentem, quoniam neque per aetatem, neque per anteactae vitae inſtitutionem arma tractare licet, operae pretium me facturum, ſi litterarium aliquod monimentum ederem, quod maximè ad ejus tuendam, excolendamque dignitatem pertinere videretur. Tametſi enim in foro, & in judiciis ita plurimos annos verſatus ſum, ut capita, fortunaſque noſtrorum civium defenderim ſemper, in diſcrimen accuſando adduxerim nunquam; videbam tamen hanc laudem, licet pulcherrimam, cum pluribus mihi eſſe communem, aut ad privatam potiùs ſingulorum utilitatem, quàm ad univerſorum ſalutem aliquid valuiſſe. Quid igitur? Argumentum quaerebam novitate jucundum, amplitudine decorum, quodque in ſe plurimum haberet fructus, & honeſtatis: cùm praeter ſpem à primoribus, graviſſimiſque aliquot viris genus ſcriptionis, ipſo rerum pondere quàm utiliſſimum, honeſtiſſimumque efflagitari audio, adverſus falsò conceptam vulgi opinionem, de Pontificis Romani jure ſummi Imperii in Regno Neapolitano: per occaſionem, quòd qui maximè noſtram tranquillitatem, beatitatemque averſan-

tur, quotidie in vulgus jactitant, Augustissimum, potentissimumque Carolum III., Hispaniarum, & Neapolis Regem, quousque Investituram Regni, ut loquuntur, à Pontifice non impetraverit, legitimè nobis imperare non posse. Quod nefarium, seditiosumque impudentissimorum hominum effatum, quamquam purum putum venenum est, sive mavis telum, ex hostium Austriaci nominis pharetra depromtum, ad hanc florentissimam Italiae partem funditus evertendam, civilique sanguine, caedibus, rapinis foedissimè conspurcandam; cùm tamen nihil ad fallendos imperitorum animos sit magis idoneum, quàm simulacra quaedam, licet inania, pietatis, & religionis; plurimumque Reip. intersit coecas hujuscemodi caligines è mentibus civium discuti; nihil sum ultra cunctandum ratus; quin statim calamum arripere, monstrumque teterrimum suismet aculeis configere statui: atque ita, pro brevitate temporis, sedulò, diligenterque rem pertractavi, ut eloquentiam quidem, delectumque verborum desiderent fortasse plurimi, veritatem, candoremque animi nemo. Movit me profectò tantorum virorum auctoritas, sed magis Patriae charitas, in ipsis medullis insita, omnique, quam sperare fortasse poteram, gloriolae meritò anteferenda. Serpunt enim primò leniter, mox usque adeo pestes opinionum debacchantur, ut, cùm ad extrema deventum est, curare admodum sit periculosum, flagitium non curare, utrumque certè miserum, & exitiabile. Verùm mirari satis non possum, homines quosdam, sive potiùs stipites hominum, & truncos meros, nedum ita
in

in animum induxisse suum, ut credant Neapolitanum Regnum esse Ecclesiæ feudum; sed & Regem nostrum invictissimum adhuc parum legitimo uti imperio, quòd Investiturae confirmationem nondum acceperit: quasi verò incredibile subditorum studium, victorem militem acclamationibus prosequentium, nihil momenti attulisset ad imperandum.

Itaque egregiam pro vera Religione, ac pietate operam me navaturum puto, si liberè, & sine fuco demonstravero: Nullum Jus habere Pontificem Romanum in Regno Neapolitano; ac proinde annui census solutionem, Investituram, fidelitatis sacramentum ad idem jure obtinendum nullo modo esse necessaria. Qua in re licet non dubitem, multos fore propediem, qui calamo multò elegantiore honestissimam caussam sint suscepturi; malui tamen, vel infra argumenti dignitatem, aliquid dicere, quàm rationem unquam à me ipso reposcere tam intempestivi silentii.

I. Et primùm quidem inter praecognita hujus disceptationis illud à nemine negatum iri confido, cùm in aliis Rempublicarum generibus, tum maxime in Monarchia, quam omnium longè excellentiorem, dignioremque ex Naturae, & Dei praecepto, sapientiores affirmant (a) Jus summum Imperii, Majestatem, dominationem ita esse unam, ut dividi, aut communicari aliquâ ratione non possit (b); nempe Majestatem illam, quae dicitur realis, à personali diversa, & est totum quid *potentiale*, ut loquuntur Juris publici Scriptores (c) Tametsi enim Principes sumsisse sibi aliquando collegas apud Auctores le-

(a) *Donell. 1. Comment. 7. Barcl. 1. Monarchom. lib. 3. cap. 2. P. Greg. De Rep. lib. 6. c. 3. & lib. 2. Synt. 19. Patrit. de Regno, & c. lib. 3. Lips. 2. polit., & alii.*

(b) *Cyn. in l. si viva 3. C. de bon. matern. Bald. in l. omnes 4. C. de praescript. 30. annor.*

(c) *Besold. Synops. Polit. Cap. 1.*

gimus (quô ſpectat illud Taciti (*a*) hanc eſſe conditionem imperandi, ut non aliter ratio conſtet, quàm ſi uni reddatur) nihilotamen minus rem penitiùs intuenti facile perſpectum erit, non Jus Imperii tunc fuiſſe duplex, non ſummam Majeſtatem alteram adjectam, non alteram dominationis vim; ſed potiùs ipſius exercitium Majeſtatis (quemadmodum & in Statibus Polyarchicis evenire neceſſe eſt) inter plures fuiſſe communicatum. Fruſtra igitur ſe torquet Arniſaeus (*b*) qui, videns Jura Majeſtatis ab aliis, quàm à Principe ſummo, aut à Senatu ſaepius adminiſtrari, falli putat eos, qui Jus Imperii faciunt individuum: tum quia apertiſſimum eſt, precariò à quopiam geſta cuncta eſſe ad poteſtatem Imperantis referenda; tum etiam quia Jura illa Majeſtatis, & Imperii ab ipſa vi dominationis, ut effectus à cauſſa, ut radii à luce, cogitationes à mente, modi à rebus disjungenda videbantur. (*c*) Neque verò uſpiam invenire licet membrum aliquod Reip., cui ſeorſim extrema provocatio, poteſtas legum condendarum in univerſos cives, belli, paciſque Jus, aliaque ſpectent, peculiaria dominationis ſuperiorem non recognoſcentis. (*d*) Nam quae de Principibus Germaniae traduntur, videndum eſſet, num extorta aliquando fuerint, num Germaniae ſtatus ad Ariſtocratiam accedat (*e*), num poteſtas ſingulorum ſit in ſingulos.

Itaque, ad rem noſtram quod attinet, niſi unum ſit ſupremum, ſubalternum alterum, ut Beſoldus vocat, (*f*) inter monſtra recenſenda eſſet Reſpublica, quae duplex Imperium, aeque ſummum intra, vel extra idem territorium agno-

(a) *Tac. 1. Annal.*

(b) *Arniſ. de Jur. Majeſt. lib. 2. cap. 1.*

(c) *Vid. Beſold. ibid. cap. IV.*

(d) *Clapmar. de Arcan. Rerump. lib. 1.*

(e) *Daniel. Otton. de Jur. publ. cap. 17.*

(f) *Beſold. Synopſ. pol. cap. X. Bornit. De Majeſt. cap. 12.*

gnoſceret: haud ſecus ac ſi unum idemque corpus duplici animo informaretur. (*a*) Immo ipſemet Arniſaeus (*b*) alibi utitur, ad hoc idem probandum, argumento D. Athanaſii (*c*) *Ut multitudo Deorum nullitas eſt Deorum, ita quoque neceſſe eſt multitudinem Principum id efficere, ut nullus Princeps eſſe videatur*: quoniam cùm ſummum ſit quid indiviſibile, impoſſibile eſt pluribus ſeparatim tribui, niſi in utroque ſummi natura deſideretur.

Jam verò Neapolitanos Reges jura univerſa Regalia adminiſtrare; belli, paciſque arbitros eſſe; condendarum legum, abrogandarumque habere poteſtatem, apertius eſt, quàm ut probationibus, aut conjecturis ſit demonſtrandum. Quinimmo, quod fortius eſt, ligios habent vaſſallos: (*d*) firmiſſimum argumentum poteſtatis ſuperiorem non recognoſcentis: (*e*) Qua quidem poteſtate, non à quopiam precario acceptâ, ſed ſubditorum voluntate, longè latèque in Regno, majorum virtute & armis parto, dominantur. Jus igitur ſummum dominationis ad Romanum Pontificem pertinere qui aſſerunt, ſive, ut ajunt, dominium directum, tantum à vero abſunt, quantum qui ligium hominem, alios ſub ſe ligios habere poſſe in animum inducunt ſuum. Quod cùm animadverteret Baldus, nec quomodo ſe extricaret inveniret, monſtrum illud in jure commentus eſt: *Singularia feuda, quae ſunt in Regno Siciliae, ſunt de directo dominio Regis, licet ipſa major Univerſitas, ideſt totum Regnum, ſit feudale Eccleſiae.* (*f*)

II. Neminem etiam inficias iturum puto, *Jus Imperii eſſe poteſtatem abſolutam, ſive extremum Jus*

eo-

(a) *Purpur at. in l. 1. de officio ejus cui mandat.*

(b) *De Jur. Majeſt. lib. 1. cap. 3.*

(c) *Athan. Orat. adv. Idol.*

(d) *Pontan. lib. 2. de Bell. Neap. affert jurisjurandi formulam Urſi Urſini Com. Nolæ.*

(e) *Duaren. ad Conſuet. feud. cap. 4.*

(f) *Bald. in l. 1. C. unde Cognati.*

eorum, *quae ad Majestatem Regni*, *& Reip. pertinent*, *vel belli titulo*, *vel subditorum patientiâ acquisitum*, teste Clapmario; (*a*) sive, ut alii fortasse meliùs, *subditorum* voluntate *liberâ*, vel *coactâ* (*b*); & liberâ item vel *tacitâ*, vel *expressâ*: quod Plato *secundum genus*, dixit, & *secundum legem*. Etenim si Regnum est hereditarium, tacita; si electivum expressa erit subditorum voluntas. Quam verò Clapmarius vocat *patientiam*, meo quidem judicio, ad tyrranidem potiùs, quàm ad legitimam dominationem est referenda.

Hinc claret secundum triplicem, quam meminimus, subditorum voluntatem, coactam, liberam-tacitam, liberam-expressam, Jus dominationis acquiri; nempe Jure belli, (*c*) successione, electione: quae omnia longiùs prosequi non est praesentis instituti.

III. Nunc ita licet ratiocinari. Si Rom. Pontifex neque justo bello, neque electione, neque successione Jus summum dominationis in Regno Neapolitano nactus est; jam ergo, qui supremum Dominium ad eundem pertinere contendunt, pro fatuis, nedum ridiculis haberi necesse est. Vnde sapienter admodum de universa Ecclesiae ditione scripsit Jovianus Pontanus (*d*): Difficile explicatu esse, quomodo *Pontifices Max. tantum sibi Imperium comparaverint.*

IV. Justum sanè bellum intelligo, quod ab eo geritur, qui summam potestatem habet in Civitate, vel cui ipse fecerit potestatem (*e*), pro Religione, pro salute subditorum, & injuriae propulsandae caussâ. (*f*) Et tum Divino, (*g*) & gentium Jure res hostium in dominium capientium transire, cùm Platonis (*h*) tum reliquorum

Sa-

(a) *Clapmar. lib. 1. cap 11.*

(b) *Hippolyt. à Collib. in Principe cap. 2.*

(c) *L. naturale. §. fin. C. de acquir. rer. Dom.*

(d) *Pontan. De bello Neap. lib. 1.*

(e) *Grot. De Jur. bell. lib. 1. cap. III. n. IV. Sam. Puffendorf. de Jur. nat. & gent. lib. 8. c. 6. l. 3. D. ad leg. Jul. Majest. Besold. Synops. Polit. cap. XII. Cic. Phil. IV.*

(f) *Cic. 1. de Rep.*

(g) *Deut. XX. 14.*

(h) *Plato. de legibus. Xenoph. Inst. Cyr. Aristot. 1. polit. & alii apud Grot. de Jur. bell. lib. 3. cap. 6. n. 2.*

Sapientum, & Jurisconsultorum vetus, & verissima est sententia. (*a*)

V. Illud in praesentiarum excutere praetermitto, num Pontifex *justum* Neapolitanis bellum inferre potuit, qui summam potestatem in Civitate Romana vix obtinebat, aut saltem precariam; quique à Caesare sui Pontificatus insignia recognoscebat; & quidem nullâ à nostris injuriâ lacessitus, quam armis vindicare necessum foret. Aperta enim sunt verba Sigonii, luculentissimi, & fide digni scriptoris. (*b*) *Et sanè*, inquit, *quamquam Italia à Rege, eodemque Imperatore, & Romano Pontifice tenebatur; non eadem tamen in utroque auctoritas. Pontifex Romam, Ravennamque, & ditiones reliquas tenebat auctoritate magis, quàm imperio; quòd Civitates Pontificem, ut Reipubl. Principem, Regem verò, ut summum Dominum intuerentur, atque ei tributa, obsequiaque, quae dixi, praeberent. Et Pontificis vires in sacris detestationibus versabantur, quas Christiani Reges tum maximè exhorruerunt; Imperatoris in armis, & expeditionibus, quibus ipsi etiam Pontifices cedere saepe compulsi sunt, & c.* Nempe antiquis Germaniae Regibus quodammodo similes erant, quos praefuisse Tacitus ait *auctoritate suadendi, non potestate jubendi*. (*c*) Non igitur summum Imperium in Italia apud Pontificem: non justa caussa quempiam Italorum invadendi: unde consequitur nec justum bellum indicere potuisse. Haec quantum ad Jus, quod potentiores persaepe negligunt: verùm ad res gestas quod attinet, nunquam ante Johannis XI. tempora, quae incidunt in saeculum X. (*d*) legimus, pontificias copias intra Regni fines apparuisse; ac ne quidem cùm Barbari hanc

(a) *L. naturale, §. ult. D. de acquir. rer. dom. § Item ea, quae ex hostib. Inst. de rer. divis. l. ex hoc jur. D. De just. & jur. C. dicat 23. qu. 5. cap. si qua de reb. qu. 7. Aristot. 1. de Rep. cap. 8.*

(b) *Sigon. de Regn. Ital. lib. 7. in Othone Magno.*

(c) *Tacit. lib. 15. Grot. lib. 1. c. 3. n. X.*

(d) *Platin. in Jo. XI.*

hanc nobilissimam Italiae partem caedibus, igne, rapinis longè latèque vastabant. Quî enim poterant aliorum ulcisci contumelias, qui Langobardorum, in ipso Latio grassantium, furorem precibus, epistolis, vittatisque sacerdotibus obviam missis (*a*) compescere cogebantur; immo saepissime inanem ludebant operam? Qui, advocatis Franco-Gallis, Romam ipsam, sedem & domicilium Religionis, è Barbarorum manibus non semel reciperarunt? Nesciebat tunc Christiana Resp. magnum illud ambitionis arcanum, posse summum sacrorum Antistitem de proferendo, aut de conservando Imperio, armis & sanguine decertare, quod beneficii loco à Caesaribus obtinebat.

(a) *Collen. Hist. ad ann. Chr. DCC. Sigon. de Regn. Ital. & c.*

Itaque primus omnium Johannes, qui, teste Platina, *spiritus militares magis, quàm Religioni deditos* gessit, adjuncto sibi Alberico, Hetruriae Marchione, postquam Saracenos finibus Romanis arcuisset, ad Lyrim amnem persecutus, acerrimo commisso prælio, tantam eorum stragem edidit, uti superstites in Garganum montem ad reficiendas vires secesserint, frequentibus inde excursionibus circumjecta loca populaturi. Quâ partâ victoriâ Johannes, cùm omnem rei gestae gloriam, utilitatemque ad se traheret; Albericum adeò concitavit, uti Hunnos, Saracenis ipsis truciores, in Italiam pellicere non sit veritus. Illud tamen certo certius est, Pontificem, propria servasse contentum, nihil tunc, vel per speciem Religionis assertae, de Regno cogitasse; quod nec armis tueri posset, nec jure Graecis, aut Principibus Langobardis eripere.

VI. Secunda expeditio accidit sub Leone IX.

circa

circa ann. Christi MLIII. Is, cùm comperisset, Gisulfum Nortmannum, qui Guaimaro fratri in Principatu Salernitano successerat, Beneventum, Ecclesiae urbem, obsessurum; coacto Italicae juventutis robore, adjunctisque sibi auxiliaribus copiis Henrici II. Caesaris, rectà in Marrucinos contendit, quà iter erat in Samnium. Contra Gisulfus, occupato praeter expectationem Benevento, ut erat militaris scientiae, naturaeque loci apprime gnarus, in planitie prope Theate Pontificem opperiri statuit: ubi advenientem eâ virtute, ac fortitudine Nortmanni excepere, ut, post ingentem utrinque editam cladem, vivus Leo in eorum potestatem perveniret; *(a)* Romamque honorificè restitutus, de Benevento vindicando omnem spem, omnemque cogitationem abjiceret.

(a) *Collen. comp. hist. lib. 3. Ricc. de Reg. Sicil. lib. 1.*

Quid juris hoc bello victus Leo, vel in aliquam Regni partem, Ecclesiae acquisiverit, ego planè non video; immo Beneventanam ditionem jure belli Nortmannis accessisse hinc evidenter apparet, quòd anno MLXXX., Sedem obtinente Gregorio VII., ad eundem Gisulfum pertinebat; quem Robertus, cognomento Guiscardus, Salerno, & libertate non ita pridem spoliaverat; *(b)* tametsi sunt, qui asserant Nicolao II. Beneventum, & Trojam à Roberto restitutam.

(b) *Collenuc. lib. 3.*

VII. Tertia expeditio sub Alexandro II. fuit, Imperium Constantinopolitanum obtinente Romano Diogene. Robertus enim Guiscardus, post multas Graecis in Apulia, & Calabria vi ereptas urbes, quamquam ligium se hominem Ecclesiae dixisset, ejusdem tamen res contrectare unà cum fratre Riccardo, Capuanorum Principe,

non eſt veritus: tantum aberat, ut verè Pontificis imperio crederet ſe ſubjeciſſe. Miſſus igitur in Apuliam Hildebrandus Cardinalis (poſtea Gregorius VII.) qui, Mathildis milite in primis uſus, eò rem deduxit, ut Nortmanni quae *de Ecclesia ceperant reſtituerent (a)*. Ita nempe ſcribit Platina: ſed Collenucius, auctor haud indiligens, provinciam pro Eccleſia ſuſcepiſſe narrat Ducem Spoletinum, & Gotfridum Mathildis conjugem: nec quidem in Apuliam profectos eſſe, ſed finibus excedere Nortmannos coëgiſſe*(b)*; habetque adſtipulatorem Sigonium. *(c)* Vtcumque tamen ſe habeat veritas, inter pontificias expeditiones enumerare non piguit: in qua nec quidem veſtigium invenio ſummae poteſtatis, in Regno vi armorum partae: nam quod ſpectat ad voluntariam Roberti ſubjectionem, abundè ſuo loco explicabimus.

Gregorius quoque VII., Pontificatum Maximum adeptus, poſtquam Henricum III. Imperio exciſum pronunciaſſet, exercitum in Robertum, & Riccardum paraverat: ſed, cùm maximè ab Henrico premeretur, & Robertus Beneventum, Riccardus Neapolim obſediſſent; maluit diris, execrationibuſque eoſdem inceſſere in Concilio Romano VIII., quàm de reciperandis Piceni civitatibus bello experiri. Scribit Sigonius *(d)*, iratum in Nortmannos Gregorium propter Salernum captum: ſed cùm nihil ad Pontificem ea res pertineret, credendum eſt potiùs aliis fide dignis Auctoribus *(e) Is inauguratus* (de Gregorio inquit Riccius) *habito Lateranenſi Concilio, Viſcardum, Nortmannoſque diris per omnium ſacerdotum Religiones execratus eſt, per cauſam, quòd ii,*

quae

(a) *Platin. in Alex. II.*

(b) *Collen. ibid.*

(c) *Sigon. de Regn. Ital. lib. 9. ad ann. 1065.*

(d) *Sigon. De R. Ital. lib. 9.*

(e) *Collenuc. lib. 3. Ricc. de Reg. Sicil. lib. 1.*

quae juris erant Ecclesiae contrectarent in agro Piceno, quam Marchiam nunc Anconitanam vocant, oppidaque nonnulla firmata praesidiis obtinerent. Haec igitur belli caussa, non obsidio Beneventana, aut Neapolitana. Tandem ex compacto in gratiam reversum est: Robertusque Ecclesiasticâ detestatione solutus eâ lege, ut & Picenum praesidiis liberaret, & Michaëlem Ducam, à Nicephoro Botoniate ejectum, in Imperio Constantinopolitano restitueret.

VIII. Quarta expeditio circa ann. MCXXX. ab Innocentio II. suscepta est (sequimur hìc fidem Platinae, *(a)* & Collenucii potiùs, quàm Sigonii) adversùs Rogerium III. Siciliae Comitem: sive quòd Apuliam, Calabriam, omnemque in Italia ditionem Guilielmo, Rogerii II. filio, per summam injuriam eripuisset (dum is ad Alexii Comneni filiam ducendam irritâ navigatione Constantinopolim profectus esset) sive quòd Regem Italiae, nullâ Pontificis auctoritate nixus, palam ultroque se jactitaret, Regiumque diadema Panormi superiore anno sumsisset. *(b)* Primo igitur impetu Innocentius Rogerium praelio superat apud oppidum Divi Germani, ad radices Casini montis; mox in Gallucii arce latitantem arctissimâ obsidione premit: nec longè spes aberat, fore ut propediem esset in ejus potestatem perventurus, cùm Guilielmum Calabriae Ducem, praeter omnium expectationem, patri subsidio adventare nunciatur. Anceps diu pugna: Innocentius tandem captus, castraque militibus in praedam data. *(c)* Sed Rogerius parce, continenterque utendum victoriâ ratus, Pontificem, eximiè habitum, quòcumque is demum

(a) *Platin. in Innoc. XI. Collenuc. ibid. Sigon. lib. XI.*

(b) *Fazzell. Hist. Sicul. Thom. Cost. in adnot. ad Collenuc. lib. 3.*

(c) *Platin. in Innoc. II. Ricc. loc. citato, Collenuc. Tarcagnota.*

mum vellet, ire permisit; preciumque libertatis omnia praeter Regium titulum accipere visus est, quae virtuti, ac fortitudini suorum militum accepta ferenda erant.

Sunt qui scribant, Neapolim, tunc primùm per Pontificem ab Imperio Graecorum avulsam, victori fuisse concessam; qui maximâ civium gratulatione exceptus, atque per biennii fere spatium in urbe commoratus, usque ad centum quinquaginta ex primoribus militari cingulo insignivit. Verùm nemo sanae mentis id in animum inducet suum, ut credat, Pontificem Max. quidpiam de aliena ditione aut voluisse, aut potuisse subtrahere: quin potiùs vero admodum simile est, cives ipsos, Graecae dominationis, & bellorum pertaesos, ultro Rogerio, potentissimo tunc Principi, se subjecisse.

Dum haec agerentur, Petrus, Petri Leonis filius, Romae à factiosis clericis sub Anacleti nomine in Pontificem salutatus, eò Innocentium adegit, ut, Pisanorum conscensâ classe, in Galliam aufugeret. Qua re compertâ Rogerius, ut erat Regiae dignitatis cupidus, maluit ab Anacleto accipere, (a) quàm aut jure uti suo, aut diutius apud imperitum vulgus carere. Secuta scelus poena. Nam, vix triennio exacto, Lotharius Caesar Innocentium in Italiam reduxit; Rogerium ad fretum usq; Siculum universâ ditione spoliavit; eamq; habito conventu ad Aquinum vetus, Reginulfo Comiti, sive Rainoni, sub Ducis nomine concessit (b) Qua in re illud maxime fuit observandum, quod Sigonius perhibet, nempe, cùm orta esset inter Pontificem, & Caesarem de *Jure*, quod vocant *Investiturae*, conten-

(a) *Villan. Neap. Chron. lib. 1. c. 62. Diacon. lib. 4. histor.*

(b) *Tarcag. de laud. & situ Neap. Sigon. lib. XI.*

tentio; (a) placuit tandem unà utrumque Rainoni per vexillum tradere: factum utique à Platina, & Collenucio pro fide historiae minimè prætereundum; tametsi non desunt, qui à solo Imp. traditum narrant. (b) Pacatiores deinde gerentibus animos Innocentii successoribus Coelestino II. & Lucio II., pronum atque expeditum fuit Rogerio amissum imprudentiâ Regnum, quà bellicâ virtute, quà incolarum voluntariâ deditione, in potestatem redigere; & Regii tituli confirmationem à Coelestino, sive, ut alii malunt, à Lucio solemni ritu obtinere. Pro subdito se gessisse Rogerium apertum est; sed quâ ratione Pontifex tantum sibi tribuerit, haud facilè dijudicari potest; nam ex antedictis arma non tanti fuisse manifestum est.

(a) *Franc. Capicius-latr. Hist. Neap. lib. 1.*

(b) *Diacon. lib. 4. Blon. Hist. Sicul.*

IX. Quincta expeditio, circa ann. Chr. MCLV., (c) auctorem habuit Hadrianum IV. Etenim Guilielmus Rex, cognomento malus, complurium oppidorum, quae ditionis erant Ecclesiasticae in Marrucinis, per vim potitus, dirisque ideo devotus, Pontificem parvi habere, sacrasque execrationes pro nihilo ducere videbatur. Accedebat illud maximi momenti, Regni quosdam proceres, aegrè impotentem Guilielmi dominationem ferentes, ultro Romam misisse, qui se, & universum Regnum in Ecclesiae potestatem fore pollicerentur, modò Hadrianus cum milite adesset. Is itaque haud negligendam esse occasionem ratus, adscito in societatem foederis Manuële Comneno, qui in Apuliam statim misit exercitum; per Divi Germani oppidum rectà Beneventum petiit: ibique à plurimis conventus est, qui non unius civitatis nomine in

(c) *Ut Costus conjicit adversus Collenuc. lib. 4.*

ejus

ejus verba juravere. Guilielmus, poſtquam videt nihil verbis, aut precibus ſe poſſe proficere, in Apuliam exercitum ducit; Graecoſque apud Brunduſium adortus, ſecundo praelio profligavit *(a)*. Ut primùm proſperè rei geſtae rumor pervulgatus eſt, maxima pars eorum, qui Pontifici adhaeſerant, veniam à Rege deprecati, facilè pro conditione temporum impetrârunt: Hadrianus verò, homo in primis callidus, *pacis conditiones, quas antea reſpuerat* (verba ſunt Riccii) *ultro obtulit*; & Guilielmum, ſacris deteſtationibus jam liberatum, in Regno confirmavit.

(a) *Collen. loc. cit. Platin. in Hadrian. IV. Ricc. lib.1.de Reg.Sicil.*

Erunt fortaſſe, qui ad liberalitatem, auctoritatemque Pontificis referant, quod revera fructus victoriae fuit. Sed nemo eſt, meo quidem judicio, qui neſciat, ejus demum eſſe velle, qui poſſit nolle. Hadrianus profectò non ab univerſis Regni incolis, ſed à paucis factioſis hominibus ad Regnum capeſsendum invitatus, non adeò amens erat, ut poteſtatem ſummam hoc nomine ſibi vindicaret: &, ſi quae oppida in ejus verba juraverant, videbat, poſt Regis victoriam, certatim à fide diſcedere, & quotidie diſceſſura, niſi vim expectare mallent. Immo in ipſa urbe Beneventana idem Hadrianus obſeſſus fuerat, ut alii tradunt *(b)*. Acquievit igitur, atque ita rem tractavit, ut quae Guilielmus, vel ipſo invito, quamprimum erat habiturus, ab Eccleſia Romana accepiſſe videretur. Immo concedamus ultro, non à paucis factioſis, cujus nulla in bene conſtituta Republica aut eſt, aut eſſe debet de ſumma rerum auctoritas, ſed Ordinum conſenſu accitum, ſe ſuaque omnia Ec-

(b) *Franc. Capiciuſlatro Hiſt. Neap. lib. 2. ex Archiep. Tyrio.*

Ecclesiae tradentium; an idcirco summam dominationem statim delatam pronunciabimus? Minimè quidem gentium. Etenim illud apertissimum est, subditos sacramento solutos esse oportere, nec quidem temerè à Papa, sed vel Principis electi morte (in Regnis quae per electionem traduntur) vel legitimorum heredum inopiâ *(a)*; atque adeo in pristina naturali libertate esse constitutos, ut Regnum alteri deferre valeant. Quod enim pro salute & incolumitate civium jure gentium introductum est, incivile admodum videtur in eorumdem perniciem immutare: quemadmodum evenire necesse est, ubi, datâ Regum abrogandorum *licentiâ*, *posteriores confusiones prioribus oppressionibus sunt pejores*, ut argutè loquitur Besoldus *(b)*; & quilibet Rex, sive bonus, sive malus, temerariis subditorum ausis exponitur *(c)*. Et haec sane pertinent ad Regnum successivum, aut electivum, solâ subditorum voluntate, personae, vel familiae delatum. Quanto fortiùs eadem obtinere necessum est, ubi illud armis fuerit à majoribus partum? quemadmodum Regnum Neapolitanum à Nortmannis Guilielmi majoribus, & decessoribus.

X. Adhaec perniciosam plane puto sententiam asserentium, posse subditos malis artibus, nempe perduellione, tantum bonum sibi acquirere, quanti est naturalis libertas, cujus jure alteri legitimè se subjiciant. Verissimum idcirco illud Puffendorfii existimo *(d)*, dicentis: *Ubi injustis de causis rebellatum fuerit, libertas illegitima manet, quandiu antiquus Dominus bello ad obsequium rebelles reducere laboravit, aut saltem*

(a) *Grot. lib. 1. de jur. bell. & pac. cap. 3. §. 7. & lib. 2. cap. 9. §. 1. & 8. Puffendorf. lib. 7. cap. 7. praecipuè §. 3. 7. & 9. Barcl. adv. Monarch. lib. 3. cap. 3. & 4.*

(b) *Besold. Sinops. polit. cap. ult. Lehman 5. cap. 6.*

(c) *Grot. lib. 1. cap. 3. num. 8.*

(d) *Puffend. ib. §. 5.*

tem protestationibus jus suum in eosdem salvum conservavit; donec ex diuturno silentio colligatur antiquum Dominum jus suum habere pro derelicto. Guilielmus verò tantum aberat, ut Regnum haberet pro derelicto, ut potiùs omni ope, atque operâ ab hostibus vindicare niteretur.

Ast inquiunt, justas fuisse defectionis caussas. Quas demum? Avaritiam, libidinem, crudelitatem, superbiam. Itane? Quorsum ergo spectant aurea illa M. Aurelii Antonini verba *(a)*: *Nemo nisi solus Deus Judex Principis esse potest?* quorsum vulgatissima illa Horatii *(b)*:

Reges in ipsos imperium est Jovis?

Quorsum Sallustii: *Impune quidvis facere, id est Regem esse?* & Taciti: *Principi summum rerum arbitrium Dii dederunt, subditis obsequii gloria relicta est*; qui alibi: *Bonos Imperatores voto expetendos, qualescunque tolerandos (c)?* & Vittigis Regis apud Cassiodorum: *Causa Regiae potestatis supernis est applicanda judiciis, quandoquidem illa è coelo petita est, & soli coelo debet innocentiam.*

Sed quid Antoninum, Tacitum, aut Sallustium nomino? cùm luculentissima, & quidem innumera occurrant in Divinis scripturis nedum testimonia, & exempla potestatis Regiae *(d)*, sed & subditorum erga Principes obedientiae praecepta? *(e)*

David, à Deo Sauli substitutus, ab ejus caede abstinuit, & ne quidem diademate privare est ausus *(f)* *Propitius* (inquit ad socios, qui ad Saulis necem hortabantur) *sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem Domino meo Christo Domini, ut mittam manum meam in eum, quia Christus Domini est. Et confregit David viros suos sermonibus, & non per-*

(a) *M. Antonin. lib. 4.*

(b) *Horat. Ep. XIV. Grot. lib. 1. cap. 3. § VIII.*

(c) *Tacit. annal. 16. Hist. 2.*

(d) 1. *Samuel.* 8. 8. 11. 1. *Regum* 2. 20. *Deuter.* 17. 14.

(e) *Exod.* 22. 28. 1. 17 *Samuel.* 22. 17. *Daniel.* 3. 18. & 6. 10. 11. 1. *Macc.* 2. 19. & 2. *Macc.* 7. 2. *Actor.* 4. 18. *Deuter.* 22. 28. *Paul. ad Rom.* 13.

(f) 1. *Samuel.* 15. 1. *Samuel.* 24. 7. 22. 9. *Optat. Milevit. lib. 2. adv. Parmen.*

permisit eos, ut consurgerent in Saul. Sequutus profecto Samuelis exemplum, qui, tametsi perversè regnantem, debitâ semper est veneratione prosecutus (*a*). Ideoque Amalekitam David interfici jussit, à quo idem Saul necatus est (*b*). Sic quoque Achab, aliique non statim ob tyrannidem Regno ejecti sunt (*c*), sed divinae ultioni relicti. Magistratibus obtemperare praecipimur (*d*) etiam nefariis, ut ex toto Jeremiae cap. XXVII., ubi Nabuchdonosori parendum esse, inquit Dominus; & Divi Petri epistolâ (*e*) qui inquit: *Regem honorificate. Servi subditi estote in omni timore Dominis, non tantùm bonis, & modestis, sed etiam discolis*; ut & Pauli ad Romanos (*f*): *Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit*: ubi Augustinus: *Necesse est propter hanc vitam nos subditos esse oportere, non resistentes, si quid illi auferre voluerint.* Et ad Titum: *Admone illos, Principibus, & potestatibus subditos esse, dicto obedire.* Ita & in Constitutionibus Clementis legitur: *Servus Deum timens simul bene Domino suo velit, quamvis impio, quamvis injusto.* Et veteres quidem Christiani, apostolico spiritu ducti, & Pauli consilium secuti (*g*), Principibus malefacientibus, & nascentem Ecclesiam persequentibus nequaquam resistebant (*h*); sed pro illis orabant, nuspiam contra statum Reipublicae cum factiosis hominibus conjurantes. Cogitabant enim, saepissime in peccatorum nostrorum poenam malos Principes à Deo Opt. Max. cervicibus nostris imponi, (*i*) quorum ultionem ipse sibi solus reservavit. Plura ad hanc rem argumenta apud doctissimum Grotium (*k*), aliosque auctores facile est reperire; neque nos in re tam aperta diutius immorabimur.

(a) 1. *Samuel. XV.* 30.

(b) 2. *Samuel.* 1. 15.

(c) 2. *Reg.* 10. 42.

(d) *Matth.* 17. 27. 23. 3. *Luc.* 20. 25.

(e) 1. *Petr.* 12.

(f) *Paul. ad Rom.* 13.

(g) *Paul.* 1. *ad Timot.* 2. 2.

(h) *Vide Tertull. in Apologetico, ibique Heraldi notas; & ad Scapulam.*

(i) 1. *Reg.* 12. 24. *Job.* 34. 40. *Prov.* 28. 2. *Ezech.* 14. 9. *Oseae* 13. 11. & 2. *ad Tessalon* 2. 11.

(k) *Grot. lib. I. ca. IV. Barcl. contra Monarchom. lib. II. & III. & alii passim.*

 Li-

Liquet igitur Neapolitanorum à Guilielmo defectionem nihil juris Hadriano IV., & Ecclesiae Romanae addidisse, vel si concederemus Regem universâ tunc ditione spoliatum, & transactionem Beneventanam minimè intercessisse; cujus summa fuit, ut ea, quae fuerant Ecclesiae restituerentur; Guilielmus verò, detestationibus liber, acciperet à Pontifice Regni confirmationem: quanto minus paucorum perduellium operam, & irrita Romanorum arma de summa potestate quicquam detrahere potuerunt.

XI. Guilielmo III. optimo Principe è vivis sublato, ann. Chr. MCLXXXIX. (*a*), & Regiâ legitimâ Nortmannorum stirpe deficiente, Clemens III. Pont. Max. Regnum ad Ecclesiam reversum esse arbitratus (*b*), militem ad idem recipiendum statim mittit; sed frustra. Proceres enim, habito apud Panormum conventu, Tancredum sibi praefecere, Rogerio IV. ex pellilice natum (*c*): sive quòd recentia adhuc Guilielmi, & Gentis Nortmannae merita eorum oculis obversarentur; sive quòd infra dignitatem ducerent Pontifici Romano subesse, quem Principem *naturalem* (ut inquit Collenucius (*d*) minimè existimabant.

(a) *Fazzel. hist. Sicul. apud Costum in Animadvers. ad Collen. lib. 3.*

(b) *Platin. in Clem. III.*

(c) *Ric. de Reg. Sicil. lib. 1.*

(d) *Collen. cit. lib. 3.*

Tancredus itaque, optimo legitimoque jure imperium adeptus (nempe cùm *interregnum* naturalem subditis libertatem eligendi reddiderat (*e*)) consortem sibi adscivit Rogerium filium, quò pluribus munimentis insisteret; Clementisque conatus non substinuit modò, sed retudit: ita ut ille omittendi tam ancipitis belli consilium inierit, *donec Christiani* (ita nempe pietatis nomine colorabat impotentiam nocendi) con-

(e) *Puffend. & Grot. loc. cit.*

contra Saracenos in Asia belligerantes meliorem fortunam nancifcerentur (a). Sed Coeleftinus III. fucceffor, non ultra diffimulandum ratus, parumq; rapinas, incendia, fanguinem noftrorum penfi habens, Henricum VI. Caefarem, Friderici Aenobarbi filium, è Germania evocavit, ad inferendas ne Italis, an ad ulcifcendas Ecclefiae injurias; cui Conftantiam, Rogerii filiam, jamdiu Deo dicatam, in matrimonium tradidit: atque eâ lege Neapolis, & Siciliae Regium titulum largitus eft, an. Dom. MCXCI., ut Henricus loca Pontificia praefidiis liberaret, utrumq; verò Regnum proprio marte, pecuniâque adipifceretur (b).

(a) *Platin. in Clem. III.*

Quae inde fecuta funt apud Hiftoricos funt obvia. Sed quantum ad belli jus, de quo agimus, nihil eo nomine profeciffe Pontificem manifeftum eft. Siquidem Clemens, quamquam invitus, ab incepto deftitit; & Tancredus liberâ fubditorum voluntate regnavit: Coeleftinus verò apud imperitum tantummodo vulgus Henricum infamiâ liberavit, quòd Nortmannorum reliquias avitâ ditione dejiceret; factâ fcilicet invadendi poteftate, quam jure gentium habebat nullam.

(b) *Collem. lib. 3.*

XII. Neque magis proficui Gregorii IX. conatus adverfus Fridericum II. Imperatorem, quem poft Honorium III. ipfe quoque diris devoverat, ann. MCCXXXVIII. Is enim è Germania cum inftructiffimo exercitu reverfus, ann. MCCXL., nedum Venetos, Gregorii foederatos, ex maritimis Apuliae dejecit; fed & Faventiam, aliafque Galliae Cifalpinae urbes, quae Pontifici parebant, facere imperata coëgit (c).

(c) *Collenuc. lib. 4. Angel. Co?an?. lib. 1.*

XIII. Poft exceffum Gregorii IX. & Coele-

ſtini IV., Innocentius IV. Pont. Max. inauguratus eſt, Svevicae domui imprimis infenſus: qui poſt obitum Conradi, cùm Conradini impuberis nomine Germani Duces, unà cum Manfrido, Friderici II. ex nobili concubina filio (a) Regnum adminiſtrarent; *contractis tumultuariè copiis, quibus Neapolitanos quoſdam praefecit equites* (ut Riccius memoriae prodidit (b)) *Neapolim venit*, urbem ipſam, & Regnum univerſum Eccleſiae vindicaturus. Summâ, fateor, omnium conſenſione, & alacritate exceptus eſt; magis odio Gentis Svevicae, à qua nulla non mala cives noſtri perpeſſi fuerant, quàm quòd Pontificiam dominationem avidi concupiſcerent (c). Sed Innocentius ad res componendas habito ordinum conventu, inſtauratiſque moenibus, quae Conradi ſaevitia disjecerat, vitâ ceſſit anno MCCLIV. Suffectus in ejus locum Alexander IV. Manfridum, qui, ſparſis de Conradini morte rumoribus, ſolemni ritu Panormi diadema ſumſerat, diris devovit; deinde Anagniam conceſſit, Octaviumque Cardinalem Ubaldinum Neapolim miſit, qui Neapolitanos, & Campanos adverſus Manfridum in fide retineret (d). Sed nihil his rebus motus Manfridus, Pontificio milite partim caeſo partim capto, Regno univerſo potitur, an. MCCLXI.; & Alexander moerore confectus diem ſuum clauſit (e). Nec Urbano IV. ſucceſſori tantum virium fuit, ut Manfridum in ordinem redigeret: quin Carolo Andegavenſi, Provinciae Comiti, Divi Ludovici Galliarum Regis fratri, ea cura demandata eſt: ampliſſimis Regnis utriuſque, ut vocant, Siciliae in praemium propoſitis, ejuſdem ſumtibus, & pe-

(a) *Platin. in Innoc. IV.*

(b) *Ricc. de Reg. Sicil. lib. 2.*

(c) *Conſtant. lib. 2.*

(d) *Platin. in Alex. IV.*

(e) *Collen. lib. 4.*

&.periculo ſubigendis. Quod, ex voto quanquam ſucceſſit, jure unquam factum eſſe nemo affirmabit. Etenim ſi res ad *Interregnum* redierat, ob Conradini mortem abſque legitimis heredibus; quis non videt ad Ordines Regni poteſtatem Regis eligendi recidiſſe; aut ſaltem eorumdem liberâ, vel coactâ voluntate, poſt partam apud Beneventum de Manfrido victoriam, legitimè regnaſſe; non autem auctoritate Pontificis, qui honeſtam tantummodo Regni invadendi cauſſam apud imperitos rerum aeſtimatores videri poterat praebuiſſe. Aſt cùm, detectâ fraude, Conradinum adhuc in Germania vivere compertum eſſet; licet concedamus Regnum ad Eccleſiam Romanam pertinere, injuſtam nihilominus liquet fuiſſe Innocentii IV. invaſionem, injuſtiſſimamque Andegavenſi ab Vrbano IV. factam conceſſionem: tum quia execrationes in Manfridum pronunciatae afficere Conradinum non poterant; tum quia, extantibus legitimis vaſſalli heredibus, feudum ad Dominum directum, ut *feudiſtae* loquuntur, nequit dici apertum aut devolutum *(a)*, niſi gravis culpa intercedat *(b)*; aut pro heredibus & ſucceſſoribus minimè fuerit conceſſum; adeoque ſine vaſſalli voluntate in alium transferri ſumma injuſtitia eſt *(c)*. Ad conſenſum verò Neapolitanorum quod attinet, qui Innocentio IV. ſe dedidere; facilè ex ſupramemoratis probari poſſet, meram puram fuiſſe defectionem, à Conradino neutiquam diſſimulandam, ſi fors aequa tuliſſet; niſi quiſpiam acceptum de ejus morte nuncium cauſſari velit.

XIV. Haec fuit ultima Pontificum Roma-

norum

(a) *Cap. 1. §. Titius. Si de feud. def. fun. cont. ſit int. Dom. & agn. vaſſ. def. Cap. 1. in princ. de al. feud. par. 2.*

(b) *Cap. 1. §. ſi vaſſall. culpam. Si de feud. def. cont. ſit, &c. Cap. 1. de feud. non amitt. ſine culp. 1. F. 21. Cap. 1. in pr. de nat. feud. 1. F. 7. Cap. 1. §. denique. quae fuit. pr. cauſ. beneſ. amitt. 2. F. 24.*

(c) *Lib. 1. feud. tit. 22. §. 2. & tit. 27. §. 2. & lib. 2. tit. 6. §. 4. & tit. 34. §. 3.*

norum expeditio in Regnum Neapolitanum (nam auxiliares copias Eugenii IV. ad Renatum Andegavenſem, poſt obitum Johannae II, & foediſſima cum conjuratis proceribus ab Innocentio VIII. communicata conſilia, armaque miſſa ad domum Aragoniam evertendam (*a*) inter expeditiones non numero) haud hercle ad jus acquirendum magis idonea, quàm ceterae, quas ſupra memoravimus: quamquam ad extorquendum Regibus noſtris fidelitatis ſacramentum multum ponderis habuiſſe, manifeſtum eſt: de qua re ſuo loco tractabitur. Nam ſi finitimos, innocuoſque populos armis vexare, ad jus ſummae dominationis acquirendum aliquid habere momenti quiſpiam concedat; & id quidem fiat ab eo, qui ſummum Imperium vix obtinet in ſua ditione (cujuſmodi eſſe Pontificem Romanum pluribus oſtendi poſſet) nec juſtum bellandi habet titulum; vereor ne, rupto foedere generis humani, praedonum more, gentes in mutuum exitium, perniciemque concurrant.

XV. Quòd ſi haec vera non ſunt, Regum igitur noſtrorum viciſſim in ditionem Eccleſiae expeditiones, tantumdem juris in ſubactas ſaepiſſime urbes iiſdem peperere; quod neque tranſactionibus, neque ſponſionibus, neque induciis, neque foederibus oportet fuiſſe imminutum. Eò magis quòd (ut taceam Roberti Guiſcardi proſperè res in Piceno, & in Samnio geſtas, temporibus Leonis IX., Alexandri II., & Gregorii VII. (*b*)) Rogerio III. Siciliae Comiti maxima pars earum, quae inter Lyrim, & Tyberim amnes urbes ſitae ſunt, ultro ſe dedidere:

(a) *Alcinus de bello Inteſtino.*

(b) *Platin. in Vitis eorundem. Ricc. lib. 1. d. Reg. Sicil. Coilen. lib. 3. Sigon. de Regn. Ital. lib. XI.*

didere: *parum nempe in Romanorum virtute, & consilio praesidii sibi fore intelligentes, qui rebus, & fortunis suis tam pessimè consulebant*: ut Collenucius disertè scribit (*a*). Ladislaus itidem, ultimus Andegavensium, ter Româ ipsâ potitus est; anno scilicet MCCCCVII. Pontificatum Max. obtinente Innocentio VII., & quidem à Romanis invitatus (*b*); Anno MCCCCVIII., regnante Gregorio XII., & Anno MCCCCXIII. sub Johanne XXIV. Ferdinandus Aragonius Alfonsum filium contra Xistum IV. misit, animo à se alienatum, propter Laurentium Medicaeum in gratiam receptum, & res novas in perniciem Regni molientem (*c*); moxque contra successorem Innocentium VIII., qui pacem petere coactus est. Et Dux Albanus, sub auspiciis Philippi II. Hispaniarum Regis An. MDLVI. (*d*) eo bello, quod Pauli IV. cupiditate exarsit, Latium universum redegit in potestatem.

(a) *Coll. ibid.*

(b) *Collen. lib. 5. Costus in Animad. ex Matthaei Spinelli M.SS., Platin. in Innoc. VII. & Gregor. XII.*

(c) *Ricc. lib. 4.*

(d) *Mambr. Ros. Comp. Hist. Regn. lib. V. Tarcagn. de laud. Neap. lib. 3.*

XVI. Satis de Jure belli. Recensendi adhuc restant reliqui acquirendi modi, quos supra enumeravimus, nempe successio, & electio: quae accidunt subditorum voluntate, in libertate naturali degentium (*e*), dum vel familiae, vel personae se subjiciunt. Videndum itaque, num aliquando Regni Neapolitani incolae, aut Pontificem, aut Ecclesiam Romanam sponte sibi cum summo imperio praefecerint; & quidem in libertate naturali constituti; quod potissimum requiri ad legitimum jus tradendum superiùs monuimus.

(e) *Puffend. de Jur. nat. & gent. lib. 7. cap. 7. Grot. de Jur. bell. lib. 2. cap. 9.*

Ut verum fatear, nunquam me legisse memini, post Coloniam ab Augusto deductam, civitatem Neapolitanam ita fuisse liberam, ut legi-

timam dominationem cuipiam deferre potuerít: multò minus alias singulas Regni gentes, etiam post Romani Imperii eversionem. Nam aut Barbari illud armis subjecerunt, longâque possessione jure retinuerunt; aut in Graecorum potestate mansit. Rursus Graeci, cùm nullam bellandi, neq; Langobardis, neque Nortmannis justam praebuerint occasionem; Regnum verò jam amissum nunquam habuerint pro derelicto, quousque Orientalis Imperii nomen stetit; rationi minimè est consentaneum, à perduellibus subditis, vel saltem non liberis, potuisse unquam justâ ditione spoliari. Unde Manuelis Comneni generosa illa ad Guilielmum Nortmannum verba: *Romani enim non priùs absistent Italiae bellum inferre, quàm & illam, & totam Insulam, sicuti primùm factum fuit, potestati nostrae subjecerint*, ut legere est apud Cinnamum in Comnenorum Historia (*a*). Sergii igitur Ducis Neapolitani Rogerio Nortmanno facta mere voluntaria deditio, de qua nostrates scribunt, (*b*) honestam caussam habuit nullam: *Cùm ibi moraretur* (verba sunt Abbatis cujusdam Casinensis apud Capicium-latro) *Magister militum Civitatis Neapolis, Sergius nomine, cernens in Rogerio tantam virtutis excrevisse potentiam, non quidem belli rigore, sed solùm ipsius timore conterritus, ivit ad illum, ejusque subjicitur dominatui: quae videlicet Civitas (mirabile dictu) post Romanum Imperium vix unquam à quoquam ferro subdita fuit; nunc verò Rogerio solo verbo submittitur*. Id accidit eo tempore, quo Rogerius, & Anacletus Pseudo-Pontifex Salerni morabantur. Hic Sergius à fide postea defecit, & denuo,

(a) *Jo:Cinnam. Hist. Comnen lib.4.*

(b) *Capic. latr. Hist. Neap. lib. 1.*

post

poſt mortem Lotharii Imperatoris, Rogerii dominationem ſubiit; *(a)* qui Neapoli ſummâ alacritate ſequenti anno exceptus eſt; vitâ jam functo Sergio, & pace cum Innocentio II. initâ. Quidquod Caeſar Cardinalis Baronius, jurium Eccleſiae aſſertor diligentiſſimus, *(b)* Innocentii *Bullam* profert, ex Vaticana, ut ipſe ait, Bibliotheca depromtam; in qua diſertè quidem legitur Regni Siciliae, Ducatus Apuliae, & Principatus Capuae Rogerio facta conceſſio; ſed de urbe, & agro Neapolitano verbum nullum.

(a) *Idem ibid.*

(b) *Baron. ad Ann.* 1139.

Fit inde manifeſtum, primò errare illos, qui ab Innocentio II. Neapolim conceſſam Rogerio ſcribunt: quod ſuperiùs num. VIII. tetigimus: deinde cives noſtros Jus Imperii, ſi quod poterant, tranſtuliſſe non in Innocentium, ſed in Rogerium: adeoque neque electionis titulo civitatem ad Pontificem pertinere. Et quantum ad reliquas Regni partes, auctorem Romana Curia inveniet neminem. Immo luce meridianâ clarius innoteſcit, poſt Regii quoque tituli conceſſionem, maximâ opus habuiſſe induſtriâ, bellicâque virtute Rogerium, ejuſque ſucceſſores, ut Graecos Apuliâ, & Calabriâ ejicerent; & regiones, quae videbantur juris eſſe Occidentalis Imperii, indigenis Principibus per vim extorquerent.

XVII. Quare totum negotium in illud redit, ut videamus, num *interregni* tempore, nempe poſt extinctos Nortmannos, Svevos, Andegavenſes, Neapolitani iu verba Pontificis ultro juraverint.

Sed tantum abeſt, ut ſummum Imperium eâ

D da-

datâ occasione in Ecclesiam transtulerint,ut potiùs ejusdem dominationem, haud secus ac pestem aliquam exhorruerint. De Nortmannis supra meminimus, cùm de Clementis III. conatibus: hìc tamen addam Michaëlis Riccii verba (a) *Excessit è vita* (nempe Guilielmus, cognomento *Bonus*) *Panormi sine liberis. Vnde Clement III., Alexandri successor in jus Ecclesiae regna tentavit asserere. Sed utriusque Siciliae proceres in defuncti locum Regem sibi creaverunt Tancredum, ejus patruum, Rogerii ex pellice filium*. Idem fere Collenucius, Tarcagnota, Contarinus, & Platina (b), quamquam in Tancredum nimis injurius. Neque me latet aliter rem tradi à Sigonio (c) ex Neubrigensis Chronici, & Vgonis Falcandi auctoritate: nempe Tancredum, Pontifice non repugnante, ad Regium fastigium fuisse evectum; contra quàm Guilielmus vivens, Henrico VI. Germaniae Regi genero suo gratificaturus, ordinaverat: ejusdemque esse sententiae Capiciumlatro (d) ex fide cùm Neubrigensis, tum Riccardi à S. Germano, & Chronici Casinensis: sed nobis tutius visum est à receptâ apud omnes opinione minimè discedere.

(a) *Ricc. de Reg. Sicil. lib. 1. in fin.*

(b) *Collen. lib. 3. Tarcagn. de laud. Neap. lib. 2. Contarinus Neapol. Nob. Platin. in Clem. III.*

(c) *Sigon. de Regn. Ital. lib. XV.*

(d) *Lib. 4. histor.*

Post mortem Conradini *interregnum* non agnosco; regnante jam Carolo I. Andegavense armorum jure, & Neapolitanorum secuto consensu magis, quàm voluntate Pontificum, ut supra demonstravimus.

Ast Caroli ejusdem posteritate in Johanna II. deficiente, rem ad *interregnum* recidisse visum est Ordinibus Regni: aut saltem, contendentibus duobus Johannae adoptivis, Renato Andegavense, & Alfonso Aragonio, non satis liquere,

re,

re, utri potiùs imperium esset deferendum; proindeque gentium jure ad ipsos Ordines arbitrium, administrationemque rerum spectare, (a) Igitur XVI. Viros Reip. conservandae more majorum, receptoque jure constituunt. Contra Eugenius IV., in Regnum minimè liberum, non Ordinum, sed Domini *beneficialis* esse arbitrium praetendens, Neapolitanos per litteras monuit: caverent quempiam sibi Regem constituere, cui ipse insignia non tradidisset; missurumque se brevi ajebat, ad res componendas, Johannem Patriarcham Alexandrinum. Ad haec XVI. Viri, nil opus esse Pontificio legato: alium se Regem non habituros, quàm Renatum Andegavensem, quem Regina (b) heredem supremis scripserat tabulis.

(a) *Puffend. lib. 7. cap. 7. n. 8. Bodin. de Repub. lib. 3. c. 2. Conneftag. in Histor. Conjunction. Lusit. cum Regno Castell. Besold. Synops. cap. V. n. 22.*

(b) *Collen. lib. 6.*

Quamquam verò, ut belli fortuna tulit, Alfonsus rerum potitus est; vel exinde tamen liquet, dicto Pontificis audientes minimè fuisse Neapolitanos, quòd Alfonsum, adversante nihilominus Eugenio IV., omnibus studiis sint prosecuti: tantum abest ut summum Ecclesiae imperium ratum quoquo modo habendum esse existimarent.

Regni quoque Ordinum consensu, immo precibus (c) Alfonsus idem Aragonius successorem sibi delegit Ferdinandum filium illegitimum prid. Kal. Mart. ann. MCCCCLIII. in conventu, quem habuit Beneventi; ut legitur in Capitulis ejusdem Alfonsi I. in haec verba: *Serenissima Majestas Aragonum, & utriusque Siciliae, &c. ingentes, infinitasque gratias iterum babens Illustribus, Magnificis, Spectabilibus Magnatibus, & Baronibus Regni bujus, de, & pro singulis omnibus*

(c) *Cost. Animadv. in Collen. lib. 6.*

 ad

ad sui propositionem, & aliàs in bujusmodi Parlamento responsis, atque oblatis, persistensque in decretationibus antedictis: nec non etiam gratias habet eisdem de supplicatis pro Illustrissimo, atque carissimo filio suo Ferdinando de Aragonia; super quibus Ea gratiosè annuens, illum in Ducem Calabriae primum erigit, intitulat, & attollit, & c. Et insuper sibi ipsi Illustriss. Ferdinando, carissimo filio suo, post ipsius Regiae Majestatis dies felices, successionem, atque titulum Regni hujus Siciliae citra Farum, ejusque heredem universalem ex nunc pro tunc illum acceptari, & in Regem, & Dominum jurari debere, & c. Nullum hìc legitur factū Eugenii Pontificis, neq; *assensus* ejusdem reservatus: qui tamen haud multò post in Alfonsi amicitiam reversus est, quò Picenum ejus ope recuperaret: & ne videretur calculum suum Ferdinando deesse, cui, tanquam successori designato, Proceres Regni sacramento pridem se obstrinxerant; natalibus eumdem restitutum pronunciavit, anno MCCCCXLIV.; quò nihil, ut ajebat, ad Regnum deinceps capessendum esset impedimento. Sophisma dominationis, à Nicolao etiam V. successore usurpatum ann. MCCCCXLIX., & rursus à Calisto III. parvi habitum ann. MCCCCLIIX. *(a)*

(a) *M. S. de Jurisd. vol. 1. in Arch. Reg. Neap.*

XVIII. Ast, inquiunt Romanenses, nimis jejunè acquirendi dominii modos à nobis esse enumeratos. Ex industria relictam esse donationem, praecipuum juris Pontificii fundamentum in Regno Neapolitano. Pulchre dictum! & miror non aliquam etiam emptionem adinventam esse. Sed videamus, quaeso, quisnam tam eximiâ largitate amplissimum hoc Regnum donavit? num rei donatae habebat dominium, ut

in

in alium transferre potis esset? num Regna quoque, veluti ager, pecudes, sint in commercio? immo num donatio à quopiam facta sit, quibus tabulis, quibus testibus? Expedita res est, inquiunt. Donationem habemus à Costantino M. piissimo Imperatore factam; &, si haec minus arridet, donationes Pipini, & Caroli M. à Ludovico Pio auctas, confirmatasque, ubi Regni Neapolitani expressa mentio. Testis est Italia, testis Europa, testes locupletissimi veterum annalium scriptores.

Agedum, quisquis es, profer nobis donationis Constantinianae tabulas: autographas non curamus, dummodo exemplaria inter se conveniant. Crambem hic, à multis recoctam, coquere non est animus: & quamquam vel ex hoc sit suspecta ea donatio, quòd usque ad duodecim diversa ejusdem instrumenta proferantur; cùm diversitas & repugnantia scripturarum, ab una parte exhibitarum, omnem *(a)* iis fidem adimat, ut loquitur ipse Imp. Constantinus; & qui contraria allegat non est audiendus *(b)*; credamus nihilominus, uti tantopere cupit Romana Curia; nec nobis necessitatem dubitandi injiciat, quòd aliter habetur in *Cap. Constantinus* 96. *dist.*, ubi donatum legitur Palatium Lateranense, urbs Roma, & omnes Italiae, seu occidentalium regionum provinciae, loca, civitates; aliter apud Melchiadem Papam, *(c)* qui *Sedem Imperialem, quam Romani Principes possederant*, scribit fuisse *relictam*; aliter eam memorat Nicolaus III. *(d)* qui Romanae tantùm urbis meminit; aliter Petrus Damianus, *(e)* Palatium Lateranense scribens concessum, & Regnum

(a) *L. Scripturae* 14. *C. de fid. Instrum. l. ubi repugnantia, D. de reg. Jur. l. si quis de plurib. C. de reb. dubiis.*

(b) *Vvessemb. ad tit. Cod. de fide Instrum. ex l.* 1. *C. de furtis. l. cum precium* 9. *C. de liberal. caus. cap. sollicitudinem. de appellat. C. litteras de praesumpt. Alexand. cons.* 71. *v.* 1.3.

(c) *Cap. futuram* 12. *q.* 1.

(d) *Cap. fundamenta de elect. in* 6.

(e) *Damian. disept. Synod. Alberic. de Rosat. tit. Cod. de off. de Praef. Urb.*

gnum Italiae *judicandum*; aliter Leo Papa IX. (*a*) aliter Theodorus Balſamon (*b*), aliter Matthaeus Blaſtares, ipſe quoque Graecus auctor; (*c*) aliter Ivo Carnutenſis, & Auguſtinus Eugubinus memoriae commendârunt (*d*): quidquod in antiquis Decretis non reperiri teſtatur Divus Antoninus, & Nicolaus Cuſanus Cardinalis (*e*): quis tamen Neapolitanis vim faciet, ut potiùs ceteris, quos recenſuimus, quàm Nicolao III. Pontifici Max. fidem adhibeant? (*f*) Fulmina Capitolina, inquis. Bona verba ſodes. Non uſque adeò ſumus legum ignari, ut neſciamus, neminem in cauſſa propria eſſe poſſe vel teſtem, vel arbitrum (*g*): & in ſcripturis dubiis potioribus eſſe fidem adhibendam (*h*), aut quae pro reo faciunt (*i*). Potioritatem verò *Cap. fundamenta* ex veriſimili elicimus; cùm à vero abhorreat quaecumque inordinata liberalitas, (*k*) & maximè ea, quae Conſtantino filio pulchriorem, digrioremque Occidentis partem ademiſſet. Nec tantum ex veriſimili, ſed ex monumentis rerum geſtarum: nam in triente hereditatis Conſtantinianae, inter Conſtantinum, Conſtantium, & Conſtantem erciſcundae, diſertè Italia (immo Roma ipſa) enumeratur à Zoſimo, Euſebio, & Zonara (*l*): nec alia de cauſſa poſterioribus temporibus Exarchum ad Italiam regendam miſſum fuiſſe à Graecis liquidò patet.

Ad Romam quod attinet, conſtat conſuetum domicilium ab Imperatoribus relictum eſſe, reverentiae cauſsâ, non verò ſummum Imperium; quod, utpote in monarchia electiva, ad Pop. Rom. per abdicationem recidiſſet. Nam ſi ſecus eſt, cur Agatho Papa ad Conſtantinum Pogonatum

(a) *Leo IX. Epiſt. 1. ad Michael.*

(b) *Balſam. in Phot. Nomocan.*

(c) *Blaſtar Synops. Jur. Can. C. de Bulgar. Cypr. & Iber.*

(d) *Eugubin. de donat. Conſtantin.*

(e) *D. Anton. Floren. pr. part. hiſt. 8. c. 1. Nicolaus de Cuſa Concord. Cathol. 3.*

(f) *d. cap. fundamenta.*

(g) *Tot. tit. Cod. ne quis in cauſ. propr. l. nullus de teſtib. l. penult. D. de arbitr.*

(h) *L. optim. C. de contr. & commit. ſtipul.*

(i) *Vveſſemb. ad l. Scripturæ, C. de fid. Inſtr.*

(k) *Tit. Cod. de inoff. donation. Auth. unde ſi parens C. de inoff. teſt. Gomez tom. 3. reſol. cap. 4. de donat. n. 13.*

(l) *Zoſim. hiſt. lib. 2. Euſeb. lib. 4. de vit. Conſtan. cap. 49. 50. 51. Zonar. tom. 3.*

natum ſcribens (*a*) eam appellavit *urbem Imperatoris ſervilem*? Cur Conſtantius Romae degens (*b*) Liberium Pontificatu dejecit? Cur uſque ad Auguſtulum, cui Gothi ſucceſſere, Imperatores unà cum Pontificibus Romae morabantur? Cur temporibus Phocae ne quidem ſacellum in Urbe aedificare, ipſo renuente, licebat? (*c*) teſte Beda, cujus ecce verba: *Legimus in Eccleſiaſticis hiſtoriis, quod ſanctus Bonifacius, qui quartus à Beato Gregorio Romanae urbis Epiſcopatum tenebat, ſuis precibus à Phoca Caeſare impetrarat, donari Eccleſiae Chriſti templum Romae, quod ab antiquis Pantheon antea vocabatur*. Cur certa pecuniae quantitas à Pontifice electo Imperatori mittenda erat? (*d*) Cur Gelaſius Papa ad Anaſtaſium ſcribens ſaeculo V. dicebat: *quantum ad ordinem publicae diſciplinae* Imperatori parere Religionis Antiſtites? Cur Gregorius Papa, inter Divos relatus, in epiſtola ad Mauritium, dicit: *Ego quidem (e) juſſioni ſubjectus eamdem legem* (nempe Mauritii) *per diverſas terrarum partes tranſmitto: & quia lex ipſa omnipotenti Deo minimè concordat, ecce per ſuggeſtionis meæ paginam dominis nunciavi?* Cur alter Gregorius, de reſtituendo Exarcho Ravennate ad Vrſum Ducem Venetiarum ſcribens, *ut ad priſtinum* (inquit) *ſtatum Sanctae Reipublicae Imperiali ſervitio DOMINORUM, filiorumque noſtrorum Leonis, & Conſtantini, magnorum Imperatorum? &c* (*f*)

Quod ſequitur tamen apud Sigonium, ubi de Gregorii II. geſtis adverſus Leonem Iconomachum (ann. DCCXXVI.) adeo planum eſt, ut interpretatione, & conjecturis non indigeat: *Ac mox Italiae* (inquit) *populos ſacramenti, quo ſe illi obligave-*

(a) *Ep. ad Conſtant. ex actis Concilii Conſtantinop. III contra Monothelit.*

(b) *Caſſiodor. hiſtor. tripert.*

(c) *Bed. tom. 6. Homil. Aeſtival. De Sanctis. Platin. in Bonif. IV.*

(d) *Decretal. Gelaſ. tom. 2. Concilior. Facit cap. cum ad verum 96. diſt. can. ſi tributum XI. qu. 1. can. Agatho 21. diſt. 63.*

(e) *D. Greg. epiſt. 61. lib. 2.*

(f) *Sigon. lib. 3. ex Anaſt. Biblioth.*

gaverant, religione exolvit, & ne ei aut tributum darent, aut aliâ ratione obedirent, indixit. Quo decreto accepto ROMANI, Campani, Ravennates, & Pentapolitani à Leone ſubitò defecerunt, ac variis tumultibus excitatis ipſos etiam violare magiſtratus non dubitârunt. Quippe Ravennae Paulus Exarchus occiſus eſt. ROMAE Petrus Dux luminibus captus. In Campania Exbilaratus Dux, cùm populos adverſus Pontificem incitaret, à Romanis eò profectis, unà cum filio Hadriano eſt obtruncatus. Et inferiùs: *Ita ROMA, ROMANUSQ; Ducatus à Graecis ad ROM. PONTIFICEM propter nefandam eorum haereſim, impietatemque perrexit: fuerunt autem haec oppida: ROMA cum Caſtellis, &c. & in regione Campaniae, Sora, Arces, Aquinum, Theanum, & Capua.*

Habemus hìc Romanorum defectionem à Leone Iſaurico: habemus quando Pontifices ſummam poteſtatem in Romanos arripuerint: jure ne an injuriâ alii viderint. Habemus (ſiquidem donatio Conſtantiniana vera ſit) non ſummum, ſed utile dominium Beato Sylveſtro, aut cuipiam alii tributum fuiſſe. Quid enim ageret Romae Petrus Dux, in Leonis poſtea odium luminibus captus? De Neapoli quid? *Rumore Italicae defectionis* (idem Sigonius) *in Graeciam perlato, Leo rabie furens, Eutychium Patricium Exarchum primo quoque tempore in Italiam contendere, ac Gregorio ejus auctori vitam, quoquo modo poſſet, adimere imperavit. Profectus Neapolim Eutychius Campanorum partem in fide retinuit.* Haec ille. Non igitur Neapolitani ann. Chr. DCCXXVII. Romano Pontifici ſubjecti erant, ſed in fide Graecorum permanebant.

Eſt

XIX. Eſt etiam confictum illud, quod aliqui tradunt, Leonem Imp. per ſententiam Gregorii II. piorum communione, & Imperio privatum; ac proinde maximâ Regni Neapolitani parte. Nam diris tantum à Gregorio devotum fuiſſe Leonem (quem paulo ante *Dominum* appellaverat) Platina, & Sigonius, aliique affirmant (*a*): & quantum ad Imperium, ajunt, ad defectionem populos fuiſſe veluti incitatos. Sigonii teſtimonium modò retulimus; audiamus etiam Platinam: *Gregorius autem tantae impietati non modò non obtemperat, verùm etiam omnes Catholicos admonet, ne in tantum errorem timore, vel edicto Principis ullo modo dilabantur. Qua cohortatione adeò certè animati ſunt Italiae populi, ut paulum abfuerit, quin ſibi alium Imperatorem deligerent. Quo minus autem id fieret authoritate ſua conſtare Gregorius adnixus eſt.* Vnuſquiſque hinc facilè intelligit, quantum à veritate aberrent, qui Imperium abrogatum fuiſſe ſcribunt; quando *populi Italiae* in eam deſcenderant ſententiam, ut alium *Imperatorem* ipſi *ſibi deligerent*, non acciperent à Pontifice. Si verò propter Leonis haereſim putabat Gregorius, Apoſtolici faſtigii eſſe Imperatorem ditionibus dejicere; perſonae potuiſſet fortaſſe adimere (concedamus enim hoc) non Imperio, & ſucceſſoribus forte Catholicis; ne poenam ferrent alieni criminis. Inquit enim Bellarminus (*a*), Regna à Pontificibus ſi quando ademta ſunt, non ſibi, ſed legitimis heredibus fuiſſe tributa, perſonâ tantum peccante de medio ſublatâ. Neque igitur verum eſt, tunc temporis Graecos à Pontificibus ditione ſpoliatos; neque Apuliam, Siciliamque Eccleſiae fuiſſe addictas: & ridiculum plane eſſet credere, Ponti-

(a) *Sigon. lib. 3. Plat. in Greg. II. Oth. Friſingenſis lib. 5. cap. 18. Panvin. in Greg. II. Paul. Diac. de geſt. Longobard. lib. 6. cap. 49. Blond. Decad. 1. lib. 10.*

(b) *Bellarm. cap. 12. contr. Barcl.*

fices de his regionibus tantopere cogitaſſe, quae facilè à Graecis in officio contineri poterant; eoſdemque poſterioribus temporibus, uſque ad Nortmannorum aetatem, fuiſſe adeò negligentes, parumq; de Eccleſiaſtica retinenda dignitate ditioneque ſollicitos; ut nullâ operâ, nullâ induſtriâ Apuliam, Siciliamque obtinere, Graecoſcoſque inde expellere niterentur. Quibus rationibus ſatisfactum etiam puto alii haud abſimili objectioni, deſumptae ex ſententia Gregorii III., quam Villanus Florentinus *(a)*, & Platina memorant *(b)*. Scribit ille, latâ adverſus Leonem ſententiâ Apuliam, Siciliamque perpetuò in Eccleſiae ditione futuras pronunciatum: Platina verò: *Hic ſtatim* (inquit) *ubi Pontificatum iniit, cleri Romani conſenſu, Leonem III. Imp. Conſtantinopolitanum Imperio ſimul, & communione fidelium privat*. Quod ſi non rationi, certè conſuetudini Eccleſiaſticae magis congruit, quàm ſententia nullis certis auctoribus à Villano allata. Nec quia Leo Imperio ſpoliatus eſt, ideo Imperium, & Reſpublica Provinciis ampliſſimis erant mulctandae, & Eccleſia cum aliena jactura locupletanda. Quod ſi id jure fieri potuit (quod omnino negatur) cur non univerſum Imperium perpetuò Eccleſiae addictum, ſed Apulia tantum, & Sicilia? Quae iſthae fuit continentia?

(a) *Villan. hiſt. lib. 4.*

(b) *Platin. in Gregor. III.*

XX. Nunc facile intellectu eſt, cur Pipini, & Caroli Magni donationes, & Ludovici Pii confirtionem, quas ſecundò nobis objiciunt, ſummi beneficii loco habuerint Pontifices. Arreptam ab ipſis dominationem Langobardi quotidie vexabant; qui etiam, Aiſtulpho Duce, Eutychium Exarchum Italiâ exegerant *(c)*, ipſamque Romam jam appetebant, ann. DCCLII *(d)*. Inſederant

(c) *Sigon. lib. 3. de Regn. Ital. ad an. 739.*

(d) *Sigon. ad ann. 753.*

rant

rant quoque Graecorum animis Gregorii gesta; & pulcherrimam Europae partem, jamdiu Imperii sedem, & robur, non omittendam putabant. Opus itaque fuit Principe tunc potentissimo Pipino, & mox Carolo M. ejus filio, qui Langobardorum potentiam, nimis insultantium, labefactarent; & Graecos, inhiantes Italiae, cohiberent, Provincias, malè à Pontifice partas, ut primùm daretur occasio vindicaturos. Quamquam verò legatos misisse Stephanum II. ad Constantinum Copronymum, scribit Sigonius, ut Italiam ab Aistulphi cupiditate tueretur; idem tamen subdit, profectum Pontificem ad Pipinum, Constantini impietatem pluribus exaggerasse; interque primas curas habuisse, ne Graecis Exarchatus in posterum redderetur: & Pipinum sanè pollicitum fuisse, Exarchatum, & Pentapolim, *Reipublicae Romanae ademta*, Beato Petro, & successoribus ejus fruenda in perpetuum se traditurum; atque ita praesentem scribam referre in tabulas jussisse. Quod an. DCCLV, post devictum Aistulphum, novis donationis tabulis fuit confirmatum: contra sed frustra nitentibus Georgio Protonotario, & Jo: Silentiario Constantini legatis. Quod ideo adnotavimus, ne quis putet, Italiam à Graecis ita habitam fuisse pro derelicta, ut summum imperium ob Pipini factum amitterent *(a)*.

Haec Pipini donatio, quae Exarchatum, & Pentapolim Ecclesiae subjecit, Langobardis verò possessoribus, Graecisq; dominis ademit, mirum quantum fidei, & auctoritatis detrahit donationi Constantinianae; & saltem non universae Italiae hanc meminisse probat. Cur enim Stephanus à

(a) *Confer quae supra dicta sunt n. X. vers. Ad haec.*

Pipino Ravennam impetrasset? quando dominium rerum ex pluribus causis esse non potest (*a*)? neque quod jam nostrum est, magis nostrum (*b*)? Adde de Regno Neapolitano Pipinum verbum fecisse nullum.

(a) L. 159. D. de reg. jur. l. 3. §. ex plurib. D. de acquir. & amitt. poss.

(b) §. 10. Instit. de leg. §. 14. Instit. de action.

(c) Sigon. lib. 3. in fin.

XXI. De donatione Caroli M. verum quidem est, scribi à Sigonio (*c*), quòd, cùm ann. DCCLXXIII. Carolus amplissimam de Desiderio Langobardorum Rege victoriam retulisset, rogatus à Pontifice Hadriano I., Pipini patris donationem confirmavit, adjiciens insuper *Corsicam, Sardiniam, Siciliam, Territorium Sabinense, Ducatum Spoletanum, Tuscumque Langobardorum, unà cum censu, qui quotannis pro his Ducatibus Regi Langobardorum persolvebatur*: sed duo hic veniunt observanda. Primum verba, quae sequuntur: *SALVA tamen super eosdem Ducatus, REGIA DITIONE*. Alterum, facere quò minus adhibeatur fides, scripturarum diversitatem. Etenim Platina (*d*) ex Anastasii Bibliothecarii auctoritate, adjectum inquit *Quidquid in Liguria ab urbe Luna, jampridem eversa, usque ad Alpes Italiae fines pertinet; item Corsicam Insulam, & quidquid Lucam, & Parmam interjacet; Forum-Julii, cum Exarchatu Ravennate, cumque Beneventano, & Spoletano Ducatu*; & ne γε quidem de Sicilia, Calabria, & Apulia, quas utique non praetermisisset. Immo ipse Sigonius, postquam scripsisset, Carolum *jure victoriae* Regnum Italicum sibi vindicasse (*e*); mox subdit, in eodem Regno constituendo hunc servâsse ordinem: *Primùm Apuliam, et Calabriam Imperatori, sicut à victoria fuerat Justiniani, reliquit; quae post à Nortmannis occupatae in alterius Regni*

(d) Platin. in Hadrian. I.

(e) Sigon. in pr. lib. 4.

gni formulam concessere, quod demum Neapolitanum est appellatum. Quid apertius? quis tam impudens, qui afferat, Neapolitanum Regnum à Carolo Pontifici donatum? non dicam cum summa potestate, sed ne quidem cum inferiori, & precaria: nam quòd ad Beneventanum Ducatum spectat, sub quo etiam Capua, & Salernum, Carolus Aragiso Langobardo, Desiderii Regis genero feudi jure utendum fruendum concessit *(a)*.

(a) *Idem Sigon. ibid.*

Huc accedit quod nuper tetigimus, in cunctis memoratis regionibus, omnia praeter Jus imperii, & majestatis Hadriano accessisse: *Exarchatum Ravennatem* (ait idem Sigonius) *Pentapolim, Ducatum Perusinum, ROMANUM, Tuscum, et Campanum, JURE, PRINCIPATU, & DITIONE sibi RETENTA, Pontifici permisit; reliqua ipse sibi nomine Regni retinuit.* Quòd si Jus imperii in Ducato *Romano* justo titulo non habet Pontifex; quid erit in Regno Neapolitano, cujus neque possessio à quopiam tributa est? Aut ego amens sum, aut aulici assentatores nimium sibi indulgent, illuduntque Romano Pontifici. Quamobrem missam hoc loco faciemus de validitate donationis disceptationem, quando nihil inalienabile donavit Carolus.

XXII. Successit Hadriano Leo III. ann. DCCXCVI. qui ann. DCCCI. die natali Servatoris Carolum M. Imperatorem coronavit, *scito, et precibus Pop. Rom. (b)*, qui acclamavit hac formula: *CAROLO AUGUSTO A DEO CORONATO, MAGNO, ET PACIFICO IMP. ROMANORUM VITA, ET VICTORIA.* Qua in re ridenda est omnino illorum amentia, qui Imperatorem creatum à Pontifice

(b) *Sigon. lib. 4. Platin. in Leon. III. Monac. Engolismens. in vit. Carol. M. Ado Vienn. in Chron. Aet. 6. Blond. Ital. Decad. 2. lib. 1. Pius II. cap. 9. de ort. & auctorit. Imp. Rom. Panvin. de Comit. Imp. & in Leon. III. Io: Bapt. Egnat. lib. 3. de princ. Rom., Sigebert. Chron. anno 801. Marian. Scot. Chron. lib. 3.*

(a) *Bellar. de transl. Imp.lib.1.*

ce ſcribunt (*a*); cùm non fuerit niſi unctus, & coronatus, more ubique gentium recepto, ut Epiſcopus id muneris habeat in Regum inauguratione: quod magis pertinet ad pietatis oſtentationem, quàm ad imperium. Praeterea cùm Carolus *jure victoriae* Italiam ſibi retinuerit; & in ditionibus, quas Eccleſiae largitus eſt, *poteſtatem Regiam* reſervaverit; non video, quomodo Leo, quod ipſe non habebat ſummum imperium, (nam de ornamentis non laboro) Carolo tradere potuerit (*b*). Immo cur Carolus idem M. tantopere nuptias Imperatricis Irenes expetiverit (*c*) *ut*, *juncto* (verba ſunt Sigonii) *ſibi Orientis Imperio*, *Imperatoriam dignitatem non recenti ſolum titulo*, *ſed etiam antiqua poſſeſſione repraeſentaret*? quando ornamenta,& jura Imperialia liberalitate Leonis acceperat? Hoc arcanum, fateor, mente aſſequi non poſſum. Pontificis (ſi diis placet) ſunt omnia regna mundi; Imperium Apoſtolicâ, Vicariâque Chriſti Servatoris poteſtate Leo Carolo M. conceſſit; & tamen, ad partem Italiae obtinendam, ipſemet opus habuit ejuſdem Caroli donatione! Nae illi mihi videntur eſſe ſtomacho nimis valentiore, & prorſus Graeco, ut habet proverbium, qui has ineptias concoquunt.

(b) *L. nemo plus, D. de reg. Iur.*

(c) *Zonaras, Cedrenus, Sigon.lib.4.*

XXIII. Confirmatio Ludovici Pii,Caroli F. Pipini N.,ſecuta eſt ann. DCCCXVII. precibus Paſchalis I. (*d*) Apud Sigonium legitur adjecta Corſica, Sardinia, & Sicilia: in Campania Sora, Arces,Aquinum,Theanum, Capua: inſuper Patrimonium Beneventanum, & Salernitanum; patrimonium Calabriae ſuperioris, & inferioris, & patrimonium *Neapolitanum*. Sed Baptiſta

(d) *Sigon. lib. 4. Raphaël. Volaterr. lib.3.Geogr.*

sta Platina haec omnia sicco transit pede; motus fortasse auctoritate librorum Canonici Juris, (*a*) in quibus non invenerat nisi *Romanam Civitatem, cum Ducatu suo, et suburbanis, atque villiculis omnibus, et c.* Sed esto: fuerint à Ludovico omnia, quae meminimus, adjecta; nemo quidem, qui Jus civile vel summis attigerit labiis, negabit; confirmationem, quae ad priores refertur donationis tabulas, cum iisdem legibus factam censeri: relatum enim est in referente cum omnibus qualitatibus (*b*): atqui jam supra ostensum est, in donationibus Pipini, & Caroli excepta fuisse *jura majestatis*; igitur, posito additas fuisse Siciliam, Calabriam, Apuliam; adhuc sine potestate summa concessae intelligentur. Quod ex eo confirmatur, quòd anno DCCCXIX. Ludovicus Ducatū Beneventanum Siconi Langobardo confirmavit (*c*). Sed quid opus est conjecturis, & argumentis? quando disertè confirmationis tabulae habent (*d*) *Salvâ super eosdem Ducatus in omnibus NOSTRA DITIONE, et illorum ad nostram partem subjectione, et c. ut in nostro, nostrorumque successorum permaneant jure, PRINCIPATU, atque DITIONE, ut neque à nobis, neque à filiis, vel successoribus nostris per quodlibet argumentum, sive machinamentum in quacumq; parte minuatur NOSTRA POTESTAS, &c. ad utendum, & fruendum* (non imperandum) *atque disponendum firmiter valeat obtinere, &c.* Quid planius, quid expeditius? utilitas Pontifici, Imperatori summa dominatio relinquitur, etiam Urbis Romanae.

XXIV. Doceant nunc adversarii, num Regnū Neapolitanum fuerit à Ludovico Pio Pontifici Romano concessum; & si concessum, jure concesf-

(a) *Can. Ego Ludovicus 30. dist. 63.*

(b) *L. asse toto 77. de hered. instit. l. si ita scripsero. De condit. & demonstr. l. institutio ibi. l. edita, C. de edendo. Cap. Abbate sane. Cap. porro de V. S. Alciat. Respons. 774. n. 1. & 2. Bald. cons. 212. Paris. cons. 63. col. 3. Alex. cons. 66. lib. 1., & cons. 9. lib. 3. Dec. in l. penult. C. de edendo. Gratian. discept. lib. 2. cap. 289. Cravett. cons. 987 n. 56. Peregr. de fideicomm. art. 16 n. 113. & art. 29. n. 17.*

(c) *Sigon. lib. 4.*

(d) *Sigon. lib. 4.*

cessum ; & si jure concessum, quid concessum: ager ne, & census, & redditus, an summa dominatio? Nemo enim non novit, Irenem Augustam de avulso Occidente conquestam (*a*); & non minùs ipsam, quàm ejus successorem Nicephorum, anno Christi DCCCII., difficultate temporum adductos, in eo acquievisse, ut quidquid Neapoli, Syponto, ac promontorio Hydruntino, unà cum Sicilia, continetur, Orientali Imperio pareret; (*b*) limes verò utriusque Imperii Beneventum esset: quae omnes regiones, ludente quodammodo fortunâ, Occidentalibus accessere anno DCCCCLXIX. (*c*) & rursus, imperantibus Basilio, & Constantino, ad Graecos reversae, (*d*) variis bellorum casibus ad tempora usque Guilielmi Nortmanni afflictatae sunt. Aut igitur Neapolim, Siciliamque Ludovicus Ecclesiae Romanae non addixit; aut jure non addixit, propter pactiones cum Irene, & Nicephoro (*e*) initas; aut jus dominationis sibi reservavit, quemadmodum in donationis tabulis continetur. Sed non addixisse satis constat ex gestis Othonis Magni an. Chr. DCCCCLXXIII. *Erat Italia hoc tempore* (inquit Sigonius (*f*) *in has regiones divisa, Apuliam, Calabriam, Ducatum Beneventanum, Campaniam, Lombardiam, Marchias Anconitanam, Veronensem, Tarvisinam, Forojuliensem, & Genuensem. Ex quibus Apulia, & Calabria, ad quam antiqui Brutii pertinebant, Graeco adhuc Imperatori paruerant; reliqua omnia, post recuperatam à Carolo Magno Italiam, Romani nutum Imperatoris respexerant. Ex his igitur Ducatum Beneventanum, qui antiquo ferme Sannio includebatur, Principi Beneventano, Campa-*

(a) *Bellar. de transl. Imp. lib.1. Cap. XI.*

(b) *Summont. Hist. Neap. lib. 1. cap. 12. Collen. lib. 2. Sigon. lib.4. Platin. in Leon. III.*

(c) *Sigon. lib.7.*

(d) *Collenuc. lib.2.*

(e) *Cinnamus in Historia Comnenor.*

(f) *Sigon. lib.7.*

pa-

paniam, cui Lucania quoque erat adjuncta, Principibus Capuano, Neapolitano, & Salernitano: Romam, & Ducatum Romanum, Ravennam cum Exarchatu, Ducatum Spoletanum cum Thusco, & Marchiam Anconitanam Pontifici Romano Otho dimisit. Haec verba clariora sunt, quàm ut interpretatione, conjecturisque illustrentur. Ex quibus tamen consequitur, veterum privilegiorum confirmationem, ab Othone III. Sylvestro II. Pontifici (non ut quidam ajunt Johanni XII.) factam (*a*) nec quidem de Regni Neapolitani Provinciis locutam fuisse. Igitur non sine summa ratione Lotharius ad se pertinere ajebat, non ad Innocentium II. jus per vexillum investiendi Reginulfum illum, quem post exactum Rogerium III. Regno fuisse impositum sub Ducis nomine, supra meminimus: nec levibus nitebatur fundamentis sententia Henrici VII. (*b*) qua Robertum Andegavensem Regno excisum pronunciavit, anno MCCCXIV., quòd ad certam diem Pisis evocatus, Imperatori non paruisset: quamquam Clemens V. pro irrita nulliusque momenti habendam censuit (*c*). Si verum tamen fateri malimus, neutrius dicto audientes esse oportebat Nortmannos; quos in Regno, quod armis paraverant, aut neminem, aut Graecum Imperatorem superiorem recognoscere aequum erat. Sed res Graecorum in Oriente attritae, in Italia deletae; Occidentalis Imperii vires integrae, ac firmae; Regum nostrorum incerta, & parum tuta dominatio, erectos sublimesque spiritus gerere non sinebat. Ipsi tamen Ludovicus, & Lotharius I. Calabriâ, & Apuliâ abstinendum jampridem existimaverant; cùm enixè à Greg. IV.

(a) *Id. ibid. ad ann. 988.*

(b) *Collenuc. lib. 5. Joh. Villan. hist. Constantius lib. 5 Riccius lib. 3.*

(c) *Clementin. Pastoralis. De re judicata.*

rogati, ut Siculis, de summa rerum periclitantibus, adversus Saracenos opem ferrent; nihil ad se, sed ad Michaëlem Imp. Constantinopolitanum eam rem pertinere dixerunt. (a)

XXV. Quod si haec omnia vera sunt, prout nemo, cui vel tantillum cor sapit, negabit esse verissima; & nedum directum, quod vocant, & summum dominium Regni Neapolitani in Pontificem unquam translatum est; sed neque illud, quod appellatur utile: consequitur evidenter, nullâ ratione niti vulgi opinionem asserentis esse feudum Romanae Ecclesiae: eò magis, quòd superiùs demonstratum est, neque belli jure, neque successione, neque electione ad eandem pertinere. Si verò non pertinet, quomodo alteri in feudum concedet (b) alienam rem? & quidem sine domini directi consensu, & auctoritate? (c) quando constituentem oportet majorem esse constituto, non dignitate, sed imperio, ubi de imperio, & dominio tractatur? (d) & Romani Pontifices ante saeculum XIV. in ipsa Vrbe Roma integram dominationis vim non habebant, teste Guicciardino.

Verùm concessisse Nortmannis legimus apud Historicos, & quotquot ab illa aetate Regno potiti sunt. Esto: sed primùm cogitandum est, quòd sicut ubi de jure inter privatos disceptatur, legibus non exemplis judicandum est; (e) ita ubi de summa Imperii, quae est juris gentium (f) oritur quaestio, non exemplis res metienda, sed jure gentium, & naturae (g). Deinde non quod factum sit attendendum esse, necessitate cogente, sed potiùs, quod fieri debuit (h): & quod contra rationem juris receptum est, non esse

(a) Platin. in Gregor. IV.

(b) L. nemo. De reg. jur. cap. nemo eod. in 6. l. observare, §. ult. de offic. Proconf. l. traditio de acqu. rer. dom.

(c) L. id quod nostrum 11. de reg. jur.

(d) Guicciar. Histor. lib. 4.

(e) L. nemo 13. C. de sent. & interloc.

(f) L. ex hoc jure, D. de just. & jur.

(g) L. jus publicum De pactis.

(h) L. quae propter 162. De reg. jur. l. quod licet 12. D. de off. Praesid.

esse producendum ad consequentia *(a)* Postremò quid demum à Pontifice Rom. petierint, quid sumserint Nortmanni, quid dederint.

XXVI. Ad jus quod attinet, praeter ea, quae hactenus explicata sunt, ita ratiocinari oportet. Aut Nortmanni Regnum, quod armis & bellicâ virtute sibi peperere, pleno jure obtinebant, aut non. Si primum, frustra petebant, quod in eorum erat potestate, etiamsi Pontifici illud eripuissent *(b)*; nam quod nostrum est, non potest magis esse nostrum; unde frustra à Principe petitur, quod jure communi obtineri potest *(c)*: quantò magis quod jure gentium, ut sunt Regna bello parta *(d)*. Ideò Carolus M. Nicephorum Imp. Constantinopolitanum risui habuit, quòd Saxoniam, *(e)* jam subactam, Helmogando, Caroli legato, dono dedit; haud secus ac Alexander M. *(f)* Darii dementiam risit, qui dotem filiae offerebat omnia loca, inter Hellespontum, & Halym fluvium sita, quae Alexandro parebant jure victoriae. Populus quoque Romamanus ludibrio se haberi putavit *(g)* à Vologeso Parthorum Rege, quòd per litteras ea peteret, quae jam armis paraverat. Si jure Nortmanni non obtinebant, quia forte malis artibus, & nullâ invadendi justâ occasione, provincias Graecorum invaserant; non ad Pontificem, sed ad Imperatorem preces erant dirigendae, de cujus re agebatur *(h)*; nec poterat Papa de ejus jure quidpiam detrahere, &, ut ajunt, de aliena pelle ludere.

XXVII. Sed quid factum sit inspiciamus. Nortmanni aliquot nobiles viri, sed privatae fortunae homines, post annum Christi millesimum,

(a) *L. quod contra, D. de reg. jur. l. quod verò, D. de legib.*

(b) *L.3. §. ex pluribus. De acqu. & amitt. poss.*

(c) *L. Imperatores, D. de reb. auctor. Jud. possid. ubi Zasius. l. unica, C de Thesaur. lib. 10. l.1. D. ad municipal. Zas. cons. 4. c. contra morem dist. 100. cap. hinc est 16. qu.1. l.1. D. ad munic. l. si quando de leg. 1. l. in causae 16. D. de minorib. Arnis. de jur. Majestat. cap.4. n.5.*

(d) *L. naturale, §. ult. D. de acqu. rer. dom.*

(e) *Avent. lib.4. Annal. Bojor.*

(f) *Curt. lib.4.*

(g) *Tacit. Annal. lib. XV.*

(h) *L. id quod nostrum. 10. De reg. jur. l. in concedendo, D. de aqu. pluv. arcend. C. ad haec, §. fin. de off. Archid.*

mum, in Italiam adventantes, egregiam fortemque Guaimaro, Salernitanorum Principi, navârunt operam adversus Graecos; qui, receptâ iterum è Germanorum manibus Apuliâ, & Calabriâ, rebus prosperè gestis elati, circumjecta loca vastaverant. Paulatim igitur opibus à Guaimario aucti, Appulis, Graecorum dominationem detrectantibus, haud inviti sese adjunxere: sed quamquam, pulcherrimis bellicae virtutis editis facinoribus, Graecorum res plurimùm afflixissent; ingenti nihilominus clade apud Cannas acceptâ, denuo apud Guaimarium Salerni Principem, & Pandulfum Capuanum se recepere. Quod incidit in tempora Henrici I. Imp. & Benedicti VIII. Pontificis. (*a*)

(a) Sigon. de regn. Ital. lib. 8.

Anno MXXIII., sub Henrici quoque signis, Graecos superârunt; à quibus vicissim mercede conducti, ann. MXXXIX., in Siciliam trajecerunt, & Saracenorum imperium miris modis labefactârunt.

Biennio vix exacto, cùm Ardoinus quidam Lombardus, à Ducliano, Imperatoris *Catapano* (Magistratus id nomen erat), oppidis aliquot Apuliae praepositus, defectionem cogitaret, Nortmannos in societatem adscivit: quorum Dux Ranulfus, Aversae Comes, eâ lege trecentos submisit milites, ut occupata ex aequo dividerentur. Graeci, nil tale suspicantes, facilè oppressi sunt. Insequenti anno recentem exercitum à Michaële Calaphate Imperatore Duclianus accepit; sed adversante nihilominus fortunâ, iterum à Nortmannis, sub Duce Atenulfo, Beneventani Principis fratre, fusus est, magnâ pecuniae vi, & impedimentis amissis: nec magis

gis

gis prosperè anno MXLIII. apud Montempilosum dimicatum est: quin ipse Catapanus vivus in potestatem hostium pervenit, & Graeci excedere Apuliâ ferme totâ coacti. Post haec Nortmanni, ex lege foederis haud exiguâ ejus parte potiti, non oppida, aut castella pauca appetere, sed, praeposito sibi Guilielmo Ferrabrachio, Tancredi Comitis Altavillaei filio, quem Comitem Apuliae appellârunt, circumjectas regiones, ac ipsam Italiam animo devorare ceperunt.

Sunt qui aliter rem gestam narrant *(a)*, nempe à Molocho Catapano adscitos in belli societatem Nortmannos, ut Siciliam è Saracenorum manibus vindicarent, aequis partibus postea dividendam: reque è sententia succedente, cùm Molochus cunctas Siciliae urbes praesidiis Graecorum firmasset, irâ incensum Guilielmum in Apuliam rediisse, eamque brevi redegisse in potestatem. Et mihi videtur in hac re Guilielmus cum Philippo Rege Macedoniae meritò comparandus, qui à Thebanis accitus adversùs Phocenses, qui Apollinis templum diripuerant; partâ demum victoriâ, socias etiam civitates expilavit: *Veluti timens* (inquit Justinus *(b)*) *ne ab hostibus sacrilegii vinceretur, quarum paulo ante dux fuerat, quae sub auspiciis ejus militaverant, quae gratulatae illi, sibique victoriam nactae fuerant, hostiliter occupatas diripuit.*

(a) *Collen. hist. lib. 3. Platin. in Sergio IV.*

(b) *Justin. hist. lib. 8.*

XXVIII. De modo non laboramus. Quod tamen videtur citra omnem disputationis aleam esse positum, Nortmanni Graecis Apuliam ademere; nullâque Pontificis impetratâ

ve-

veniâ, Guilielmus Comes appellatus eſt. Sed quî vellent à Pontifice dignitatis titulum accipere, qui Eccleſiae finibus non abſtinebant? Quo factum, ut ann. MXLVII. Henricus II. Germanorum Imp., Clementis II. rogatu, ad eorum audaciam compeſcendam, in Campaniam cum exercitu ſe contulerit. Inde, poſt aliquot caſtella Pontifici recuperata, Capuam profectus Imperator, eam Pandulfo priori Principi reſtituit, ſponte ſe abdicante Guaimaro: *Drogoni verò Apuliae, & Ranulfo* (verba ſunt Sigonii) *Averſae Comitibus, cùm ad ſe adiſſent, atque equos eximios, magnamque vim pecuniae obtuliſſent, quam tenebant ditionem imperiali autboritate ſancivit*. (*a*) Et horum quidem Ranulfus in Comitatu Averſae à Conrado Imperatore confirmatus pridem fuerat (*b*), quemadmodum Guaimarus in Principatu Capuae, pulſo Pandulfo, quem Imperat. Henricus I. Campanis impoſuerat.

(a) *Sigon. loc. citat. Chron. Caſſin. lib. 2. c. 42. & c. 66. Admirat. in Guaimaro.*

(b) *Chron. Caſſ. ibid, & cap. 42.*

De Pontifice nulla hic mentio. Nortmanni, Graecorum vim longinquam, Henrici praeſentem meritò formidantes, in Occidentalis Imperii clientelam ultro tranſiere. Quod iterum aut jure factum fuiſſe dicemus, aut non jure. Si jure, nequibant ergo citra perjurii, & defectionis notam, ejurato domino priore, Gothfridus, & Robertus Viſcardus Leoni IX. Pontifici ſe ſubjicere; nec Leo ſacramento adactos eoſdem in fidem recipere: agebatur nimirum de jure tertii, ut loquuntur J. Cti. (*c*): & hìc quadrat illud, quod de Scotiae Regno teſtantur Hiſtorici. Imploraverant Scoti auxilium Pontificis adverſus Eduardum I., qui monitus ideo, *Abſtineret bello laceſſere Scotos, qui ſe Eccleſiae dediſſent*; re-

(c) *Cit. leg. id quod noſtrum de reg. jur. Budaeus in l. juſtitia, D. de juſt. & jur.*

respondit: *non potuisse Scotos ab Ecclesia recipi in patrimonium, cùm longo jam tempore fuerint subditi, & vassalli Regni Angliae. Ecclesiae verò non convenire subditos Principibus suis subtrahere, aut cum aliena jactura ditescere* (*a*). Si non jure, cùm Graecorum caussâ, tum deficiente populorum consensu; stantibus igitur iisdem caussis (*b*), neque illam Pontifici Romano deinceps fidelitatis sponsionem jure factam esse intelligemus: sed fusiùs infra.

(a) *Arnis. de Jur. Majest. cap. V.*

(b) *L. illud 32. D. ad leg. Aquil.*

XXIX. Pergamus modò ad reliqua. Ann. MXLIX. Hunfridus Apuliae Comes, qui Drogoni fratri successerat, hostili animo in fines Ecclesiae copias duxit; caussam praetendens, quòd Leo IX. Campaniae Principes ab amicitia Nortmannorum, in dies magis invalescentium, avocaverat (*b*). Non hìc quaero, justa ne fuerit invadendi occasio à Nortmannis captata; aut justum Pontificis de avocandis Campaniae Principibus consilium (*c*); quod tamen reor, vix à quopiam concoqui posse, illud est, quòd, cùm anno ML. Richardus, Comes Aversanus, Hunfridi frater (*d*) Capuam Landulfo Pandulfi filio ademisset, Leo irâ percitus Capuam, & Beneventum diris devovit. Ea namque querela, aut ad neminem, aut ad Caesarem pertinebat, tanquam inter ejus subditos de jure territorii orta, nulloque pacto ad Pontificem.

(c) *Sigon. ibid.*

(d) *Legendus Grot. de jur. belli, &c. lib. 2. cap. 1. & Arnold. Clapmar. de arcan. Rerump. lib. 4. cap. 10.*

(e) *Idem Sigon.*

XXX. Anno MLIII. Henricus II. Imperator Beneventum Ecclesiae largitus est (reservatâ, ut puto, *summa potestate*) (*e*): & haec nova bellandi materia, quam superius num. VI. tetigimus. Quod tamen ibi omissum est, non videtur hìc praetereundum, videlicet aliter rem tra-

(f) *Chron. Cassin. lib. 2. c. 42. Plat. in Leon. IX.*

di à Sigonio: scribit enim pugnatum in Apulia; & Nortmannos, antequam cum Leone confligerent, reverentiâ Pontificis ductos, pacem petiisse, *eâ lege, ut quae ceperant Ecclesiae beneficio retinerent, atque feudatarii fierent*: ad quae Leo: *Reddant ante*, inquit, *res S. Petro ereptas, deinde de pace loquantur*. Cui Normannus: *Priùs millies pugnando mortem oppetiturus sum, quàm quae semel armis peperi redditurus*. Pugnatum deinde, & Pontifex captus.

Ex ipsa rerum gestarum serie, & ex Historici verbis liquidò patet, primùm Nortmannos haud quidem Ducatum Apuliae beneficio Pontificis in posterum se possessuros dixisse; sed ea, quae ceperant, ad D. Petrum spectantia; puta Beneventum, & alia minora oppida: deinde, cùm Pontifex pacis oblatas conditiones respuisset, feudatarii Ecclesiae minimè factos: tandem neque ipsa oppida tunc restituta.

Omnia quae hactenus dicta sunt planum faciunt, Pontifices in Regno Neap. nullum habuisse *jus in rem*, ut loquuntur J. Cti. Nunc restat excutere, quid facto nostrorum Principum adepti sint.

XXXI. Primus igitur omnium Robertus, cognomento Guiscardus, in Nicolai II. Pontificis verba juravit, anno Christi MLX. Qua occasione, quibus conditionibus, idem Sigonius explicat (*a*), cujus verba hìc transcribere necessarium duxi. *Robertus*, inquit, *Viscardus, qui prioribus annis, Hunfrido fratre mortuo, & Bajelardo fratris filio exacto, Apuliae Comitatum invaserat; modò Rhegio Calabriae oppido, & Troja Apuliae capto superbus, ultro se Ducem Apuliae, atque Calabriae*

(a) *Sigon. lib. 9. ad ann. 1059. Platin. in Nicol. II.*

labriae appellabat, & ditioni Pontificis, quasi continuâ rerum serie tractus imminebat. Richardus autem frater ejus, qui Capuam, Landulfo Principe ejecto, portis tantum, & turribus urbis in civium potestate relictis, occupaverat; Campaniae fines vexare non desinebat: uterque autem diris à Pontifice devotus, in ejus se auctoritate futurum, atque omnem ditionem armis partam, acceptam ei relaturum pollicebatur, si se in gratiam recipere, ac feudatarium Ecclesiae constituere vellet. Quibus rebus cognitis Nicolaus, qui parum in se roboris ad bellum tantum gerendum cernebat, atque proximum Leonis periculum ante oculos habebat, & populorum quotidianas defectiones reformidabat, postulatis eorum assensit: atque ad rem propiùs inspiciendam, ac cognoscendam, Melfim, ut diximus, processit; ibique conventu habito, Richardo Capuanum Principatum, Roberto Apuliae, Calabriaeque Ducatum vexillo tradito confirmavit, atque solemni eos sacramento adegit, se Ecclesiae Romanae fideles, ligiosque (sic enim loquebantur) futuros, atque annui tributi nomine duodenos in singula boum juga denarios soluturos. (a)

Præter Sigon. Chron. Cas. lib. 3. c. 13.

XXXII. Expendamus singula. Robertus Bajelardo nepoti Calabriam, & Apuliam contra fas, & jus ademerat: legitimum ergo dominium harum regionum non habebat. His rebus Pontificis animus minimè permovebatur: hac de caussa dominationem ad Ecclesiam revocandam esse oportere non clamabat: non sacris Robertum arcebat, & Carolinae donationis, & Apostolici officii oblitus. Pergit Robertus, uno scelere ad alia manuducente; &, cupiditate nimiâ imperii prolatandi flagrans, in fines Ecclesiae

copias ducit. Statim, ſolemni carmine, piorum communione privatur. Summâ apud populos invidiâ laborat. Quid erat agendum? Hinc conſcientia malefactorum eum torquebat; hinc agitabat metus, ne populorum animi, religione perterriti, à fide deſciſcerent. Arcanum itaque conſilium ad invidiam amovendam, malèque partam dominationem in tuto collocandam, capit; religionis phantaſmate infatuare plebem, titulumque apud eam validum ſibi comparare. *Ligium* hominem ſe facit Pontificis, à quo ditionem armis partam acceptam laturum profitetur; tributique annui nomine ſoluturum duodenos denarios in ſingula juga boum. *(a)* Viciſſim Dux Calabriae, & Apuliae pronunciatur. Nimirum ineptè callidus homo neſciebat quantum ſibi liceret: quid enim vetabat *jure gentium* appellare ſe non modò Ducem, ſed Regem? aut quid ad ſummum imperium faciebat frigida illa Ducis appellatio? Rectè, ſapienterque olim Romanis, apud *quos jus imperii valebat*, *inania tranſmittebantur (b)* erat in more poſitum, *vim principatus complecti, nomen remittere (c)*. An forte ignorabat rei ſuae nullam eſſe acquiſitionem? *(d)* inanemque ludere operam, qui ſpeciali privilegio vult acquirere, quod jure publico jam habet in poteſtate *(e)*? Regnum armis paraverat: acceptum igitur ferendum erat militibus, amicis, clientibus, ſubditiſque, quorum virtute, operâ, conſilio, opibus acquiſiverat.

(a) *Sigon. de Regn. Ital. lib. 8.*

(b) *Tacit. 4. Annal.*

(c) *Id. 4. Hiſtor.*

(d) *L. 4. C. de contr. empt. §. 10. Inſtit. de leg it.*

(e) *L. Imperator. De reb. auctor. Iud. poſſid.*

XXXIII. Sed ponamus minimè Bajelardo nepoti, per ſummam injuriam, eripuiſſe: an ideo in Roberti erat arbitrio ſitum, ſe, ſuamque ditionem Pontificis Romani facere beneficiariam?

riam?

riam? Istud quò minus credam duo potissimùm obstant. Primum quia Italiam Graeci non adhuc habebant pro derelicta, quò possent Nortmanni plenum jus sibi comparare. Etenim cepisse rem is intelligitur, *qui ita detinet* (verba sunt Grotii (*a*), *ut recuperandi spem probabilem alter amiserit. Et ut captor acquirat dominium*, inquit Puffendorfius (*b*) *valiturum etiam adversus eum, cui res erepta fuerit, necessum est ut accedat hujus cum altero pacificatio, & transactio. Citra hanc enim priori Domino jus remanere intelligitur ad rem istam, quandocumque vires superfuerint, hosti iterum extorquendam*. Alterum quia, posito, plenissimum jus nactos fuisse Nortmannos, adhuc ligium se hominem Ecclesiae facere nequibat Robertus: cùm Drogo, & Ranulfus, deditione Henrico II. Caesari pridem factâ, clientelari jure imperare cepissent. Igitur, quemadmodum in superioribus disputatum est, factum Roberti irritum fuit, & inane; non poterat enim alteri dare (*c*) quod in ejus bonis non erat; nec feuda Ecclesiae facere Apuliam, Calabriamque, quae jam essent juris Imperii Occidentalis. Quid enim magis ridiculum, quàm *de alieno liberalitatem exercere*? aut quid à ratione magis absonum, quàm vassallum, invito domino, feudum alienare (*d*)? immo summum imperium feudi? Ni maluisset Robertus, monstrosâ quadam rerum permutatione, Pontificem Imperatoris immediatum vassallum facere, se immediatum Pontificis: quemadmodum à Mathilde factum videri potuit, quae Imperii feuda, quae possidebat, Ecclesiae legavit. Etenim res transeunt cum onere (*e*), nec mutant qualitatem

(a) *Grot. de Jur. bell. lib. 3. cap. 6. l. Pomponius, D. de acqu. rer. domin.*

(b) *Puffendorf. de jur. nat. & gent. lib. 8. cap. 6. §. 20. Idem lib. 7. cap. 7. §. 3.*

(c) *Argumento l. unum 67. §. Si rem tuam, D. de leg. 2.*

(d) *C. naturalis, ubi Gloss. & DD. si de feud. fuer. controv. Chassan. Catal. Glo. mundi part. 5. consid. 28.*

(e) *L. si servitus. De servit. praed. rustic.*

cum qualitate possessoris *(a)* uti docent J. Cti. Accedit, quòd nemo potest duorum dominorum aequè, sive insolidum, esse homo ligius, sive vassallus respectu ejusdem feudi *(b)*: cùm propter illam rationem, quam in limine hujus disceptationis explanavimus, nempe jus summum dominationis, & vim imperii esse indivisibilem; tum quia juramentum, in quo fidelitas *contra quoscumque* domino promissa est, novo succedente juramento consistere nequit. *(c)*

Quod tamen caput rei est, non potest ligium vassallum habere, & talem, qui principali gaudeat dignitate, nisi qui alium non agnoscit superiorem *(d)*. Atqui Pontifex Romanus, quamquam in iis, quae ad regimen animorum spectant, summus sit Episcoporum Episcopus, & Dei Opt. Max. Vicarius, nec alium praeter ipsum habeat, cui rationem reddat villicationis suae; quantum tamen ad ordinem temporalium rerum habet Principes, & Caesarem superiores, uti ex superiùs dictis, & ex infinitis SS. PP. testimoniis fit manifestum: immo ex ipsis Caroli M. & Ludovici Pii donationibus, testamentoque Mathildis, quibus debet ditionem, quam amplissimam in Italia possidet. Unde receptum est apud Juris feudalis interpretes, Papam si feudum accipere velit, juramentum fidelitatis praestare oportere *(e)*. Jam verò si summa potestas ditionis Ecclesiasticae, aetate præsertim Roberti Guiscardi (nisi nobis imponant Sigonius, Guicciardinus *(f)*, & alii) ad Imperatores Occidentis pertinebat; qua fronte quispiam affirmare ausit, Robertum ligium Ecclesiae hominem fieri potuisse? Ego verò in ea sum

sen-

(a) *L. usufructu 7. §. cum Celsus, l. si pendentes 27. § si quid. De usufr. l. Paula 27. §. ult. De leg. 3. l. 2. 12. 17. de alim. legat. l. generaliter 24. §. fin. de fideic. libert. l. 4. §. Is verò D. de censib. l. cum unus. De reb. auct. Jud. possid.*

(b) *Cap. extr. Si quis invest. de feud. lig. Glos. in Clem. Pastoralis de sent., & re jud. Specul. de feud. §. quoniam. Bald. in c. caeterum n. 7. de Judic. Rosenthal. de feud. c. 2. concl. 4. Cujac. c. un. de nova form. fid. l. C. un. de feud. lig. Vultejus lib. 1. c. 8. n. 21. Gail. Arrest. c. 6. n 29. Duaren. Consuet. feud. cap. 4. n. 4. c. 1. §. praeterea. De probib. alien. per Frideric. 2. F. 55.*

(c) *Cap. intellecto de jurejur. C. venientes ibid. Roman. com. opin. lib. 6. conclus. 9. n. 3.*

(d) *Bald. in praelud. feud div. 7. n. 56. Rebuff. Declarat. feud. divis. 10. argumento l. nam magistratus, D. de recept. arbitr., l. judicium 58. D. de judic. l. ille à quo, §. tempestivum, D. ad Trebell. Duaren. Consuet. feud. cap. 4. n. 7.*

(e) *Afflict. ad c. 1. § item si Cler. de capit. Corrad. Jason. in prælud. feud.*

(f) *Guicciard. lib. 4.*

ſententia, ſi daretur Roberto iterum veſci aurâ aetherea, tot argutiolas Romanenſium riſu proculdubio excepturum, revocaturumque in eorum memoriam, quae, poſt umbratilem à Pontifice conceſſam dignitatem, ipſemet patravit, quantumque ejus dicto audiens fuerit: immo ſe Ducem Calabriae, & Apuliae à fratribus, poſt Siciliam ſubactam, diceret fuiſſe appellatum, non verò à Leone IX. dum de iiſdem ditionibus inveſtiretur. *(a)* Et cum Alexandro II., & Gregorio VII. bella geſſiſſe; à quibus, quamquam ſacrae deteſtationes in ejus caput jacerentur, *(b)* nunquam tamen pronunciatum eſt, eas regiones, ob crimina vaſſalli, ad Eccleſiam fuiſſe reverſas.

(a) *Collen. lib. 3.*

(b) *Sigon. ad ann.* 1074.

XXXIV. Quin ultro concedamus & Robertum legitimè imperitâſſe; & Drogonis, Ranulfique ſubjectionem erga Henricum II. ipſum non affeciſſe; & Pontificem nec quidem in temporalibus per ea tempora habuiſſe ſuperiorem: an ideo Roberti factum ullo potuit eſſe ſibi, Regno, ſubditis, ſucceſſoribuſque detrimento? Id expreſsè negamus.

Si enim perſonam ſpectemus, cùm ſe ligium fore juravit, tributique nomine duodenos denarios in ſingula juga boum ſoluturum, non ideo ſummam majeſtatem, aut imperium, & poteſtatem liberam in ſubditos exuere cogitavit: non enim uſque adeo abjecti animi erat, ut ex libero Principe, nullâ neceſſitate ad id cogente, ſponte ſervitium ſubire vellet: & planum eſt apud J. Ctos, mentem, non verba ſpectanda eſſe *(c)*. Quae verò fuerit Roberti mens, vel ex eo luculenter apparet, quòd τὸ *ligium* eâ aetate non

(c) *L. ſi quis filium, C. de liber. praeter. l. ſi peculium, §. ſi ſervus, D. de pecul. leg. l. cùm acutiſſimi, C. de fideicomm. l. ſed Celſus, §. 1. D. de contr. empt. l. ſi tam anguſti. De ſervitut. Schrader. de feud. par. 2. c. 1. n. 18. 19.*

adeo

adeo ſtricte ſumebatur, uti nunc apud Feudiſtas; ſed, ex Italico verbo *liga*, quod eſt *foedus*, *ſocietas*, deductum, non aliam notionem praeſeferebat, quàm hominis ſacramento adacti ad alicujus fidelitatem (*a*): quod citra omnimodam ſubjectionem fieri poterat. Sic Dux Gueldrius, teſte Bodino (*b*), Carolo Francorum Regi hac formulâ ſe adſtrinxit: *Ego devenio vaſſallus ligius Caroli Regis Francorum, pro ratione quinquaginta ſcutorum auri, ante feſtum D. Remigii mihi ſolvendorum ann.* 1401. Et tamen nemo dubitat, pactionem illam aliud non fuiſſe, quàm ſpeciem *foederis inaequalis*, & belli quandam ſocietatem. Sic legimus apud Froſſardum (*c*) Robertum Comitem Namurcenſem in partes Eduardi III. Angliae Regis tranſiſſe, & ſtipendia meruiſſe trecentorum, ut loquuntur, Sterlingorum; ideoque evaſiſſe hominem ligium Regis Angliae; cùm tamen nullum ab Anglo feudum obtineret. De Philippo quoque Valeſio Galliarum, & Alfonſo Caſtellae Regibus idem Bodinus prodidit, invicem ſe vaſſallos conſtituiſſe, ideſt fidelitatem ex foedere ſanctè promiſiſſe. Tametſi non negaverim, hujuſmodi pactiones cum potentioribus initas, iniquas conditiones plerumque continere, & ſpeciem aliquam ſubjectionis praeſeferre. Robertus Andegavenſis, Carolus ejus filius (*d*) & Alfonſus II. Aragonius (*e*) Calabriae Duces, Florentinarum copiarum ductores, accepto ſtipendio, diu fuere; qua in re fidelitatis ſacramentum interceſſiſſe neceſſe eſt; quis tamen affirmabit unquam, aut eos fuiſſe vaſſallos, aut Calabriam Florentinorum feudum?

(a) *Pratejus Lex. Jurid.*

(b) *Bodin. de Republ. lib. 1.*

(c) *Froſſard. Hiſtor. lib. 1. cap. 14.*

(d) *Collenuc. Hiſtor. lib. 5. Conſtantius lib. 5.*

(e) *Albin. de geſtis Alfonſ. II.*

Quam-

Quamobrem non ſtatim libertatem dominationis amiſit Robertus Guiſcardus, quando ligium, ideſt fidelem hominem, ſe Nicolai II. Pontificis dixit; ſed id tantum fecit, ut, ſi quando opus eſſet, ſuppetias Eccleſiae mittere teneretur: unde Crantzius (*a*): *Et Guiſcardus* (inquit) *ſeſe conſtituens Romanae Eccleſiae vaſſallum, vel* (*quod ejus regionis verbum eſt*) *ligium Romano Pontifici, quaecunque peterentur praeſidia mittere, ac quando opus videretur, cum omnibus copiis afferre praeſidium ſpopondit*. Quod verò inquit Sigonius: *ditionem armis partam acceptam Pontifici relaturum* pollicitum eſſe, id potiùs pertinet ad notionem vocabuli *ligium*, quae tempore Sigonii invaluerat, & virum fefellit coeteroqui doctiſſimum: quamquam ſcire debuerat ſententiam, apud Juriſperitos (*b*) receptiſſimam, non ex eo tantùm, quòd quis dicatur ligius, ligium fieri, niſi *in re* accipiat feudum verè ligium; & propter noſtrum affirmare, vel negare non mutari ſubſtantiam rerum (*c*).

XXXV. Verùm fecerit ſe Robertus ligium, prout nunc ſtrictiùs ſumitur apud Interpretes; tametſi feudum *in re* verè ligium, aut non accepit, aut alterius ligium: non inde tamen ſequitur Regnum ipſum, ſubditos, & ſucceſſores in turpiſſimam ſervitutem adductos eſſe.

Principio quia de ſucceſſoribus verbum quidem nullum in formula juramenti, neque apud Sigonium, ceteroſque Hiſtoricos, neque in epiſtola decretali Gregorii VII. (*d*).

Secundò ob defectum poteſtatis. Quamquam enim unuſquiſque arbiter eſt rei ſuae (*e*), id tamen locum habet in rebus privatorum, aut

(a) *Albert. Crantz. Chron. Nortman. cap. 7.*

(b) *Bald. conſ. 291. lib. 2.*

(c) *L. aſſumtio, D. ad municip.*

(d) *Epiſt. Decr. Greg. VII. lib. 3.*

(e) *L. ſtatuas in f. C. de relig. & ſump. fun. l. ſed etſi lege §. conſuluit. de hered. petit. l. in re mandata 21. C. mandati, l. nemo, C. de judic. Coraſ. lib. 7. Miſcell. 20.*

aut Principum rebus fiscalibus, & privati patrimonii; secus in Juribus Regni. Majestas namque *realis*, ut loquuntur Politici (*a*) reddit imperantes ipsi Reip. obnoxios, obstrictione *conservativâ*, licet non *subjectivâ*: unde fit, quòd cùm Princeps omnia possit, non potest tamen jura imperii alienare: hoc enim esset Rempublicam non augere & conservare, sed minuere & evertere (*b*), contra quàm sui officii ratio postulat (*c*). Notanda sunt ad hanc rem verba Abbatis Panormitani, celebris suâ aetate Jurisconsulti (*d*): *Nota primò Regem non posse alienationem facere de bonis, & juribus Regni: bona enim sunt dignitatis, & non propria ipsius Regis; licet ipse babeat jurisdictionem in administratione ipsius*: & paulo post: *Quia bona Regni non sunt ipsius Regis, sed Regalis dignitatis.* Sic quoque de jure succedendi doctissimus Grotius inquit (*e*): *Successio enim imperii non est sub jure imperii*: & Baldus Perusinus (*f*): *Regni dignitas non est in commercio: est enim legis, & naturae donum, quod cedi non potest.* Hac fortasse motus ratione Bartolus, cùm miris modis se torsisset, de donationis Constantinianae validitate verba faciens; tandem fassus est, se potiùs timore, quàm veritatis vi adduci ne donationem illam refelleret. *Videte*, inquit, *nos sumus in terris amicis Ecclesiae; & ideo dico, quod illa donatio valet*; & inferiùs: *Ex quo sequitur, quòd Papa non babuit jurisdictionem aliquam, sed volens favere Ecclesiae, dico, quòd illa donatio valuit* (*g*). Non est igitur habenda ratio alienationum, quae jura imperii minuunt, adeoque etiam Reipublicae, cujus est summa dominatio, quam Princeps exercet: & habendae sunt

jure

(a) *Besold. Synops. cap.1.n.6.*

(b) *Clapmar. de arcan. Rerumpubl. lib.5.c.12. Bart. proëm. Dig. n.13.*

(c) *Bald. l. unic. De off. Praef. praet.*

(d) *Abb. in cap. Intellecto de jurejur.*

(e) *Grot. de jur. bell. lib.2. cap.7. n.27.*

(f) *Bald. cons. 389.*

(g) *Bartol. proëm. Digest. n.14.*

jure naturae nullae, tanquam factae de re aliena (*a*). *Apud sapientes*, (inquit Tacitus) *cassa habentur, quae neque dari, neque accipi salvâ Republicâ possunt*. Et Posthumius in Senatu contendebat, Pop. Romanum non teneri turpi sponsione, quam cum Samnitibus injussu populi fecerant Consules in pace Caudina, ut Livius refert (*b*). Quid verò magis Reipublicae exitiabile, & contra populi dignitatem, quàm mancipiorum, aut pecudum more, arbitrio Principis, alienam potestatem invitos subire, sub qua forte cruentissimam tyrannidem passuri sunt? quid magis à liberis capitibus alienum, quorum nullum potest esse commercium (*c*)? quando jure civili nec quidem libertate per fideicommissum relictâ, potest heres servos manumittendos alii tradere, ne scilicet fiant alterius liberti, quàm cujus voluit testator (*d*).

XXXVI. Huc facit distinctio, quam attulimus inter modos acquirendi summam potestatem jure gentium. Aut enim electione subditorum defertur, aut successione legitimâ, aut jure belli. Electionem si pactiones cum subditis comitatae sunt, de Republica sarta tecta conservanda, oportet fidem non fallere, & ea quae semel placuerunt servari (*e*), praecipuè à Principe (*f*). Si pactiones non adsint, & grati animi ratio, & Regium officium postulat, Reipublicae statum non fieri viliorem, deterioremve: *Moderatori namque Reipublicae beata civium vita proposita est*; & ut Cicero scribit, (*g*): *Ut tutela, sic procuratio Reipublicae ad utilitatem eorum, qui commissi sunt, non ad eorum, quibus commissa est, gerenda est*: & alibi: *Nihil aliud est imperium,*

(a) *Grot. lib. 2. c. 14. n. 2.*

(b) *Livius lib. 9.*

(c) *L. 83. §. 5. l. liber homo 103. D. de verb. oblig. l. si emtione 34. §. 1. D. de contr. emt. l. 1. §. 9. de oblig. l. quod nullus 182. de reg. jur.*

(d) *L. generaliter 24. §. ult. & l. invitus 34. D. de fideic. libertatib.*

(e) *L. 1. D. de pactis, l. non minorem 20. C. de transac.*

(f) *L. inter claras C. de summ. Trinit. Plutarch. in Eumene.*

(g) *Cic. 1. officior.*

ut ſapientes definiunt, *quàm cura ſalutis alienae*: Eodem igitur modo, quo ad tutorem ſpectat rem pupilli ſalvam facere, non perdere *(a)*; & ad eos, qui curam aliorum gerunt, eniti, ut ipſorum patrimonia, decus, felicitaſque augeatur; ita & Princeps ſubditorum beatitati conſulere, dareque operam debet, nequid Reſpublica, ejus tutelae commiſſa *(b)*, detrimenti capiat; quin ejus augere dignitatem, amplitudinemque. Accedit, quod à ſubditis non videtur electum nudum, & inane nomen Principis (quod alicubi eſt arcanum dominationis Ariſtocraticae) ſed induſtria, fortitudo, & ſolertia perſonae; quâ pro ſalute ceterorum laborante, cives tranquillè, beatèque vivant. Nedum igitur abuteretur eâ poteſtate, ſummam dominationem in alium transferendo; ſed & peculiari quodam flagitio voluntatem ſubditorum fruſtraretur, quos ex liberis faceret alii obnoxios, & vectigales.

XXXVII. Aut Regnum delatum eſt ſucceſſione: & tunc praeter tacitam ſubditorum voluntatem, qui videntur certam familiam ſibi praepoſuiſſe *(c)*, ut ex ea prognati Rempublicam adminiſtrent, & non alii; cogitandum eſt, ſucceſſores, qui non tanquam heredes veniunt, ſed tanquam agnati proprio jure *(d)*, ratam alienationem habere cogi non poſſe: eodem ferme modo, quo in jurepatronatus, per Romanorum leges, filius ſuccedit tanquam unus ex liberis, non tanquam heres *(e)*. Appoſitè rationem reddit Mierez *(f)*: *Quia cum Regna* (inquit) *habeant jura ſanguinis, & in illis ſuccedant primis Regibus, qui Regnum habuerunt, non autem ultimò morientibus*; *nihil in praejudicium*

ſuc-

(a) *L. tutor 27. D. de admin. tutor. l. 3. ſ. ſi tutor D. pro emt. l. interdum 56. ſ. penult. D. furt.*

(b) *L. 3. C. de jure Reip.*

(c) *Hobbes de civetit. Imperium Grot. lib. 1. c. 3. n. 10.*

(d) *Vid. Caſtil. de jure Repraeſentat. lib. 3. cap. 19. nu. 117. & 118.*

(e) *Duaren. conſuet. feud. cap. 11. nu. 9. Bodin. de Rep. lib. 1. c. 8.*

(f) *Mierez de Majorat. qu. 1. par. 4. num. 127. Valenzuela conſ. 198. nu. 2. In eandem ſententiam ſcribunt Oldrad. conſ. 231. Bal. in proëmio feud. nu. 32. gloſſ. in l. ſi moveor 4. C. ſi ſervus export. vend. Lanarius conſ. 1. nu. 12. Montan. in praelud. de Regalib.*

successorum disponere possunt, nec Regiae dignitatis, & bonorum, & redditum Regni aliquid diminuere valent, nec alienando, nec contrahendo, nec donando, nec relinquendo, nec aliquo quolibet modo; nec possunt successoribus alio quovis modo praejudicium inferre.

XXXVII. Aut armis Regna sunt parta; &, cùm priorum subditorum laboribus, periculis, sanguine id factum sit; admodum rationi est consentaneum, ut nonnisi eorum consilio, placito, & consensu alienari possint *(a)*. Hinc ajebat Ferdinandus Aragonum Rex, dum Fridericum ejicere Regno Neapolitano in animum induceret suum, non potuisse Alphonsum I. Ferdinandum filium nothum successorem sibi facere in ea ditione, quam, licet armis, viribus tamen, opibus, & sanguine Tarraconensium redegerat in potestatem.

Et meo quidem judicio illud non leve est argumentum, ab aliis hac in re praetermissum, quòd, cùm Princeps sit veluti tutor, & administrator Reipublicae, quae pupillae loco habetur *(b)*, & cujus est publicum aerarium, à fisco, & à patrimonio rei privatae diversum *(c)*; valde contra aequitatem videtur, ex pecunia publici aerarii Regna sibi comparare, privato jure deinceps possidenda, & pro voluntate in alios transferenda. Nam quod Grotius ait *(d)* quemadmodum dotis fructus fiunt mariti, licet ipsius dotis sit nudus administrator, ita proventus publici aerarii esse in pleno dominio, & proprietate regentis; quos ubi impendat in usum belli, faciat sua proprietatis jure quaecumque acquisiverit; vereor ne non fallatur do-

(a) *Hottom. quaest. Illustr. 1. arg. l. 1. C. de comm. rei alien. l. si in re communi 19. D. de noxal. action.*

(b) *L. 3. Cod. de jur. Reip. lib. XI. Choppin. de Dom. Franc. lib. 2. tit. 1. Mierez de Major. p. 4. q. 1. nu. 230.*

(c) *L. inter publica 12. l. bona 15. de verbor. signif. l. sed Celsus. De contr. emt. Glos. ad l. usucap. 19. D. de usucap. & ad tit. de jur. fisci, l. ult. de jur. civit. C. lib. XI.*

(d) *Grot. de jur. bell. lib. 1. c. 3.*

ctissimus vir, neque satis animadvertat, quantum dos à publico aerario distet. Dotem enim ipsam esse in viri *dominio civili* scimus(*a*), ex titulo oneroso; ut nempe uxorem ipsam, liberosque ex ea suscipiendos substentare possit; ideoque, veluti compensatione quadam pecuniae in dies erogandae, facere fructus suos. Atqui Princeps, qui Reipublicae caussâ constitutus est, jure gentium; & cui tributa solvuntur, non ut ex publica inopia, calamitateque ditescat, aut ut in privatum penu reponat quod in usum Reipublicae aliquando erogavit; (quis enim Regum, post Romanos Imperatores, qui ex privata fortuna, furore magis an consilio militum, ad regimen vocabantur, privatam rem habuit adeò locupletem, ut pro salute, incolumitateque civium aliquid momenti afferret?) sed ut sint nervi ipsius Reipublicae, & ejus commodis asserventur, praeter pauca quaedam pro Magistratuum substentatione, aut pro dignitatis Regiae ornamentis insumenda; Princeps, inquam, vicem subit nudi administratoris, cui neque alienandi potestas permissa intelligitur(*b*), neque obolum quidem in privatos usus convertendi: *Si quis rem mandatam* (ait Cicero(*c*)) *non modò malitiosiùs gessisset, sui quaestus aut commodi caussâ, verùm etiam negligentiùs; eum majores summum admisisse dedecus existimabant: itaque mandati constitutum est judicium, non minus turpe, quàm furti.* Quamobrem Plinius in Panaegyrico Trajani, *At fortasse* (inquit) *non eadem severitate fiscum, qua aerarium cobibes? Immo tanto majore, quanto plus tibi licere de tuo, quàm de publico credis*. Publicum erat aerarium, Imperatoris Fiscum.

Pla-

(a) *L. pen. C. de jure dotium.*

(b) *L. contra 27. D. de pact. l. ait Praetor §. 8. l. si res pupillaris 49. D. de minor. l. in eos, de tutelis, l. ult. C. si advers. vend. Menoch. remed. recup. possess. 9. nu.* 106.

(c) *Cic. pro Sex. Rosc. Amerino.*

Planum hinc fit, quandocunque Princeps tributa ſubditorum, publicique aerarii vires in uſus externi belli conſumit, nihilo magis facęre acquiſitas res ſibi proprias, & *patrimoniales*, ut loquuntur Politici, ac tutor, vel quilibet alius adminiſtrator, qui ex fructibus hereditariis pupilli agrum, gregem, inſulam emeret (*a*).

Verùm, inquit idem Grotius, non capita libera civium alienantur, ſed jus imperandi capitibus liberis. Pace tanti viri dixerim: eò minus alienari poteſt, quò magis eſt ſanctum, auguſtumque. Et, cùm divino (*b*), humanoque jure ſancitum ſit, ut in vitas fortunaſque civium vim ſuam exerat; haud quaquam video, quantum diſtet alienatio juris imperandi ab alienatione liberorum capitum, quae civitatem conſtituunt. Ad haec quae ſunt divini juris aut publici in nullius bonis ſunt (*c*), ut inquit Cajus: publici verò juris eſt ſumma dominatio: nullius igitur in bonis eſt: ideoque neque eſſe in commercio, neque ſeparari ab imperante poteſt (*d*). Qua ratione ductus Bodinus ſcribit, privilegium alicui conceſſum à Principe, ut liceat condemnatum reſtituere, aut à poena liberare, nullius eſſe momenti; cùm ſit poteſtas, quae ad ſolam majeſtatem ſummi imperantis ſpectat (*e*).

Licet verò armis parentur quandoque Regna, legitimum nihilominus dominationis jus à ſubditorum pendet voluntate, ſive libera, ſive coacta, ut in ſuperioribus demonſtravimus: quare ſubditorum quoque requiri voluntatem, ut in alium legitimè transferatur, neceſſe eſt. Iiſdem enim modis res diſſolvuntur, quibus ſunt conſtitutae (*f*), juxta Juriſconſultorum,

Phi-

(a) *L. qui fundum, §. ſi tutor. D. pro emt.*

(b) Reg. 1.

(c) L. 1. de rer. diviſ.

(d) *Arg. l. cum ſervus, §. conſtat. de leg. 1. l. ult. D. ut in poſſ. legat. l. omnes fundi C. de fund. patrim. DD. apud Bodin. de Rep. lib. 1. cap. X. & ult.*

(e) *L. ante damnum in f. l. relegati, l. ad beſtias, D. de poenis.*

(f) *L. nihil tam naturale 35. de reg. jur. l. omnia 100. l. fere 153. ibid. l. quamvis 46. D. de acqu. poſſ.*

Philoſophorum placitum. Unde Syneſius in Orat. de Regno τοῖς γὰρ ἐναντίοις τῶν συστάντων ἕκαστον φθείρεται, *unumquodque corrumpunt contraria iis, à quibus eſt conſtitutum (a)*.

(a) *Vide J. Gothofred. ad d. l. nihil. de reg. jur.*

XXXIX. Circa exempla, quae plurima adverſus hanc ſententiam afferri poſſent, ab Hottomano, Grotio, Arniſaeo, & aliis enumerata, minime nobis eſt inſudandum: quando ex iis, quae hactenus diſſeruimus facilè animadverti poteſt, aut vitandi majoris mali cauſsâ, neceſſitateque cogente accidiſſe; aut cùm impares ad repugnandum ſubditi extitere; aut cùm, ipſis quoque annuentibus, totum negotium jure perfectum eſt. Omnia fere, quae occurrunt in Hiſtoriarum monumentis, cum triplici hac ratione conveniunt (*b*): minime enim Reges cenſemus, aut nonniſi nomine tenus eos, qui clientelari jure à quopiam ita Regna acceperunt (ſed re, non verbis) ut quaſi domini fiduciarii, reverentiam, & ſubjectionem ſummo imperanti deberent.

(b) *Vid. Arniſaeum, C. 1. de poteſtate Majeſt. in bona privatorum.*

XL. Poſito igitur, quòd Roberti Guiſcardi mens fuerit, ſummum imperium in Nicolaum II., & Gregorium VII. alienandi; adhuc alienationem illam nullam ipſo, ut ajunt, jure irritamque fuiſſe liquet. Quî igitur Regnum Pontifici obnoxium exinde factum eſt? & cur ſucceſſores miſeris modis vexare, qui alienationem apprimè Reipubl. calamitoſam ratam habere (*c*) non tenebantur? immo cur negotium faceſſere Principibus, ad quos ſucceſſione pervenit, & quidem ab iis, qui belli quoque jure, haud ſecus ac Guiſcardus, in poteſtatem redegerunt; & pravâ potiùs conſuetudine, quàm con-

(c) *Arg. l. peto, §. frater de leg. 2. l. omnes fundi, C. de fund. patrim lib. XI. l. 2. C. de apparitor. Proconſ. legat. lib. XII. l. 2. C. de fund. limitaneis lib. XII.*

consilio inducti, Investituram ab Ecclesia petiverunt? Equidem certo certius est successores Regum nullo pacto sponsionibus decessorum, etiam validis, esse obnoxios, (*a*) quando vergunt in detrimentum Reip., & agitur de iis rebus alienandis, absque populi consensu expresso, quae Regiae dignitati sunt annexa, & alienata Principis Majestatem minuunt. Vnde Coccinus ait: (*b*) *Nec obstat, ut Lupoldus inquit, si aliqui Reges Imperium receperint in feudum, vel suis litteris in feudum recognoverunt à Papa: hujusmodi namque submissiones si per aliquos ex Regibus sunt factae, nec imperio, nec principibus, & imperio subditis aliquod debent generare praejudicium; cùm in hujusmodi submissionibus consensus Principum Electorum, & aliorum Principum, & populi imperio subditorum sit requirendus.* Mox subdit: *Quando per aliquod factum praejudicatur pluribus, id per omnes illos comprobari debet; & id quidem videtur esse de jure gentium, l. omnes populi, D. de justitia, & jure* (*c*). Ligium Ecclesiae hominem se dixit Robertus. Esto. Et ex successoribus fere omnes. Etiam. Sit obligatio illa personis eorum damnosa, ne fidem semel datam quispiam fallat (*d*); non fuerit nulla ipso jure; servetur in vim pacti personalis; negemus etiam ipsis in integrum restitutionem, tanquam minoribus debitam, praecipuè quando sibi detrahebant de jure Majestatis (*e*): quis tamen justi honestique tenax somniavit unquam, posse successorem cogi ad ea praestanda, quae aut oscitanter, aut per favorem certae caussae à decessoribus promissa sunt? (*f*) Quis imponet necessitatem donationes immodicas non revocandi, & quae

Rei-

(a) *Arg. c. 1. de rer. permut. C. non liceat 12. qu. 1. Papon. Arrest. lib. 5. tit. 10.*

(b) *Coccin. de transl. Imper.*

(c) *C. innotuit. de Elect. Confer. quae supra n. XXXIV.*

(d) *L. inter claras, C. de Summ. Trin.*

(e) *L. Resp. C. quibus ex caus. majores.*

(f) *C. Quod gratis de reg. jur. in 6. cum Concord.*

Reipublicae fundamenta convellunt? Liberalitates nimias Neronis, praeter decimam partem, Galba revocavit (*a*). Caroli VI. Galliarum Regis largitiones à praefectis aerarii fuerunt repetitae (*b*), & à Carolo VIII. Ludovici patris (*c*) donationes superfluae. Quin Matthias Hungariae Rex, rogatu populi, irritas facere donationes immodicas Ladislai coactus est (*d*). Et *justissimum fuit* (verbis utar Taciti (*e*) *hoc inde repeti, unde inopiae caussa erat* (*f*). Et quam demum donationem vocabimus immodicam, si haec immodica non est, quae non pagum, aut urbem, non proventus Provinciae, non jura pauca regalia (*g*); sed jus ipsum imperii, quo majus, & augustius in terris nihil excogitari potest (*h*) in alium conatur transferre?

Rectè igitur, & pro dignitate cùm Reip., tum sua facit quisquis alienationem adeò turpem, ac perniciosam cassam, & nullam habet. Rectè fecerunt Angli, qui subjectionem, à Johanne Rege Pontifici praestitam, ratam non habuere (*i*): rectè Scoti, qui vicissim Jo: Ballioli ad Regem Angliæ nihili reputârunt (*k*). Nam cùm ageretur de damno plurium (*l*), nec de levi aliquo tantùm damno, sed de capite, de fortunis, de libertate; (*m*) omnium requirebatur consensus, ut justa obligatio exinde nasceretur.

XLI. Nec fucum nobis facit juramentum, quod in hujusmodi alienationibus intervenire solet: etenim juramentum ipso jure est irritum, & nullum propter summum incommodum (*n*) prae-

(a) *Sueton. in Galba c.15.*

(b) *Paul. Aemil. lib.9*

(c) *Belleforest. histor. lib.5.*

(d) *Bonfin. Decad.4. lib.7.*

(e) *Tacit.4.Histor.*

(f) *Vid. Connan. lib. 1. Comment. jur. Civil.*

(g) *Covarruv. part. 2. Relect. Peregr. de jur. fisci. DD. in c. fraternitatem, & cap. pastoralis. de donationibus.*

(h) *Cravett. cons.894 n.5.*

(i) *Smith. Reip. Angl. lib.1.c.9.*

(k) *Bucchanan. Hist. Scot. in Balliolo. apud Arnisæum. De potest. Majest. in bona privatorum cap.1.*

(l) *L. in concedendo, D. de aqu. pluv. arc. C. ad haec, §. fin. De off. Archid.*

(m) *L.1. & 2. D. de liberal. caus. l. non tamen. D. de appell. C. fin. extr. de major. & obed. Glos. ad c. auditis De praescription.*

(n) *C. intellecto. De jurejur. ibiq. Bart. l. non dubium, D. de legib. c. licet 12.q.1. c. quodvis commisit 35.qu.9.c. Abbate sane. De re judic. in 6. c. pervenit. De jurejur. Felin. in c. audientiam Extr. de praescript.*

praecipuè quando minuit majeſtatem Principis, & ſalutem publicam convellit(*a*). Lyſias in Oratione adverſus Eratoſthenem καὶ τοὺς, inquit, ὅρκους, εἰ ἐσωφρόνουν, οὐκ ἂν ἐπὶ μὲν τοῖς τῶν πολιτῶν κακοῖς πιστοὺς ἐνόμιζον, ἐπὶ δὲ τοῖς τῆς πόλεως ἀγαθοῖς ῥαδίως παρέβαινον: *& ſi ſaperent, juramenta, quae ſunt civibus damno, rata non haberent, ſed facilè pro Reip. commodis violarent*. Unde Honorius III. ad Epiſcopum Coloſſenſem ſcribens: *Intellecto jamdudum* (inquit) *quòd cariſſimus in Chriſto filius noſter Hungariae Rex illuſtris alienationes quaſdam fecerit in praejudicium Regni ſui, & contra Regis honorem: nos eidem Regi dirigimus ſcripta noſtra, ut alienationes praedictas, non obſtante juramento, ſi quod fecit, de non revocandis iiſdem, ſtudeat revocare*(*b*). Nec ſine probabili quadam ratione: in juramento enim non intelligitur promiſſum, quod eſt inhoneſtum (*c*); inhoneſtum verò dicitur quodcumque eſt contra ſalutem patriae.

XLII. Multò minus quod inquiunt, in Eccleſiam poſſe fieri donationem, quamquam invitis ſubditis, ut quidam ſupini DD. autumant(*d*). Nam *Eccleſia, cultrix & auctrix juſtitiae, non patitur contra juſtitiam aliquid fieri in ſe, vel in alterum* (*e*), nec debet cum aliena jactura locupletari (*f*):& Reſp. eodem favore gaudet, ac Eccleſia (*g*), quoniam disjunctae conſiſtere nequeunt: unde conſequitur, quòd, ſtantibus iiſdem privilegiis, (ſi qui forte dari poſſunt contra jus gentium) haud magis unius favor reſpiciendus eſt, quàm alterius.

Horum principiorum ignoratione factum eſt, ut barbari noſtri leguleji, eò favorem Ec-

(a) *C. quamvis, ubi Gloſs. de pactis in 6. DD. in l. jurisgentium, D. de pactis.*

(b) *d. c. intellecto.*

(c) *C. non eſt obligatorium, ubi DD. de reg. jur. in 6. l. non dubium, C. de legib. Grot. de jur. bell. lib. 2. cap. 13. n. 6. Gail. de Pace publica lib. 1. c. 4. §. 16. L. alia cauſa, §. 2. D. ſolut. Matrim.*

(d) *Apud Menoch. de arbitr. lib. 2. cent. 6. caſ. 559. n. 10.*

(e) *C. 1. de alienat. feud.*

(f) *C. ex tenore. De foro compet.*

(g) *Novell. 120. c. 1. Novell. 7. c. 2.*

clesiae per speciem pietatis protulerint, ut invitos quotidie cogant dominos vendere fundos & aedes, templis & monasteriis adjacentes; quò, non dicam templa fiant augustiora (esset enim hoc fortasse ferendum) sed aeditui, & monachi laxiùs habitent, amplissimas porticus, hortos pensiles, viridaria, piscinas, coenacula pene Regia, & domos habeant urbibus pares; cives interim, à quibus Reip. salus pendet, aut in sordidioribus humilioribusque vicis degant, honestissimis vitae oblectamentis carentes; aut extra pomoerium, impeditissimis quidem in locis, & quibus crassior aër securitatem à monachis praestat, suas deliciolas, & nec quidem curis vacui, habeant. Sed aliis hanc provinciam integram relinquimus; non enim nostri instituti ratio postulat in his diutiùs immorari.

XLIII. Ejusdem momenti est & illud, quod ingerere posset aliquis, Nortmannos ex privata eorum pecunia delectus habuisse; Saracenos, & Graecos profligasse; Apuliamque, & Calabriam imperata facere coëgisse: quamobrem, secundum tradita à Grotio aliisque, Regnum sibi constituerunt *patrimoniale*, & alienabile; nec voluntati, aut juri aliorum, quos fortasse habebant, subditorum obnoxium.

Nae quantum ridiculi sunt, qui haec obganniunt. Negant subditorum opibus, & aerario alterius Reip. has regiones à Nortmannis fuisse subactas, ut vim nostrorum argumentorum effugiant; sed

Dum vitant stulti vitia in contraria currunt.

Nimirum affirmant potuisse, unquam fieri, ut qui

qui summam potestatem nullibi gentium habebant, *justum bellum* proprio milite, & armis susciperent (a). Hoc quid est, nisi ex praedonibus facere Principes? ex latrociniis bella? Quid, nisi privatae fortunae homines ad capessendam tyrrannidem invitare? Sed neque illud verum est, propriam pecuniam in conscribendo milite erogâsse: etenim constat apud Historicos (b) paucos admodum numero ad has oras appulisse Nortmannos, patriâ extorres, & re domi angustâ solum vertere coactos; Salernitanique Principis Guaimari stipendiis, & gratiâ paullatim florentes, cum perduellibus Appulis adversùs Graecos consilia, & vires communicâsse: unde omnis potentiae, & Regiae tandem amplitudinis principium, & fons. Multumque à vero aberrat hac in re Baptista Platina (c), qui Guilielmum Ferrabrachium scribit XL. Nortmannorum millia, ab expeditione Hierosolymitana redeuntium, sibi adjunxisse; & per speciem ulciscendae injuriae, à Molocho Catapano acceptae, qui sancitum foedus de ditione Siciliensi dividunda violaverat, Apuliae, Calabriaeque potitum esse. Quî verò poterant propriâ pecuniâ exercitum comparare homines sine lare, sine foco, nullisq; certis sedibus? qui mercenariam trahebant vitam? Annon potiùs credendum est, principiò parvae ditionis opibus, quam à Guaimaro acceperant; oppidanorumque operâ, quos ad pericula subeunda socios magis, quàm subditos, praedae dulcedo illexerat; parva gessisse sive bella, sive latrocinia; deinde, paullatim blandiente fortunâ, rebusque prosperè succedentibus, in eam excrevisse potentiam, ut copias

(a) *Vide superiùs n. IV.*

(b) *Coll. lib. 3. Guicciardin. lib. 1.*

(c) *Platin. in Serg. IV.*

pias sociali foedere conjungere cum Graecis possent? Pauciores itaque primi illi subditi jus habuere in primos victoriae fructus; deinde alii, qui in unum corpus Reip. sensim coaluerunt, in ceteros. Quocumque igitur se demum vertant adversarii, nunquam, salvâ aequitate, & jure gentium, jus dominationis in alium transferre Principes nostri potuere; nec Regno, subditis, & successoribus esse detrimento: sed prout quisque eorum *investiri* se passus est à Pontifice, & *ligium hominem* se fecit, nullum accipiens feudum *in re*; ita, sacramenti praestiti ratione, subsidia pro re nata mittere, & fidelem se Ecclesiae Romanae praebere aequum fuit, nullâ ex hoc feudi naturâ Regno adhaerente. Etenim tametsi, recepto jure, bona quaecumque habet vassallus subdantur jurisdictioni domini; id tamen intelligendum est de iis, quorum proprietas, & plenum dominium ad vassallum pertinet. Atqui *jus dominationis* hujusmodi non esse ex superioribus fit manifestum: ac praeterea tota ejus vis, & ratio in eo consistit, ne alii obsequatur; nam contra non esset summum. Et quamquam is, qui summum imperium obtinet, possit alterius fieri vassallus, vel propter foedus quod vocant inaequale, vel propter feudum alibi fortasse situm; Respublica tamen, à qua summum illud imperium habet, feudum idcirco non fit, nec ob certa crimina Principi adimi potest, nec familiâ extinctâ devolvi, ut loquuntur feudistae. Paucis hanc distinctionem obligationis personalis, & *juris in rem* tetigit clarissimus Grotius *(a)* in aureis suis libris de Jure belli, & pacis.

(a) *Grot. de jur. belli, & pacis lib.* 1. *cap.* 3. *in fin.*

XLIV. Sed

XLIV. Sed his similibusque rationibus stupidiores quidam non acquiescunt. Clamant, non esse metienda jura summae Sedis Historicorum narrationibus, aut placitis Jurisconsultorum: malè nos de Religione,& de Ecclesia mereri,qui possessionem adeo diuturnam ad incudem revocamus: satis superque dominationi Pontificis consultum esse, si vel semel Neapolitanos Principes fasces Ecclesiae submisisse concedamus. Nugae nugarum. Scilicet istud est rectâ cum ratione insanire: immo aequitati, justitiaeque utilitatem, & commodum anteferre. Istud est confugere ad asyla, ubi virium satis non superest ad magistratus eludendos. Istud est, dicam clariùs, solitum ignorantiae, & iniquitatis perfugium, pietatem, sanctitatemque obtendere; in suspicionem haereseos apud vulgus vocare; accusationem atrocissimam de deserta religione majorum instituere; obniti ne superstitioni larva detrahatur.

Actum esset de cunctis Europae Regnis, si servitutem ideo effugere non possent, quia semel eorum Principes, auxilii dandi vel petendi caussâ, Pontificis amicitiam, cum quodam obsequio & reverentia Sacerdotii, coluere; aut quia Pontifices, occasione quavis arreptâ, alienas ditiones ad Ecclesiam pertinere pronunciarunt. Nedum Neapolis, & Sicilia, Corsica, Sardinia, Hispania Tarraconensis, Anglia, Scotia, Hungaria, & Polonia; sed ipsae Galliae, Imperium ipsum intolerando miserrimae servitutis onere premerentur. Sed inventi sunt, qui contra non modò hiscere, sed resistere, salvâ Religione & summi Sacerdotii reverentiâ, au-

derent;

derent; nec ſemper quod à Romana Curia tentatum eſt, ex voto ceſſit.

XLV. Quid aliud fuit Zachariae factum, quàm quòd, conſulentibus Galliae proceribus de imperio Childerici abrogando, deferendum eſſe Pipino cenſuit; *idque quod fieri vix poſſe videbatur, ſacroſanctâ auctoritate ſuâ juſtum effecit?* (*a*) ut inquit Sigonius. Et quonam tempore? Eo quidem tempore, quo Pontifices annum Imperii Graeci in Bullis apponebant. Ita enim habent ipſius Zachariae litterae ad Gallos: *Data pridie Nonas Nov. imperante Domino piiſſimo Auguſto Conſtantino Imp. Imperii ejus anno XXXIII. Indictione V.* ut eſt apud Eginhartum (*b*) antiquiſſimum ſcriptorem, & Caroli M. familiarem, & Cancellarium, teſte Trithemio (*c*). Atqui hoc ipſum, quod fuit conſilii non poteſtatis, ad ſummum in Gallias jus trahere conati ſunt, primùm Hadrianus Papa II; qui, quum mortuo Lothario Galli Carolum cognomento Calvum Regem creaſſent, ſcripſit ad Hincmarum Epiſcopum Remenſem, jubens, deſignatum Regem Eccleſiaſticâ communione interdici, aliumque in ejus locum eligi: ad quae Ordines Regni reſponderunt: nunquam tale quid à Pontifice Romano ad Galliae Epiſcopos miſſum fuiſſe: *Reges Galliae naſci, non eligi ſolere* (*d*). Deinceps Bonifacius VIII. Philippum Pulchrum Regno exciſum pronunciavit, quòd Epiſcopum Apamenſem, ad ſuſcipiendam Hieroſolymitanam expeditionem nimis audacter urgentem, in vincula conjeciſſet (*e*). Quid exinde ſequutum ſit, quae epiſtolae utrinque miſſae, invidioſum eſſet hìc referre (*f*): ſed Bonifacium debitae laudes

(a) *Sigon. de Regn. Ital. lib. 3. Blond. lib. X. Decad. I. Ado Viennenſ. Chron. ann. 749. Paul. Aemil. lib. 2. Tritbem. comp. Annal. lib. 2. & alii.*

(b) *Eginhart. in vit. Caroli M.*

(c) *Bellarmin. de transl. Imp. adv. Flaccium lib. 1. cap. 4.*

(d) *Hippolyt. à Collibus in Principe cap. 2. ex Frid. I. Imp. diplomate.*

(e) *Platin. in Bonif. VIII.*

(f) *C. unam ſanctam Extr. de Majorit. & obed. Paul. Aemil. lib. 3. Ivo Carnut. ep. 134. Paſquier Recherches de la France cap. 11.*

des secutae sunt apud Platinam: *Moritur autem hoc modo* (inquit) *Bonifacius ille, qui Imperatoribus, Regibus, Principibus, nationibus, populis terrorem potius, quam Religionem injicere conabatur; quique* dare Regna, & auferre, *pellere homines, ac reducere pro arbitrio animi conabatur*. Equidem ipse Bonifacius Jacobo Aragonio *investituram* Regni Sardiniae largitus est *(a)*, quam nescio an hodie qui possident ab Ecclesia Romana habere putent.

Benedicti XIII. Bullae, & Legati ridiculè excepti sunt à Carolo VI., monentibus Universitate, & Senatu Parisiensi *(b)*. Uti & Gregorii XIV. Bullae sunt ab Henrico II. in conventu Parium ludibrio habitae, & igne crematae, quòd dominationem in Gallos affectarent *(c)*; qui Innocentii III. rescriptum quoque opponebant, nemini subditum esse Galliarum Regem, *(d)* & Clementis V., qui irritam ipse facere videri voluit sententiam Bonifacii VIII. *(e)* idem Regnum sibi subjicientis.

Regnum quoque Aragonum Carolo Valesio, Philippi Galliae Regis filio, in feudum legimus concessum à Martino IV.; diris devoto Petro Rege, qui singulare certamen cum Carolo II. Andegavense detrectaverat *(f)*. Et cur tantum sibi sumebat Martinus? Quia Aragonaei Reges fidelitatem, & censum Ecclesiae juraverant. Cogitationem hanc jamdiu Pontifices abjecere.

Nec minus eodem sydere afflati Angli: nam Johannes Rex, cùm propriis viribus Regnum adversus subditos perduelles retinere non posset, ad Ecclesiam conversus est; & coronam, è ca-

(a) *Collenuc. Histor. lib. 5.*

(b) *Theod. Nihem. Hist. lib. 11. 6. Papon. Arrest. lib. 1. tit. 5. art. 27. Pasquier. Recher. lib. 3. cap. 12.*

(c) *Arrest. de Tours, & de Chaalons.*

(d) *Innocent. in cap. per venerabilem, qui fil. sint legit.*

(e) *C. meruit extr. de privilegiis.*

(f) *Collenuc. lib. 5. Paul. Aemil. lib. 4. Blond. &c.*

capite detractam; reponi sibi à Pandulfo Apostolico Legato curavit (*a*). Polydorus Virgilius auctor est, factum id fuisse pro persona, non pro posteritate: sed Pontifices perpetuae subjectionis loco acceperunt; licet propter subditorum dissensum rata haberi non posset, nec ullus Regum Investituram petierit, aut pecuniam vectigalem solverit (*b*). Quidni? cùm inter caussas abdicationis Richardi II. hanc potissimam praetexerent Angli, quòd ad Papae subsidium confugisset, quando ipsi nullum in terris, praeter Regem, superiorem agnoscebant.

Scoti etiam ab Eduardo I. pressi, ut aliquo saltem effugio praesentis periculi vim amoverent, in fidem Ecclesiae Regnum deposuerunt. Sed Angli, à Pontifice moniti, cessarent bello lacessere Scotos, qui se Ecclesiae dedidissent; responderunt, non potuisse Scotos ab Ecclesia recipi in patrimonium, qui jamdiu subditi erant, & vassalli Regis Angliae. Ecclesiae verò non convenire subditos Principibus suis subtrahere, aut cum aliena jactura ditescere (*c*).

Sic Imperium Romano-Germanicum penè inter feuda Ecclesiae numeratum est, propter Carolum M., à Leone III. vix coronatum (*d*), & Othonis Primi jusjurandum, de ope Johanni XIII. Pontifici contra Berengarium ferenda (*e*). Hinc turbae excitatae inter Hadrianum IV. & Fridericum I.; hinc tot Caesarum abdicationes, tot bella, tot caedes, maximo cum Reipublicae Christianae offensione fluxerunt. Sed vicit tandem veritas: & penes Principes Electores esse potestatem eligendi, etiam quem noluerit Pontifex, nemo est qui dubitet.

Ad

(a) *Blond. lib.6. Dec. 2. D. Anton. Flor. hist. par.3. tit.9. Polydor. Virg. hist. Angl. lib.15.*

(b) *Smith. lib. 1. de Rep. Angl. c.9.*

(c) *Westmonasteriensis in Eduard. I.*

(d) *Innoc. III. in cap. venerabilem de elect. C. Romani Clement. de jurejur. Glos. in c. in apibus 7. qu. 1. Bellarm. lib.5. de Roman. Pontific. cap. 8. Marian. Scot. in Chron.*

(e) *Sigon. lib.6. Gloss. in c. tibi Domino dist. 63. Gloss. in cap. unic. de form. fidelitatis.*

Ad Antipodas quoque amandatâ poteſtate illâ indirectâ Bellarmini (*b*), Regum abrogandorum propter tyrannidem, & ſcelera; poſtquam clariſſimi Juriſconſulti (*c*) nervosè admodum demonſtrârunt, quà exemplis, quà S. Script. teſtimoniis, poſſe tunc Principes ab Eccleſia quidem arceri, non à Republica (*d*).

XLVI. Facta eſt ſuperiùs mentio de longa, diuturnaque poſſeſſione Pontificum inveſtiendi Neapolitanorum Reges. Operae igitur pretium erit & de poſſeſſione quoque pauca dicere, quam putant Achillem argumentorum Romanae Curiae, ad Conſtantinianam etiam urbis Romae donationem tuendam à quibuſdam excogitatum (*e*). Sed mihi videor videre Briſeïda potiùs, quàm Achillem, aut Achillem quidem, ſed interfectum. Ajunt nimirum adverſarii, Romanos Pontifices, longâ ſex ferè ſaeculorum conſuetudine concedendi Inveſtituram, dominationis ſummum jus Principibus noſtris praeſcripſiſſe; & poſſeſſorio veluti edicto adverſus Neapolitanos nunc excipere, qui ſerò ſapiunt, & apud tribunal univerſi generis humani liberali cauſsâ ſe aſſerunt, atque proclamant ad libertatem.

O callidos homines, ò rem expeditam, ò ingenia metuenda: ſcilicet jam viciſtis: dicite *Jô triumphe*. Ubi eſt aureus currus? ubi haſtae purae? ubi coronae laureae, querneae, gramineae? nam deferendi omnino eſtis in Capitolium, pulcherrimisque donis ornandi. Immo plaudite manibus ſpectatores optumi. Vel Timoni τῷ μισανθρώπῳ riſum excuſſiſſent hi mimi peregregii. Ecquis neſcit (bone Deus) Proculi Juriſcon-

(a) *Bellarmin. de transl. Imp. adv. Matthiam Flacc. Illyricum.*

(b) *Barclajus contr. Monarchomach.*

(c) *Confer quae diximus num. IX. Barcl. cont. Monarchom.*

(d) *Raphaël. Fulgos. proëm. Dig. vet. n. 15.*

risconsulti responsum: *Non tam spectandum quod antea factum sit, quàm id, quod fieri debuit?* (*a*), & illud Celsi: *Quod non ratione introductum est, sed errore primùm, deinde consuetudine in aliis similibus non obtinere* (*b*)? Audiamus Demosthenem: Σὺ μὴ λέγε, ὡς γέγονε τοῦτο πολλάκις. ἀλλ' ὡς οὕτω προσήκει γίγνεσθαι: *Noli dicere, quòd factum sit hoc saepe, sed quòd sic oportuerit fieri* (*c*). Sed sint haec mera sapientum somnia. Faciamus etiam nihili, quod Grotius prudenter ait (*d*), nempe: *Ultimum iniquitatis patrocinium in praescriptione solet esse, aut consuetudine*: & fingamus praescriptiones, quae à jure civili proficiscuntur, locum habere inter Reges, & inter populos liberos (*e*), quibus, si placet, licet juribus Romanorum non uti, & jus naturae multò potentius sequi. Inspiciamus quaeso, quaenam haec fuerit tam perniciosa consuetudo, & an quicquam virium in capita libera habere potuit.

(a) *L. quod licet 12. D. de off. Praesid. Vid. sup. n. XXV.*

(b) *L. quod non ratione D. de legib.*

(c) *Demosth. adv. Androgiton.*

(d) *Grot. in Mar. liber. cap. 3.*

(e) *Vasq. controv. Illustr. c. 51. apud Grotium ibid. & cap. 89. n. 12.*

XLVII. De Ruberto Guiscardo cùm satis superque hactenus tractatum sit, supervacaneum duco actam rem iterum agere. Illud tamen, apud omnes exploratum, animadvertere non pigebit; ligium hunc hominem & feudatarium, si Diis placet, Ecclesiae cum directis dominis haud multo post tempore cruenta gessisse bella; nec tamen quempiam mortalium eumdem feudo excisum pronunciasse.

Roberto successit Rogerius filius, qui Ecclesiasticam ditionem, infesto exercitu, ad Tyberim usque subegit; mox tamen in Concilio Melfitano ann. MLXXXIX. fidelitatem Urbano II. professus est (*f*). Hunc excepit Guilielmus II., Apuliae, Calabriaeque Dux à Calisto II. post

(f) *Collen. lib. 3. Goshfrid. Malater. Chron. Norman.*

Pa-

Paschalem II. & Gelasium II.an.Chr.MCXXIII. confirmatus *(a)*. Guilielmum Rogerius III. Siciliae Comes vi exturbat, cui vel invitus investituram concessit Honorius II. an.MCXXVIII. *(b)* sive, ut alii tradunt *(c)*, Innocentius II.;cùm Regem Italiae, nullâ Pontificis petitâ veniâ, jampridem ultro sese appellasset.

(a) *Panvin.in hor. Pontif. vitis.Collen. hist.lib.3.*

(b) *Capicius - Latr. hist.lib.1.Ug.Falcand., Abb.Maurolycus,Th.Fazell. hist. Sicul. in Rog.I.*

(c) *Collen.lib.3.*

XLVIII. Possem hìc in dubium revocare Rogerii II. *investituram*, quando auctores non satis, ad faciendam de rebus gestis fidem, inter se conveniunt, ab Honorio ne, an ab Innocentio acceperit. Sed utcumque demum sese res habuit, non magis ipse, aut Guilielmus II. Regnum fecit beneficialem, ac Robertus Guiscardus: paribus utrobique adversantibus rationibus *(d)*.

(d) *L.illud.32. D.ad leg.Aquil.*

Majus quid videbitur ignaris Juris publici, Rogerium, Regiae dignitatis impotenter cupidum, cùm ab Innocentio, quem captum habebat in potestate, nullis officiis, pollicitationibusve Regium titulum impetrare potuisset *(e)*; Anacleti partibus adhaesisse, à quo Regia ornamenta facili negotio accepit *(f)*. Inquiunt enim, vero haudquaquam esse simile, ut qui sciret, Regnum à majoribus partum, Regiumque titulum ultrò sumptum, propriis viribus, & magnitudine nominis tueri posse; Pseudo-pontificiam auctoritatem advocare vellet; nisi mos, in ratione & aequitate situs, pridem inolevisset, & titulum, & rem ab Ecclesia Romana petendi; cogitaretque se, nisi talibus impetratis, legitimè imperare non posse.

(e) *Sigon. lib.XI. ad ann. 1140. Collen.lib.3. Platin. in Innoc.II.*

(f) *Ex Bulla apud Baron. ad ann. 1130.Capic.latr. lib.1.*

Illud quidem negaverim, ditionem à majoribus partam jure possedisse. Nam per summum

ſcelus Guilielmo II., Rogerii II. filio, Roberti Guiſcardi nepoti, patrueli ſuo in Graeciam naviganti, eripuerat: neque facile admiſerim, tueri armis potuiſſe, niſi vafer homo ſubditis per ſpeciem religionis impoſuiſſet. Quo tamen minus locum habeat frigidula haec conjectura de Rogerii voluntaria ſubjectione, moribus introducta; faciunt illae eaedem rationes, quas ſuperiùs, cùm de Roberto Guiſcardo, explicavimus. Lubet hìc exſcribere verba Sigonii, quae totius rei geſtae ſeriem exponunt: *Quin etiam* (inquit) *Rogerius, Siciliae Comes, atque Apuliae, & Calabriae Dux, cùm Roberto Principi Capuano, ad Innocentium Piſas profecto, per arma Principatum eripuiſſet, omnes ditionis ſuae proceres ad Anacletum traduxit. Ejus verò facti ratio haec fuit. Rogerius, cùm Siciliâ, Calabriâ, Apuliâque potitus, ſe opibus ad tuendum Regiae Majeſtatis titulum ſatis inſtructum videret, nec tam latè potentem potentiam exiguitate nominis coarctandam exiſtimaret; ultrò ſe Regem Siciliae nuper appellare, nullâ Pontificis auctoritate, inceperat. Quod cùm VULGO improbari ſentiret, occaſionem idoneam nactus, ad Anacletum acceſſit, & ſe cum ſuis Epiſcopis eum amplexurum, ſi ſe Regem appellaret, oſtendit. Anacletus optatiſſimam occaſionem adeptus avidè arripuit, ac re compoſitâ Beneventum profectus. V. Kal. Octobris, ipſum praeſentem Italiae Regem, Apuliae, Calabriaeque Ducem, Capuaeque Principem declaravit, ac feudatarium, ſeu hominem, ut vocabant, ligium Eccleſiae confirmavit (a).*

Occaſio fuit Principatus Capuanus praeter jus occupatus; immo univerſa Apulia, & Calabria: impulit verò cupiditas Regii tituli citra invi-

(a) *Sigon. lib. XI. anno* 1130.

invidiam retinendi. Exemplum principiò fuerat secutus Graecorum ducum, qui, post Alexandri M. mortem, diadema sibi ipsi imposuerunt *(a)*; aut potius Agathoclis, Siciliae Tyranni, qui, quod unum sibi deerat, Regium titulum sponte sumsit *(b)*: sed non bene apud ignarum vulgus res succedebat: verebaturque, ne quis subditos, diris Pontificiis territos, & misericordiâ forte motos Guilielmi, qui apud Salernitanorum Principem benignum ne hospitium, an exilium nactus fuerat, ad defectionem impelleret. Advocanda igitur fuit simulata pietas, vera fraus, religionis phantasma, quae pulverem, ut ajunt, in eorum oculis injicerent, ne jus Gentium, & Naturae, regnandi causâ violatum animadverterent. Effractis deinde impudentiae carceribus, appellari cepit: *Rogerius Dei Gratia Siciliae, & Italiae Rex, Christianorum Adjutor, & clypeus, Rogerii primi Comitis filius*: ut legere est apud Falconem Beneventanum, coaevum scriptorem. Quis hoc statuet, aut cui concedi sine omnium Principum periculo poterit, satis virium nequissimum factum habuisse ad libertatem Regni funditus evertendam?

(a) *Justin. lib. 15. Appian. in Syriacis.*

(b) *Diodor. Sicul. lib. 20.*

Quod tamen magis est ridiculum, ille idem Rogerius, Ecclesiae *ligius*, qui, plus quàm vulpino astu Regnum, & regium titulum ab Anacleto Antipapa accipere professus est; non ideo magis Ecclesiam tutatus, aut veneratus est; sed quavis arreptâ occasione, ejusdem urbes, oppida, ditiones incendit, vastavit, absumsit. Scilicet nihil omnino sanctum habent homines, quando ad sanctitatis simulationem cogit cupiditas dominandi.

Atqui,

Atqui, inquiunt, ipsâ Calabriâ, Apuliâque exutus est ab Innocentio, è Galliis post triennium reverso. Exutus est quidem, fateor (& nos supra meminimus), sed ab Innocentio bellum sacris detestationibus gerente, à Lothario verò Caesare aperta vi, & armis. In ejus locum substitutus Reginulfus quidem Comes: sed, ortâ de jure investiturae contentione, vexillum unà tradente Lothario, & Pontifice; &, si aliis adhibemus fidem (*a*), à solo Imperatore, cui pridem scripserat Divus Bernardus Abbas Claravallensis in haec verba: *Non est meum hortari ad pugnam; est tamen (securus dico) advocati Ecclesiae arcere ab Ecclesiae infestatione schismaticorum rabiem; est Caesaris PROPRIAM vendicare CORONAM ab usurpatore SICULO.* Mox subdit: *Sic proculdubio omnis, qui in Sicilia Regem se facit, contradicit CAESARI.* Optimè vir sanctus distinguit inter jura Sacerdotii, & Imperii: nihil ad Pontificem res Siculas spectare putat.

(a) *P. Diacon. lib.4. Blond. hist. Sicil.*

Hìc appello eos, qui possessionem diuturnam, qui praescriptionem clamant. A Roberto ne Guiscardo eam incohabimus? an à Rogerio III.? cujus aetate Imperatores Occidentis, neque harum regionum erant obliti, neque Pontificis Romani voluntati quippiam hac in re deferendum existimabant; & habebant insuper suorum jurium monitorem Bernardum.

Missum itaque faciamus Rogerium, quando, licet post exactum Reginulfum iterum à Celestino II. Regem appellatum fuisse legimus (*b*), aut à Lucio II. ut alii malunt, cum eodem annuo censu DC. *schifatorum* Apuliae (*c*); praescriptionis tamen initium inde sumere non licet,

(b) *Collen. lib.3.*

(c) *Ricc. lib.1.*

cet, cùm propter modò enarratas rationes, tum maximè quia anachronismus multum fidei tollit: praesertim, cùm neque à Celestino, neque a Lucio novam *Investituram* sumsisse Rogerium alii scribant, sed ab Innocentio II., cujus Bullam producit Card. Baronius *(a)* ex Vaticana Bibliotheca, si modò stylus eam aetatem sapit.

II. Accedamus ad Guilielmum cognomento malum. Hunc Pater, inscio Pontifice Eugenio III., consortem Regni adscivit; uti ex inscriptione Instrumenti anni MCLIV. planum fit *(b)*, quae habet: *Anno Domini MCLIV., Regni Domini nostri Rogerii Regis inclytissimi, & triumphatoris anno vigesimoquarto, & quarto anno Regni Domini Guglielmi Regis Serenissimi filii ejus, feliciter cum eodem patre regnante.* Nihilotamen minus, hoc eodem anno vitâ functo Rogerio, iterum diadema solemni ritu Panormi sumsit.

Quas simultates, quae bella Guilielmus cum Hadriano IV. gesserit; quâ felicitate perduelles subditos, Graecosque profligaverit, Pontificem captivum habuerit, investituramque acceperit, superiùs enarravimus. Hoc tamen loci observatu dignum reor, quod Platina scribit *(c)* Hadrianum gravi anathemate in Regem animadvertisse, quòd Beneventana suburbia, Capanum, Baucumque in Hernicis occupâsset; omni insuper sacramento ejus ditioni subjectos liberâsse, quò faciliùs à Rege deficerent nullo jurejurando adstricti. Aut igitur leges feudi ignorabat Pontifex, aut vassallum Guilielmum, & ligium hominem Ecclesiae non putabat, secundùm strictam J.Ctorum interpretationem; sed fidelitatem personalem sibi deberi existimavit,

post

(a) *Baron. ad ann. 1139. Sigon. loco cit. Capic.lat.lib. 1.*

(b) *Instrum. in membran. in Archiv. SS.Trin. Venusii relat. à Capicio-latro.*

(c) *Plat. in Hadr. IV.*

post transactionem Beneventanam an. MCLVI., quam investitura comitata est: ut ex Instrumento concordiae apud Baronium liquet (*a*): nam si secus, feudum, crimine vassalli apertum, alteri concessisset.

(a) *Baron. Annal. tom. XII. ad ann. 1156.*

Ita quidem scribunt nostri Itali, qui ex Monachorum Casinensium plerumque scriptis, illorum temporum Historiam concinnâverunt. Sed Graeci contra nituntur, & Guilielmum à Manuele Comneno Regem appellatum memoriae prodidere. Sic enim Cinnamus, auctor coaevus (*b*): *His saepiùs ab Imp. lectis litteris dictis annuere, receptisque captivis Romanorum, aliâque belli praedâ restitutâ, fide ad haec datâ à Guilielmo, ipsum sociali cum exercitu Occidentem versus secuturum, bellum solvere*: mox subdit ὀλίγῳ δὲ ὕστερον ἢ Ῥῆγα τετίμηκεν, οὐ πρότερον ὄντα: *Paulo post & Regem eum appellavit, cùm priùs non esset*. Nec tantùm appellatum Regem, sed Manuelis auctoritate ejus posteros regnâsse, inferri potest ex sequentibus Historici verbis: *Tantâ autem erga illum usus benevolentiâ est, ut, mortuo Guilielmo, accedentem fratrem, rogantemque ut Siculis cum imperio praeficeretur, haud quaquam admiserit*. Habenus igitur Guilielmum Regio nomine ab eo decoratum, ad quem verum directumque dominium Siciliae, Apuliae, & Calabriae pertinebat, & verum jus creandi Reges, Romani Imperatoris proprium (*c*). Saltem valde dubium, à Pontificene, an ab Imperatore, an ab utroque acceperit. Unde consequitur neque ab ea aetate possessionem, sive mavis praescriptionem, quam praedicant, incipere potuisse; neque jam inceptam ampliùs quicquam habuisse firmitatis:

(b) *Io: Cinnam. de reb. gest. Io: & Manuel. Comnen. lib. 4.*

(c) *Rosenthal. de feud. cap. 2. concl. 2. n. 3. & cap. 5. qu. 3. Zasius de feud. n. 6. Daniel. Otton. de jur. publ. cap. XI.*

tis:

tis: cùm ex Theodosii constitutione discamus; (*a*) ad praescriptionem inducendam nulla medio tempore jurgia mota esse oportere.

L. Guilielmum III., cognomento bonum, qui patri successit anno MCLXVI. (*b*) in verba Alexandri III. jurâsse admodum est verisimile: sed eo è vivis sublato ann. MCLXXXVI., & legitimâ Nortmannorum sobole deficiente, Tancredus, Rogerii III. nothus, Ordinum consensu Panormi Rex salutatus est: & mox imperii participem fecit Rogerium, filium natu majorem: frustra investituram denegante Clemente III. (*c*), immo belli facem teterrimam agitante. Ecce rursum diuturnam illam consuetudinem interruptam, &, quod maximi momenti est, mirâ populorum consensione.

LI. Immo hinc possessionem juris tradendi feudum *in rem* (ut dicitis), ad haec usque tempora deductam, auspicabimur, inquiunt adversarii. Etenim isthoc pacto Regnum Neapolitanum Pontificiâ auctoritate ad Henricum Caes., Friderici Aenobarbi filium, delatum est. O dictum plusquam lepidum! Sed si pontificiâ auctoritate istud fieri poterat, dic sodes, quid opus fuit Constantiam, Guilielmi II. sororem, virginem aetate jam provectam, riteque Deo consecratam, ex monasterio clam educere? (*d*) quando non existentibus masculis legitimis, foeminâ verò religione obstrictâ, feudum reversum esse ad dominum directum jure dici poterat? Hìc meherclè mala fides, personâ detractâ, debacchatur. Si feudum erat apertum, ut loquuntur, Curiae Romanae, quid obstabat Clementi III., sive Celestino III., ut mavult Plati-

(a) *Valentiniani Novell. tit. 8. Cujac. lib. 8. Obser. cap. 26.*

(b) *Baron. Saecul. XII.*

(c) *Vid. sup. n. X.*

(d) *Videndus de hac re Costus in Animadv. ad Collenuc. lib. 3. ubi aliter sentientium argumenta refellit, Ricc. lib. 2. Plat. in Celest. 3. Fazzell. Hist. Sicul. Boccac. foemin. Illustr.*

na *(a)*, quò minus Henrico per novam investituram concederet? quid Constantiam resecrare, & speciem honestatis quaerere nec satis probabilem, nec satis idoneam? Igitur successionis potiùs jure, quàm investiturae vi, novus erat Princeps Siculis imponendus. Ad haec: *Excepit etiam Clemens (b), ut Henricus à Tancredo Regnum suo sumptu reciperet, censumque, Ecclesiaeque quotannis stipendium solveret*, ut inquit Riccius. Quid? Aut propter Constantiae nuptias justam Henricus nanciscebatur invadendi occasionem; & tunc Regnum, armis acquisitum, ejus fieri oportebat *jure gentium*; nec opus investiturâ: aut injustè adoriebatur, forte quia cum virgine Deo consecrata nullae poterant intercedere justae nuptiae *(c)*; & tunc investitura de injusto justum facere non poterat. Rursus, cùm ex superioribus demonstratum sit, nullum tunc temporis praetendere Romanam Curiam potuisse directi dominii titulum, neque summi juris imperandi possessionem; ridiculam planè fuisse investituram necesse est. *(d)* Nimirum hoc erat, ni valde me fallit opinio, Occidentale Imperium sensim labefactare: huc demum, tanquam ad scopum, omnium machinamentorum tela dirigebantur: ne in posterum Imperatores ad se pertinere contenderent, quod semel Pontificiâ liberalitate visi essent accipere: &, quod suavius est, accipere verbis, non re, quae proprio sumptu erat vindicanda.

(a) *Plat. ibid.*

(b) *Ricc. loc. cit.*

(c) *C. voventibus. c. si nupserit. c. quid interrogasti c. penult. & ult. dist. 17. c. si quis eorum c. de illo dist. 52. c. 1. c. 2. Extr., qui cler., vel vovent. Concil. Trid. sess. 24. can. 9. de Sacram. matrim.*

(d) *Duaren. ad Consuet. feud. cap. 4.*

Conatus principio irriti, propter Tancredi virtutem, subditorumque fidem: eo tamen vitâ functo ann. MDXCIII., imparique ad tantam belli molem substinendam Guilielmo filio; Henricus

ricus Siciliâ potitus est, & mox Regno Neapolitano: cùm, non sine summâ perfidiae notâ, insontem Guilielmum, & Neapolis ex compacto Regem, sive, ut alii malunt, Principem Tarentinum (a), in carcerem detrudi, &, ad amovendam in posterum omnem bene sperandi ansam, castrari jussisset. Quod accidit circa ann. Chr. MCXCV., Pontificatum Max. obtinente Celestino III.

(a) Capiciuslatr. lib. 4.

LII. Lubens hìc praetereo Gualterii de Brenna, Johannis Regis Hierosolymitani fratris, magnos, sed imprudentes, & infelices ausus, post copulatam sibi Tancredi filiam: nec non Othonis IV. Imperatoris res gestas; qui, Regnum ad Occidentale Imperium pertinere arbitratus, nullâ Pontificis auctoritate, universum brevi subegit, brevique amisit. Ad graviora festinat oratio.

LIII. Circa ann. Chr. MCXCVIII. Innocentius III. Pont. Max., rogatu Constantiae Imperatricis, Cardinalem Ostiensem in Siciliam misit, qui Fridericum, Henrici filium, Regem inungeret, & sacramento in verba Pontificis adigeret. Vix anno exacto, Constantia naturae concessit Panormi; supremisque tabulis rogavit Innocentium, ut curam Friderici pupilli gereret. Missi propterea in Siciliam Gherardus Card. S. Hadriani, & Gregorius de Galgano Card. S. Mariae in Porticu, qui Regnum pro Friderico administrarent (b).

(b) Collen. lib. 4. Sanct. Anton. de Innoc. III. tom. 3. c. 1. ad ann. 1199.

Fuere patrum nostrorum memoriâ, qui maximum dominationis Pontificiae argumentum hanc tutelam, per Legatos gestam, praedicarent: sed me rito à nostris J. Ctis. exsibilati sunt,

 vel

(a) vel ex eo tantùm, quòd in Epiſtola ejuſdem Innocentii ad Archiepiſcopum Panormitanum legitur (b), tutelam fuiſſe teſtamentariam, non dativam, & ſummi dominii veluti conſequentiam: *Cùm inclytae recordationis*, inquit, *Conſtantia Imperatrix, chariſſimi in Chriſto filii noſtri Federici, Siciliae Regis illuſtris tutelam, & Regni baliatum nobis teſtamento reliquit, &c.*

Friderici hujus II. erga Eccleſiam merita fecerunt, ut, ſacris deteſtationibus devotus, Regno non ſemel privaretur, (ſed verbo tenus) & iterum compos fieret; pontificatum Max. obtinentibus Honorio III., Gregorio VII., & Innocentio IV. (c) Nec ſubditorum magis ſibi conſtans voluntas: ſive quòd imbuti nimiâ religionis opinione, publicique juris ignari; ſive Friderici crudelitate, & avaritiâ permoti.

LIV. Mortuo tandem apud Ferentinum, Apuliae oppidum, Friderico, cùm ingens adverſus Bononienſes bellum moliretur, nec ſine ſuſpicione eliſarum à Manfrido filio notho faucium (d); pax Italiae reddita, ſed non Regno. Etenim Campani, & Neapolitani, Svevicae domus pertaeſi, Eccleſiae partes ſuſcepere, in Conradi verba minimè juraturi: & Manfridus, regnandi percupidus, ſuperos, inferosque miſcebat: adeò ut ad Pontificem, Neapoli Conventum Procerum celebrantem, maximâ cum ſimulatione pietatis, accederet; non minimum eâ tempeſtate praeſidium ſibi futurum cogitans, ſi falli pateretur.

Longum nimis eſſet hìc repetere, quae ſupra memoravimus (e), & quae paſſim legere eſt apud Hiſtoricos. Sed minimè ſilentio praetermit-

(a) *Marcian. Reſponſ. de Baliatu Regni.*

(b) *To. 1. Sicil. Sacr.*

(c) *Ric. lib. 2. Collen. lib. 4. Sigon. lib. 17., & 18.*

(d) *Sigon. lib. 19. Ric. loc. cit. Conſtantius lib. 1. Hiſt.*

(e) *Num. XIII.*

mittendum reor, Primò Manfridum, post Conradum fratrem veneno sublatum, invitis licet Alexandro IV. & Urbano IV. regnâsse, & forte legitimè, ob subditorum consensum: deinceps Regnum, quod ad Conradum jure successionis, & paternâ in ejus favorem abdicatione, pertinebat, ab Innocentio IV. non debuisse Ecclesiae, salvâ aequitate, vindicari: postremò adhuc Conradum universum Regnum redegisse in potestatem ann. MCCLII., nequicquam negotium facessente Carlotto, Angliae Regis fratre, sive Henrico Rege, Edmundi filii nomine *(a)*; cui Innocentius ann. MCCLII. investituram detulerat: infirmum, sine instructo exercitu, titulum *(b)*. Et quod caput rei est, cùm Neapolim arctissimâ obsidione premeret, suadenti Pontificio Legato, benignè erga Neapolitanos se gereret, respondit: *Daret operam Pontifex vitiis clericorum compescendis; se paterni Regni res pro voluntate curaturum (c).* Et haec satis de possessione sub Svevis dicta sunto.

LV. Pergamus modo ad Andegavenses, quos accepisse Regnum Neapolitanum à Romana Curia, tritum est & pervulgatum. Sed, proh coelitum, atque hominum fidem! quibus artibus, qua ope, quibus consiliis? Conradinus praeter jus, & aequitatem, & propter aetatis innocentiam nihil de Ecclesia malè meritus, paternâ successione, & vitâ spoliatus est: Urbano IV. Carolum Provinciae Comitem ad Regnum capessendum invitante ann. MCCLXV.; Clemente verò IV. *investituram* confirmante *(d)*. Quî igitur? Pro descendentibus masculis & foeminis, servatâ sexus & aetatis dignitate, eâ lege,

ut

(a) *Vol. 1. M.S. de Jurisd. Archiv. Reg. Neap.*

(b) *Collen. lib. 4.*

(c) *Cost. in animadver. ad Collen. ex M. SS. Matthaei Spinelli, sive de Juvenatio.*

(d) *Ricc. lib. 2. in fin.*

ut praestaret fidelitatis jusjurandum, & *ligium homagium*; requisitus à Pontifice subsidio mitteret CCC. armatos equites; census nomine quotannis solveret scutatorum XLVIII. millia, ut inquit Collenucius,& Constantius *(a)*, sive LX. millia, ut vult Riccius, sive XL. millia, ut Platina scribit *(b)*; neque inungi se pateretur in Regem, Imperatoremve Romano-Germanicum, seu Dominum Lombardiae, vel Tusciae. *(c)* Atque isthoc pacto Regnum, quod antea cum libera administratione deferebatur,*(d)* novis legibus,novoque jure in Carolum transiit*(e)* titulo tenus; exinde proprio milite parandum, & subditorum voluntate retinendum.

(a) *Collen.lib.4.Constant.lib.1.*
(b) *Platin. in Clem. IV.*
(c) *Blond. Ital. Illustr. Summont.lib. 2.Hist. cap.12.*
(d) *Sigon.lib.15. Histor.Ital.*
(e) *Summont. c. 13. Bzov.continuat. Baron. ann.1198*

Diuriuscula quidem omnia. Sed quid mirum? & cur non modò istas, sed iniquissimas quasque leges detrectârent Andegavenses? Gratias igitur agere, &, ut occasio data est, etiam referre Romanae Curiae; cujus licet non pecuniâ, & auxiliaribus copiis, certè officiis, consiliisque amplissimam, florentissimamq; ditionem, praeter omnium mortalium spem,redegerunt in potestatem. Aliorum quinimmo exemplis edocti, non tam ingrati animi notam omni studio vitare conati sunt, quàm Pontificum gratiam promereri; ne forte potentiorem aliquem vicissim in eorum perniciem accerserent. Et Carolus profectò II. à Nicolao II.Regni confirmationem accepit,ann.MCCLXXXIX.,postquam à Petro Aragonio dimissus est: & anno MCCIX. Robertus à Clemente V.; qui & controversiam cum Carolo Humberto, Caroli Martelli F., Hungariae Rege de successione ortam *(f)*, Patrum adhibito consilio *(g)* diremit.

(f) *Collen.lib.5.*
(g) *Ricc. de Reg. Sicil.lib.3.*

LVI. Sed

LVI. Sed ne ad ulteriora progrediamur, duo nos remorantur, à Romana Curia saepius jactitata. Primùm quòd, Carolo Primo vitâ functo, cùm Carolus ejus filius captivus in Sicilia detineretur, anno MDCCLXXXIV., Martinus IV. Pont. Max., ad Regnum ejusdem Caroli II. nomine gubernandum, Legatum Sedis Apostolicae misit Gherardum Card. Parmensem.

Alterum, quod nuper tetigimus de controversia à Clemente V. diremta. Post decessum enim Caroli II., Regnum aequè ad se pertinere contendebat Carolus Humbertus, Caroli Martelli natu majoris filius, & Robertus, Caroli II. filius natu minor; qui illud nepoti opponebat, Martellum naturae concessisse antequam Carolus II. pater Regno potiretur. Quaestio quidem summâ contentione tunc agitata, & pererudité postmodum à doctissimo J. Cto. Francisco Hottomano enucleata *(a)*. Clemens verò, auditis prudentum responsis, pro Roberto pronunciavit; adnitente praesertim Bartholomaeo de Capua, magni nominis tunc J. Cto., & rerum gerendarum dexteritate claro: qui tranquillitatem, utilitatemque publicam in primis praetendebat; ne tot, tantique Regiae stirpis proceres Hungarorum imperata facere cogerentur; neve Regnum à Principe Italicis moribus non imbuto, Scythicoque ingenio administraretur.

(a) *Hottom. quaest. Illustr. 3. Theophi. Raynaud. ad an. 1309. Afflictus decis. 119. n. 3.*

Ad primum quod attinet, non negaverim, missum quidem fuisse Cardinalem Parmensem; quamquam ejus non meminit D. Antoninus, minimarum quoque rerum scriptor diligentissimus *(b)*. Neque hanc pulcherrimam occasionem jurisdictionis prolatandae praeterlabi sivisset

(b) *S. Antonin. tit. 20. de Regn. Sicil. & Aragon. cap. 4. to. 3. §. 9.*

Mar-

Martinus IV.: sed eodem fere tempore ad Regnum legimus adventâsse Robertum Comitem Atrebatensem, Philippi Valesii Galliarum Regis filium, unà cum Maria Salerni Principe, & Carolo Martello puero, ad populos in fide continendos, Regnique curam suscipiendam (*a*): neque scriptorem adhuc offendimus, qui Cardinalem scribat fuisse admissum, aut tutelam gessisse; quod utique Ecclesiasticarum rerum auctores minimè praetermisissent. Ponamus tamen fuisse admissum, quis non videt, amicitiam Pontificis, per id tempus apprimè necessariam (ut eventus docuit), difficultatemque temporum fuisse in causa, ut Andegavenses de Regno potiùs conservando adversùs cùm internam, tum externam vim, quàm de juribus summi Imperii non laedendis cogitâsse? Dissimulandus hìc non est supinus error Platinae, (*b*), qui scribit, captivo existente Carolo I., missum fuisse Card. Parmensem, cùm Carolus II. ejus filius, Neapoli degeret. Quî enim opus habuisset tutore, vel manuductore Carolus, qui aetate tunc temporis erat jam provectâ, liberosque ex Maria uxore susceperat? aut cur Philippus Galliarum Rex Robertum Atrebatensem rebus in Regno gerundis praefecisset? Accidit id igitur mortuo in Apulia Carolo I., Carolo verò II. è custodia Tarraconensi nondum dimisso; cujus uxor, impubesque filius impares rerum ponderi esse videbantur. Sed error Platinae ex eo fluxit, quòd duos fuisse Carolos, Patrem, & filium non animadvertit: nec magis ex fide Historiae illud est quod subdit, sublato è vivis Carolo Primo, *ad Legatum ipsum totum guber-*

(a) *Collen. lib. 5. Constant. lib. 3. in princ.*

(b) *Plat. in Mart. IV.*

bernandae Provinciae pondus recidisse, Atrebatensis Comitis oblitus.

Quantum ad controversiae definitionem inter Carolum Humbertum, & Robertum, non est admodum laborandum. Nemo, quòd sciam, adhuc dicere est ausus, electum arbitrum, quamvis summae inter homines dignitatis, jus dominii in bonis litigantium sibi vindicare; aut in iis, quae alteri partium addixerit. Et scimus, non ex hoc Ecclesiam Romanam Jus summi Imperii habuisse in Regno Hierosolymitano, quòd liti de successione ortae inter Hugonem Lusignanum Cypri Regem, & Mariam, Boëmundi Principis Anthiocheni filiam, aliquando finem imposuit: nam disertè tradunt auctores, Reges Hierosolymitanos neminem superiorem recognovisse nisi Deum Opt. Max. (*a*) quidquid contra clament nonnulli (*b*). Praeterea, vivente adhuc, & procurante Carolo II. patre, obviam itum futurae controversiae, & pro Roberto pronunciatum à Bonifacio VIII. an. Chr. MCCC. (*c*) scribit Zappullus.

LVII. Quinimmo quis vetat nos quoque confugere ad sacram illam anchoram Roberti Card. Bellarmini, distinctionem nempe *de facto*, & *de jure*? (*d*) & tantò majore profectò cum ratione, quantum quòd ille, contra expressa Divi Pauli verba (*e*), & Apostolorum (*f*) doctrinam, jubentium potestatibus superioribus omnem animam obedire, commentus est, Apostolum *de facto* magistratibus Romanorum paruisse, non *de jure*; nos verò, jus gentium, & Divinum secuti, summam Dominationem Regibus nostris vindicamus; & *de facto* dicimus, non *de jure* Investituram à Pontificibus, vel petiisse,

(a) *Papon. de privil. Rusticorum lib. 1. cap. 10. n. 3.*

(b) *Boccac. in casib. Viror. Illustr. Cost. in animadv. ad Collenuc. lib. 5 ad ann. 1276.*

(c) *Zappull. Histor. Neap. cap. 5.*

(d) *Bellarm. in Opuscul. adv. Theolog. Venetos.*

(e) *Loc. sup. citatis.*

(f) *Epist. D. Petri.*

tiisse, vel accepisse; & *de facto*, non de jure Pontifices Maximos rebus nostris, & nostrorum Principum controversiis, vel vocatos, vel potiùs sponte se immiscuisse;& *de facto* quoque *Baliatus* Regni per Legatos aliquando gessisse,aut gerere videri voluisse. Qua in re mirum cordati viri ajunt illud esse,quòd plurimas quidem *de Baliatu* Bullas ostendunt Romani; sed fere nullam de Regno,per Legatos Apostolicos administrato, mentionem faciunt rerum nostrarum scriptores: non adeò quidem stupidi, ut rem tanti ponderis, si accidisset, intactam per incogitantiam reliquissent; neque tam exquisitae malae fidei, ut per astutiam praetermisisse quispiam suspicari possit. Ast miserunt Legatos Pontifices. Quidni? Parva erat membranae jactura, & plumbi unciolae. Legati,triduum iterfacientis,expensae haud multum faciendae. Cùm aditus igitur patefieret, tentandum erat *jurisdictionis* terminos proferre,non ultra Latium modò, sed ultra Seres, & Indos. Quid enim aliud fuit Alexandri VI. Judicium novi Orbis ercifcundi? Si res bene vertisset fructus plurimum, si malè detrimenti parum: qua arte etiamnum hodie maximopere res suas promovet Romana Curia. Sed parum, aut nihil profecisse in Regno Bullas de *Baliatu* missas, fidem faciunt, quemadmodum dicebam,& altum Historicorum silentium, & publicae tabulae, in quibus nec minimum quidem invenire licet Diploma, aut Instrumentum, quod Legati Apostolici tutoriam auctoritatem, in rebus pupillorum Regum administrandis, ostendat.

LVIII. Essent haec quoque aliquid,& injustam licet possessionem, possessionem tamen ap-

appellare non pigeret; nisi plura sub ipsis Andegavensibus accidissent, quae Curiae Romanae mirum in modum adversantur. Nullibi enim reperimus in Annalium monumentis, Andream, Hungariae Regis filium, & Johannae Primae virum, Investituram à Pontifice habuisse: & tamen inter nostros Reges legitimos numeratur, cùm proprio jure, tum Johannae uxoris, & Roberti testamento. Johanna ipsa diadema Româ petere principiò non curavit; sed tunc demum accepit, cùm alteri viro Ludovico II. Tarentino nupta, urbeque Avenionensi Clementi VI. dono datâ, reditum in Italiam, & in Regnum, à Pannoniis turbatum, pararet *(a)*: tantum aberat, ut in hereditario Regno his opus esse adminiculis ad imperandum, sive ipsa, sive quispiam subditorum existimaret.

Carolus III. ex Dyrrachiensi Domo ab Urbano VI. Romae coronari non aegre tulit, ann. MCCCLXXX. *(b)* potiùs ad fallendos imperitorum animos, deterrendosque Johannae Reginae fautores; quàm quòd revera sua putaret interesse. Luculentissimos habemus Historicos, qui narrant, cùm rogaretur ab Vrbano VI. Neapoli degente, ut cives, nimiis vectigalibus oneratos, levaret, respondisse: Curaret Pontifex clericorum mores; se quod è Republica esset inspecturum *(c)*: Regnum armis sibi peperisse, & uxoris hereditario jure: à Papa nil, nisi *pauca verba* in investiturae tabulis accepisse *(d)*. Et cùm Vrbanum in custodia detineret fere captivum, quòd rebus novis studuisset; sapienter arbitros discordiarum componendarum fecit Neapolitanos cives: quò intelligeret Pontifex, verum jus imperandi à subditorum voluntate

(a) *Constant. lib. 6. Ricc. lib. 3. Collen. lib. 5.*

(b) *Constant. lib. 7.*

(c) *Costus in animadv. ad Collen. lib. 4. ex M. SS. Matthaei Spinelli.*

(d) *Constantius lib. 8.*

pendere. Cùm verò ille è custodia elapsus, Nuceriam se recepisset, diemque Regi dixisset; facetè Carolus respondit, *Se non per advocatum, sed per se affuturum; copiisque tumultuariè coactis Nuceriam contendit* (a). Simile quippiam Praetor Aetolorum, jussus responsum edere ad postulata Quinctii (b): *Decretum* (inquit) *responsumque brevi in Italiam, castris super ripam Tyberis positis, daturum*: Et Porus Indorum (c) Rex ad Alexandrum M. *Praestò advenienti futurum, sed armatum*. Quin magis ad nostram rem Princeps Walliae (d), ad caussam dicendam coram Carolo V. Galliarum Rege evocatus: *Quidni* (inquit) *ad avum meum Lutetiae Parisiorum pergam? sed cum LX. armatorum millibus, & galeatus.*

(a) *Ricc. lib. 3.*

(b) *Livius Decad. 4. lib. 5.*

(c) *Curt. lib. 8.*

(d) *Froffard. histor. lib. 1.*

Ludovicus Hungariae Rex, Andreae fratris mortem ulturus, in Regnum expeditionem suscepit, brevique subegit; parum investituram Pontificiam pensi habens.

Ladislaus adhuc puer investitus est à Bonifacio IX. anno MCCCLXXXIX. sive MCCCXC. ut mavult D. Antoninus (e), coronatusque Cajetae (f) ab Angelo Acciajolo Card. Florentino, Pontificio Legato; quem falsò quidam putant, fuisse Regni *Balium* (g). Sed aetate grandior, Romam ipsam non semel facere imperata coëgit, impositoque praesidio aliquantisper tenuit.

(e) *D. Anton. tit. 22. c. 8.*

(f) *Collen. lib. 5.*

(g) *Apud Marcian. in respons. de Baliatu Regni.*

Johanna II. nullâ Pontificis auctoritate jamdiu regnaverat (h), cùm à Martino V. ultrò ei investitura delata est ann. MCCCCIIX.; quo auxilia adversus Braccium Montonensem impetraret.

(h) *Ricc. 3.*

Post ejus obitum anno MCCCCXXXV. Eugenius

genius IV. qui Aragoniorum partes fovebat, Neapolitanos monuit, ne quempiam Regem sibi adſciſcerent, niſi cui ipſe inveſtituram detuliſſet: ſed reſponſum à proceribus eſt, alium ſe Regem non habituros, quàm Renatum Andegavenſem, ſupremis Johannae tabulis ſcriptum heredem (*a*).

(a) *Collen.lib.6.*

Alfonſus Aragonius principiò infeſtum habuit Eugenium IV.: ſed pacatis tandem Regni rebus ann. MCCCCXLIII. inveſtituram ultrò oblatam accepit; quò, Tyrannis ejectis, Picenum Eccleſiae reciperaret(*b*), & peculiari Bullâ menſis Decembris ejuſdem anni, poteſtatem obtinuit pecuniam exigendi ab Eccleſiaſticis; & Praelatos in Regno non admittendi, qui ſibi ſuſpecti viderentur (*c*). Adeò verum eſt, ſaepiſſimè largitos eſſe Pontifices, quae negare ſine maximo auctoritatis diſpendio non potuiſſent; acceptaque à Regibus noſtris ea, quae ſicut ad ſummam rei nihil adjiciebant, ita honeſtius erat non accepiſſe.

(b) *Idem ibid.*

(c) *M.S. de juriſdict. vol.1.*

Ferdinandus quoque Aragonius, Alfonſi I. filius, invito Caliſto III. regnavit (*d*); & nonniſi circa ann. MCCCCLIX. Pio II. Pontificatum Max. moderante, Baruli à Card. Ravennate, ſive Latino Vrſino tit. SS. Joh. & Pauli coronatus eſt(*e*): eodem ferme tempore, quo Johannes Andegavenſis, Renati filius, Lotharingiae Dux, littoribus Campaniae appulerat, à Tarentino Principe, aliiſque conjurationis ſociis accitus. Sed Ferdinandus non ideo minus legitimè ſe regnaturum in Regno paterno exiſtimabat, ſi inveſtiturâ caruiſſet; & miſerrimus erat futurus mortalium, ſi alium, quo ſe ab Andegavenſibus pro-

(d) *Pontan. de bello Neap. lib.1.*

(e) *Ricc.lib.4.*

protegeret, clypeum non habuisset.

LIX. Nostri propositi non est historiam Regni Neapolitani concinnare: verùm tam ex iis, quae hactenus memorata sunt, quàm quae fortasse in medium adduci possent, luce meridianâ clarius innotescit, à Regno quidem condito, ad tempora usque Caroli II. Austrii ὁ ἐν τοῖς ἁγίοις, Reges nostros aut hereditario jure imperasse, aut armis rem sibi quaesivisse. Priores de investitura parum fuisse sollicitos, nisi quando dominationem parum firmam, proprias vires imbecilles, subditosque religione in officio contineri posse existimarunt; ceterosque non tam petiisse, quàm oblatam tolerasse, ne turbae, hac datâ occasione, à Curia Rom. excitarentur; promptâ semper incendii materiâ, ubi fax non deesset. At qui majores gesserunt spiritus, ut Conradus Suevus, jugum subire omnino recusarunt. Hinc illud Romanae Curiae arcanum: dare vehementer operam, certâque lege cavere, ne qui Neapolitanum Regnum moderantur, Romanum Imperium appetant. De iis verò, qui neque successione, neque subditorum voluntate nixi sunt, sed, regnandi cupidi, quantum rebus afferre momenti posset Pontificia auctoritas animadverterunt; aut ultro à Pontificibus, florentem Regum nostrorum potentiam, pro more, formidantibus *(a)* invitati sunt; judicium sapientum esto: quos rogatos velim diversitatem legum, in investituris dictarum, seriò expendant; revocentque ad incudem, ecquid fuerit caussae, cur Pontifices potiùs suis cupiditatibus, necessitatique temporum (ut Guicciardinus ait *(b)*) quàm juri & aequitati inservientes, ut plurimum

(a) *Guagnin. de gest. Reg. Francor. lib.* 7.

(b) *Guicciard. lib.* 1.

mum possessoribus fuerint velificati? An quia satis virium non habuere ad jus suum constanti semper tenore servandum? an quia de ipso jure ceperant diffidere?

LX. Nobis idcirco satis erit in praesentiarum, ad vires diuturnae consuetudinis expendendas, in lectoris benevoli memoriam revocare. Ad usucapionem, praescriptionemve inducendam requiri possessionem, titulum, bonam fidem, & rem non vitiosam *(a)*. Possessionem in re, de qua agimus satis fuisse interruptam actibus contrariis ex superioribus evincitur, adeoque esse inutilem ad praescribendum *(b)*. Eadem verò sanari non potest sequenti etiam longissimâ possessione, propter malam fidem *(c)*, quae ex ipsa interruptione oritur. Simul enim ac Reges nostri, aut Regni Ordines, nullo titulo niti Pontificiam quasi possessionem semel dixerunt; neque titulus à Pontificibus ostensus est, nisi vitiosus; quis eos bonâ amplius fide possidere contendat? Idque eò magis, quòd licet jure civili inspecto justum initium sufficiat ad praescribendum *(d)*; sacris tamen Canonibus est constitutum, etiam medio tempore bonam fidem *positivam* (ut ajunt) esse necessariam *(e)*.

Neque bonam fidem saltem ab initio praetendere Curia Romana potest, propter donationis titulum ab eo, quem putabat habere donandi potestatem: nam, cùm scribant Canonistae, Papam habere scrinium legum in pectore; verisimile non est nescisse, jura dominationis alienari non posse, quod superiùs demonstravimus *(f)*. Vnde consequitur nedum *bonae fidei* locum patere nullum, sed *malam* potiùs *fidem* esse manifestam:

festam:

(a) *L. nulla C. de reivind. l. fin. C. de usucap. pro hered.*

(b) *Theod. jun. constit. in novell. Valentin. tit. 8. Cujac. lib. 18. observ. cap. 26.*

(c) *§. diutina instit. de usucap. l. si quis emptionis §. quod si quis C. de praescr. 30. vel 40. an.*

(d) *C. vigilanti. c. fin. de praescrip. c. possessor. de reg. jur.*

(e) *D. cap. fin. Bartol. tract. de diff. int. jus civil. & can. Guid. Pap. decis. 416. Castrens. cons. 70. num. 10. lib. 1. Petr. Barbos. ad rub. C. de praescript. 30. vel 40. ann. Parlad. rer. quotidian. lib. 1. cap. 1. num. 15. Neguzant. de pignor. 2. memb. 6. num. 1. Vasq. illust. contr. c. 21. num. 8. & c. 79. Anton. Gabriel. lib. 5. tit. de praescript. concl. 1. nu. 57. ubi innumeros allegat.*

(f) *Bald. in proëm. Digest. & in Authent. hoc amplius C. de fideic. Papon. arrest. lib. 5. tit. 8.*

festam:& sic ex duplici defectu praescriptionem corruere (*a*).

Accedit, Principum nostrorum subjectionem fuisse merè voluntariam. Etenim adhuc si fidelitatis jusjurandum non praestitisent, nihilo tamen minus imperasent: sicuti ex eo quòd praestiterunt, non ideo tutos ab externa hostium vi fuisse, historiae docent. Atqui ex actibus voluntariis nulla praescriptio vel consuetudo oriri potest, nec etiam post mille annos valitura, ut quod liberè feci facere cogar (*b*): unde ajunt, Principem spontè se abdicando, nec quidem imperium amittere (*c*). Liquet igitur, summi juris quasi praescriptionem à Romana Curia obtendi non posse, neque justo titulo, neque longâ consuetudine, neque bonâ fide. Inspiciamus rem ipsam, an vitio careat. Et quis neget esse vitiosam, cùm ex sui naturâ neque alienari (*d*), neque in alicujus bonis esse possit? ac proindè praescriptioni minimè (*e*) obnoxia? Quare in Pandectarum libris legimus, Publicianam actionem possessori non competere ad res repetendas, quae jure essent inalienabiles (*f*) Praetor enim neminem tuetur contra jus (*g*). Neque profectò aliâ ratione cautum est, nedum liberos homines, res sacras, religiosasque usucapi non posse, etiamsi bonâ fide possidentur (*h*); verùm neque publicas functiones, sive tributa, (*i*) neque jura dominica, neque Reip. (*k*) neque sacrorum, quò minùs vendicentur, praescriptionem

(a) *Eachin. lib. 8. cap. 28.*

(b) *L. viam de via publ. ubi Gloss. & DD. Cyn. in l. 1. C. de servit. & aqu. Gabriel. lib. 4. comm. concl. tit. de praescript. concl. 10. Panormit. in c. ex parte Astens. de concess. praeben. Doctores in l. qui jure familiaritatis, D. de acqu. poss. & alii apud Covarruv. in c. possessor par. 3. §. 4. in 6. contrac. usufreq. c. 4. n. 10. & 12. Grot. mar. liber. cap. XII. Gloss. in l. solet de off. proc. Menoch. de arbit. cas. 160. n. 10.*

(c) *Arg. l. legatus Caesaris D. de offic. Praesid. Bartol. proëm. Dig. n. 14.*

(d) *L. omnes fundi, C. de fund. patrimon. lib. XI. l. 2. C. de fundis limitan. lib. XII.*

(e) *Donell. lib. 5. comm. c. 22. & sequ. Auth. ut null. Judic. §. 1. L. cum tanto. De consuetud. l. sed Celsus, D. de contr. emt. l. usucapionem. D. de usucap. l. fine, D. eod. cap. sive poss. de Reg. jur. in 6. l. alienationis, D. de verb. sign. l. si fundum, D. de fund. dot. d. l. Felin. ad c. accedentes. De praescriptionibus.* (f) *L. sive autem 9. §. pen. l. si ego 11. §. partus 2. l. cum sponsus 12. §. si res, D. de Public. act. l. bona fides 136. De regul. jur.*

(g) *d. l. cum sponsus.* (h) *§. sed aliquando Inst. de usucap. l. ult. C. de long. temp. praescript. C. ad accedentem, c. venerabilis de praescript.* (i) *L. competit. 6. C. de praescript. 30. vel 40. annor.* (k) *L. 1. C. de praescript. long. temp. ubi Glos. distinctionem adhibet. Abb. in c. venerabilem. qui filii sint legitimi.*

nem temporum impedire, (*a*) ut ex peculiari Cod. Iuſtinianaei titulo. Unde Papinianus inquit, praeſcriptionem longae poſſeſſionis ad obtinenda loca jurisgentium publica concedi non ſolere; ideoque diruto aedificio, quod in occupato littore fuerat extructum, alioque in eodem loco poſtea excitato, exceptionem opponi non poſſe: & interruptâ ſemel piſcatione, quam in diverticulo fluminis quiſpiam pluribus annis exercuerit; quo minus alter eodem jure utatur nullam obſtare praeſcriptionem (*b*). Et quantum ad jura Reip. illud non leve argumentum addi poteſt, quòd ſicut contra minores nõn praeſcribitur (*c*), ita neque contra Rempublicam praeſcribi aequum eſt, quae pupillae loco habetur (*d*), & extra ordinem juvanda: & quidem jure civili inſpecto, nam jure gentium non eſt ambigendum. (*e*)

LXI. Facile eſſet & expeditum, ex antedictis aliud non minus futile argumentum adverſariorum explodere, ex longâ cenſus ſolutione deſumtum: ſed ut ſingulis ſatisfaciamus, paucis meminiſſe lubet: multum quidem diſtare urbem, vel provinciam tributariam, aut vectigalem à feudo. Rogerius, & Guilielmus Nortmanni, Carolus I. Andegavenſis, & poſterioribus temporibus Carolus V. Imperator Tunetanum Regnum fecerunt ſibi vectigale, non beneficiarium (*f*): Polonia diu fuit Imperio tributaria, non feudali ſervitio obnoxia. Anglia certam pecuniam, quam nummum Sancti Petri vocabant, Eccleſiae Romanae pendebat ad Templi, & Scholae Anglicanae ſubſtentationem: ſed non ideo feudum, ut quidam opinati ſunt,

(a) *L. univerſas 2. C. ne rei Domin. vel templor. vendicatio temp. praeſcr. ſubmoveatur.*

(b) *L. praeſcript. C. de oper. public. l. diligent. C. de aquaeduct. l. viam, D. de via publ. l. ult. D. de uſucap. Grot. in Mar. liber. cap. 3. quem vide. D. Ambroſ. l. de Offic. 28.*

(c) *L. non eſt incognitum 3. C. quib. nõ objicitur long. temp. praeſcript.*

(d) *L. Rempublicam, C. de jur. Reipub. lib. XI.*

(e) *L. fin. in princ. D. de uſucap. P. Barboſ. ad l. omnes 4. C. de praeſcript. 30. vel & c.*

(f) *Sleid. de IV. ſum. Imp. lib. 9. Jov. Hiſt. lib. 34. Alfonſ. Ulloa vita Carol. V. Summont. lib. 12. Hiſt. Neap.*

(*a*) & infinita propemodum adducere in medium possem exempla, nisi passim apud Historicos essent obvia. Sic porrò accipiendum puto censum, Ecclesiae solutum à Regibus Neapolitanis; non pro canone quasi emphyteutico, ut loquuntur, in recognitionem directi dominii. Nam etsi non defuere qui perbelli sibi visi sunt (*b*), quòd Regnum Neapolitanum teneri in emphyteusim, non in feudum excogitarunt; inciderant enim fortasse in illud Baldi Perusini (*c*),& aliorum (*d*)asserentium,feudum, concessum pro annuo servitio pecuniario, non tam esse feudum, quàm emphyteusim; nihilotamen minus,cùm tanta sit cognatio inter feudum, & emphyteusim (*e*); & utrobique nuda possessio transferatur, proprietate penes dominum directum manente, (*f*) ad quem recidere multis modis possunt ager, domus, oppidum; helleborum his quoque propinandum puto. Non enim video,an plus Regno tribuant,an adimant libertatis: nisi forte, vulgi errore ducti, piaculum putant origines rerum repetere, Regnique dominium directum Pontificis in dubium revocare. Scilicet ita evenire necesse est, ubi jus publicum ab iis tractatur, qui nec in jure privato aliud sapiunt, quàm quod oscitanter in Pragmaticorum libris legerunt. Nec me latet, censum modò majorem, modò minorem in Investiturarum tabulis nostris Regibus fuisse impositum, feudi nomine, & pro dominii directi recognitione; sed cùm directi dominii fabula, (qui fons est cùm feudi, tum emphyteusis) satis sit confutata; in eam caussam census est accipiendus, quae juri, & libertati non adversetur. (*g*)

(a) *August. Steuch. de donat. Constant. Bodin. lib. 1. de Rep. cap. 1.*

(b) *Apud Marcianum in respons. de Baliatu Regni.*

(c) *In l. liberti, C. de oper. libertor.*

(d) *Apud Valascum de Jur. Emphyt. qu. 39. n. 2. 6.*

(e) *Idem Valascus quaest. 38. per tot.*

(f) *Consuet. feud. lib. 2. tit. 8. §. ult. tot. Cod. tit. de Jure Emphyt.*

(g) *L. in eo 32. de reg. jur.*

LXII. Quod si his non acquiescunt insulsissimi homines, saltem non negabunt servitutem Regni esse dubiam. Si dubia, judicandum igitur pro libertate *(a)*: nam unaquaeque res reputatur libera *(b)*, & potiùs allodialis, quàm feudalis. *(c)*

LXIII. Sed legulejis has ineptas ratiunculas relinquimus, quando agitur jure gentium. Jus verò gentium justum titulum, & possessionem requirit, nunquam interruptam, nunquam interpellatam; *uno, perpetuoque tenore juris semper usurpato (d)* (ut Sulpitius apud Livium loquitur) *nunquam intermisso*, nemine *ambigente*. Atqui ex superioribus luculenter apparet, pluries de jure Pontificis in Regno Neap. fuisse dubitatum; saepissimè quoque Investituras in cassum cecidisse, non minus ac Pontificios conatus de Regibus abdicandis, aut imponendis. Frustrà enim Clemens III., & Celestinus III. Henricum VI. Caes. in Tancredum Nortmannum armarunt; frustra Innocentius III. Gualterium de Brenna in domum Svevicam furere permisit; frustra Innocentius IV. Carlottum Anglum adversùs Manfridum evocavit; frustra Carolum III. Andegavensem Urbanus VI. minis terruit; frustra Martinus V. Ludovicum III., Galliae Regis filium, Carolum verò VIII. Alexander VI. excivere *(e)*; frustra Renatum Andegavensem, & Johannem Lotharingum ejus filiũ Calistus III. & Innocentius VIII. studiosè tutati sunt *(f)*, facesque civili incendio submisere: tametsi Johannem à conjuratis Regni proceribus, non à Pontifice appellatum alii scribunt *(g)*. Ut non immeritò illud Numidarum, adversùs Carthagi-

(a) *Bald. in l. libertus de jur. person.*

(b) *L. si quis aedes 39. D. de servit. urb. praed. l. 1. & l. altius 8. C. de servit., & aqua, l. libertas 4. de statu hom. l. si cujus, D. de usufruct.*

(c) *C. 1. §. inter filiam. si de feud. defunct. contr. sit. int. dom. & vassal. c. 1. §. si inter. De controv. inter mascul. et foemin. Afflict. dec. 277. n. 6. Alciat. cons. 429. n. 12. & alii apud Valasc. de jur. emphyt. quaest. 51. nu. 1. & 2. Clarus, §. feudu qu. 18. n. 2. Vrsill. addit. ad Afflict. decis. 277. num. 4. Borcholt. in Comment. feud. p. 2. n. 14. Gabriel. comm. conclus. tit. de feud. lib. 3. concl. 3. Mynsing. cent. 5. observ. 25. n. 4. l. siue possidetis 16. C. de probation.*

(d) *Liv. lib. 34. & 35.*

(e) *Albin. de bello Gallico.*

(f) *Albin. de bello intest., Pontan. de bell. Neap. lib. 1. Collen. lib. 6.*

(g) *Ricc. de Reg. Sicil. lib. 4.*

nienses excipientium, à nobis usurpari possit (a) *Per opportunitates nunc illos, nunc Reges* Neapolitanorum *usurpâsse jus; semperque penes eum possessionem fuisse, qui plus armis potuisset.*

(a) Livius lib. 34.

LXIV. Non igitur jure gentium Pontifex Maximus summam dominationem praescripsit in Regno Neapolitano; neque jure civili: sed nunquam titulum directi dominii sibi peperit neque jure belli, neque electione, neque successione, neque donatione; nullum itaque jus in Regno habet, quod erat demonstrandum.

LXV. Hinc omnes facilè intelligere poterunt, quantùm sint Ecclesiasticae dignitatis, amplitudinisque conservandae studiosi, qui singulari malitiâ, atque impudentiâ Clementem XI. Pontif. Max., virum ceterà eximiae pietatis & doctrinae, eò adegerunt, ut Regni investituram potentissimo Regi Carolo III. hactenus non detulerit. Conjectabant prudentiores, sapienter & è Christianâ Rep. eum fecisse, qui Serenissimi Andegavensis precibus minimè permotus, *Investituram* legitimo Hispaniensis Monarchiae successori reservasset. Sed, cùm eos opinio fefellerit, nunc universi in eam descenderunt sententiam, ut quidam existiment, ideo Serenissimum Andegavensem tunc investitum (ut loquuntur) non fuisse, quia Clemens Caesarianum militem, immo judicium Europae pertimescebat: nunc Carolo III. Investituram non deferri, quia Caesarem potentissimum habet fratrem, citiùs isthoc pacto antiqua Italiae jura repetiturum: quidam verò palam dicunt, Pontificem esse abreptum studio partium, & Gallico potiùs imperio, quàm Ecclesiasticae jurisdi-

ctioni

ctioni favere. Nam si pergit ita facere, ut nunc quidem facit, quem habet, quaeso, vadem praedemve, qui spondeat, fore ut ab Arce Tarpeja velit Carolus Neapolitani Regni diadema expectare potiùs, quàm jure gentium sibi met sumere? Quis stupor? Non dicam aliud. Jure inquam gentium. Quis enim uspiam legit tantam bellicae virtutis laudem, quantam expedita brevisque Caesarianorum militum manus in expugnandis munitissimis arcibus adepta est? Quis tantam subditorum alacritatem, victricibus aquilis fausta quaeque acclamantium? quis tantum Neapolitanorum studium, ad XII. usque ab urbe lapidem obviam cum festis ramis exeuntium? Neque haec ab inerti viliquе plebecula, aut ab hominum tantum colluvie, undique ad expectatissimae rei novitatem ex agris, pagisque confluente; sed ab honestissimis civibus, & arma gestantibus, qui & congredi cum hoste potuissent, si hostis occurreret, & nulla in tergo vulnera, plurima in pectore fuissent excepturi. Anne putant haec fuisse facturos, si Regem Româ expectare maluissent? Gerrae germanae, nugae merae. Profectò illud efficient, qui ad Pontificis aures nihil non pro calamitate Italiae quotidie obmurmurant, ut, sublato Investiturae accipiendae more, Reges nostri posthac belli jus, subditorumque voluntatem satis sibi superque ad legitimè imperandum ducant. Nam quæ isthaec esset amentia, imperia, pulcherrimis titulis parta, beneficii loco à quopiam accepta profiteri? & ab eo quidem, qui nullum habeat jus in re?

Neque nos sumus ingenio adeò hebetes, ut facilè

cilè non assequamur, non aliam ob rationem praeteritorum temporum memoriâ Pontifices impensè sollicitos fuisse de *Investitura* aut potentioribus, aut possessoribus, aut utrisque tribuenda; nisi quia actum fore de Ecclesiastica in Regno potestate existimabant, si quispiam Regum aliâ, quàm Ecclesiae auctoritate rerum potiri videretur. Hinc, quod monstri loco habitum est, investiturâ per idem ferme tempus nitebantur Carolus I. Andegavensis,*(a)*& Carlottus frater (sive, ut alii tradunt, Edmundus filius) Henrici Angliae Regis: Johanna I., *(b)* Carolus III.Dyrrachiensis,& Ludovicus,Johannis Galliarum Regis filius: Johanna II., *(c)* & Ludovicus III. Andegavensis: Alfonsus Aragonius,*(d)* & Renatus Andegavensis, Ludovici F., Fridericus Aragonius *(e)*, Ferdinandus cognomento Catholicus, & Ludovicus XII. alter in alterius perniciem concurrentes. Vtinam verò haec nunquam accidissent: quamplurima oppida,urbesque quondam florentissimae adhuc starent, quarum vix supersunt semjustulata saxa, Templorumque rudera,ferarum nunc latebrae, & pastorum, agricolarumque parum firma domicilia.

(a) *Ricc.lib.2. in fin. Collen.lib.4.Plat. in Clem. IV.*

(b) *Collen. lib.5. Vol. M.S. de Jurisd. in Archiv. Reg. Neap. Constant. lib.7.*

(c) *Collen. lib.5.*

(d) *Collen.lib.6.Ricc. lib.3.*

(e) *Thom. Cost. Animad. ad Mambr. Ros.ad ann.1497. M.S. de jurisdict. vol.1. Ricc.de Regib.Hispan. lib.3.*

Ast ita factum oportuit, ut Ecclesiastica jura starent. Tantine tunc fuit Ecclesiastica jura stare,nixa caedibus, & sanguine multo? nunc contra tam nihili? quando, rebus pacatis, nullum impendet Reip. detrimentum? Inquiunt verò, adhuc de legitima successione, si Diis placet, non liquere: expectandumque funestissimi belli exitum, quod inter potentissimos aemulos, magnis utrinque animis geritur. Proh scelus! proh

proh Dii immortales! Redigentne nos ad insaniam adversarii? Quid si apud Nasamones, aut Ichtyophagos, non in Europa, atque adeò in ipsa luce Italiae versaremur? Quid si tot doctissimi viri de juribus Augustae Domus egregiè non scripsissent? Et quisnam pronunciavit non liquere? Praetorne urbanus, an qui jus dicit inter peregrinos? Atqui haec caussa ad Edictum Praetoris non pertinet. Anne in Senatu Consul de hac re verba fecit, in eamque sententiam facta est discessio, praescriptumque est, & in tabulas relatum: Non liquere? Atqui nullus jam Senatus, Consul nullus, Purpuratorum Patrum nulla in Reges potestas. Armis, non verbis decernendum est; militari scientiâ, non Lege Agrariâ, aut Clodiâ. Istud idem, inquiunt. Exitus armorum expectandus est: quique manu capiet, capiat & lege. Nempe cùm nullum meritum, nulla gratia? Atqui jam manu Neapolitanum Regnum captum est. Satisne id erit? Immo sic licet argumentari. Aut jure successionis Carolus Regno Neapolitano potitus est, aut jure belli. Si primum, non est investitura feudi antiqui, sive potius confirmatio investiturae deneganda, nisi malit directus dominus iniquus esse, & jure suo cadere(*a*): si secundum, prior igitur Dominus directus proprietatem amisit jure gentium: non est cur novus Dominus aliunde petat, quod domi habet. Equidem alterutrum ho-

(a) *C. 1. de success. feud. 1. F. 8. c. 1. de success. fratr. 2. F. 11. c. 1. de form. fidelit. 2. F. 6. c. 1., qui success. feud. dar. tenentur. 1. F. 3. Cujac. lib. 12. feud. tit. 4. de invest. veter. vel nov. benef. DD. in c. 1. quae fuit prim. caus. benef. amitt. 2. F. 24. C. Imperialem, §. praeterea. De prohib. feud. alien. per Frideric. 1. F. 55. c. 1. in princ. quae sit investitur. 2. F. 2. c. 2. vers. quid autem de consuet. recta feud. 2. F. 23. Petr. de Gregor. de concess. feud. par. 8. q. 16. n. 9. c. 1. quo temp miles investitur. petere debeat 1. F. 22. c. 1. §. fin. 2. F. 52. c. 1. in pr. De cap. Corradi 2. F. 40. ibique Bald. DD. in c. veritatis de jurejur. Abb. cons. 3. n. 7. part. 2. Valasc. de jur. emphyt. qu. 38. n. 15. ex Bartol. in l. 1. §. permittitur. D. de aqu. quot. & aestiv. & in l. 1. D. de privileg. creditor. Gloss. in c. unico quemadm. feud. ad fil. pertin. Tiraquell. praefat. 1. retract. num. 41. Clarus verbo feud. qu. 87.*

horum verum esse necesse est. Aut injustum esse Pontificem, qui *Investituram* non tribuat; aut justum suique tenacem juris Carolum si investituram non curet. Utrum mavultis, Patres conscripti? utrum eligitis? ferte sententiam: quid moramini? Numquamne? . . . . . . Sed videant Romanenses, quandoquidem ad ipsos ea cura pertinere debet, inspicere, num è re sit Pontificiae auctoritatis, successori legitimo vassalli, eidemque possessori confirmationem antiqui feudi (ut ipsi volunt) in longum trahere. Nos de fumo, & umbra non contendemus. Equidem majores nostri, religiosissimi mortalium, piaculum duxerunt à receptis semel opinionibus, veteribusque institutis, ne latum quidem unguem discedere: quasi verò qui ante eos vixerunt quodammodo divinitatem fuissent consecuti, atque omnino errare non potuissent. Quis nescit, Antipodas, Nili caput, sanguinis cursum, aliaque sexcenta, cum ipsa rerum universitate orta, diuque ignorantiae tenebris involuta, maximisque contentionibus pernegata; fuisse tandem patrum, avorumque nostrorum memoriâ detecta, summâque cum laude illustrata? Sic quoque Regni Neapolitani libertatem, ex omnibus historiarum monumentis, aequitatisque regulis manifestissimam, diu tamen neglectam jacentemque, nemo quidem prudens rerũ aestimator vitio nobis dabit, quòd scripto tandem in lucem protraximus, ereximus, confirmavimus. Neq; ullus dubito, quin Rex noster potentissimus, pro sua egregia in Remp. pietate, daturus sit operam, ut & subditi intelligant, se jure Gentium regnaturum, & habeat posteritas unde

ca-

capiat exemplum ſapientiae, & fortitudinis: Principem nobis fata dedere, cui parem non licet invenire, non licet ſecundum; qui, tanquam legitimus Reip. tutor, numquam ejus jura propter neglegentiam patietur imminui; & ſi quae ſuperiorum temporum oſcitantiâ, aut deſidiâ imminuta fortaſſe ſunt, in integrum reſtituet. Non illum ſpes, non metus, non adverſa, non ſecunda quicquam loco movent, non dejiciunt, non abripiunt. Virtuti praemia ampliſſima, ſceleri debita ſupplicia propoſita habet. Bellicam in eo fortitudinem, ſummamque clementiam, quarum rara eſt ad modum concordia, vel ipſi hoſtes admirantur: bonarum artium ſtudia tanto amore proſequitur, ut nihil magis; & cùm plurima calleat, ad ſingula tamen videri poteſt ab ipſa Natura inſtitutus: quibus divinis profectò animi ſui dotibus & avitum imperium vindicabit, & vindicatum efficiet quàm maxime diuturnum, florentiſſimumq; Nos verò, quamquam ſummis laudibus omnes digniſſimas exiſtimamus; illam nihilominus prae ceteris in Optimo Principe virtutem nunquam non ſuſpiciemus, quae nobis cum libertate beatam tranquillamque vitam, ſibi aeternum decus, immortalitatemque comparabit.

INDEX

C

Da-

H

Hun-

INDEX

S

mit